

Wiedza o finansach

na rzecz inwestycji,
rozwoju, pomocy
i pracy zespołowej

#FLIGHT

Financial Literacy for Investment, Growth,
Help and Teamwork

O projekcie

Projekt #FLIGHT, Financial Literacy for Investment, Growth, Help and Teamwork, uważa za kluczowe rozwijanie umiejętności w zakresie finansów cyfrowych wśród emigrantek z Europy Wschodniej w celu ich lepszej integracji społeczno-ekonomicznej ze społecznościami przyjmującymi, skutecznego samozatrudnienia, niezależności finansowej, a także zrównoważonych wzorców oszczędzania i inwestowania w erze cyfrowej.

Cyfrowe umiejętności finansowe (DFL) stają się coraz ważniejszym aspektem edukacji dorosłych w erze cyfrowej, zwłaszcza w świecie zniszczonym przez COVID-19, w którym kobiety znajdują się wśród najbardziej narażonych grup z powodu she-cession, czyli wycofywania się z rynków pracy na całym świecie ze względu na płeć.

Jeśli jesteś kobietą, she-cession sprawia, że jeszcze większym priorytetem staje się inteligentne i bezpieczne zarządzanie swoimi dochodami, oszczędnościami, ubezpieczeniami, inwestycjami i innymi działaniami gospodarczymi. Cyfrowo i finansowo wykształcone kobiety są bardziej wykwalifikowane, odporne i pewne siebie, a zatem odnoszą większe sukcesy w zabezpieczeniu bezpiecznej i zrównoważonej przyszłości finansowej dla siebie, swoich dzieci i rodzin, zmniejszając w ten sposób ryzyko ubóstwa. Z pomocą #FLIGHT będą w stanie osiągnąć wyższy poziom zaawansowania finansowego, aby efektywnie korzystać z produktów i usług fintech, unikać nietrafionej sprzedaży, oszustw, takich jak phishing, hakowanie lub oszustwa romansowe, nieautoryzowane wykorzystanie danych, dyskryminujące traktowanie i inne kosztowne błędy.

Główną inspiracją dla #FLIGHT były zachowania finansowe i nawyki oszczędzania kobiet z Europy Wschodniej. Zależą one w dużej mierze od dojrzałości gospodarczej państwa, z którego pochodzą emigranci, ich umiejętności w zakresie finansów, zgromadzonego majątku oraz środków polityki społeczno-gospodarczej narzuconych przez kraj przyjmujący. Z tych powodów kraje UE mają dość znaczące różnice strukturalne, a obywatele państw członkowskich z Europy Wschodniej lub spoza UE wykazują słabe zróżnicowanie struktury aktywów finansowych. Jest to uwarunkowane bolesnymi doświadczeniami historycznymi społeczeństw postsowieckich. Cyfrowe instrumenty rynku finansowego są nadal źródłem obaw i strachu dla wielu osób, które wybierają inwestycje, które można łatwiej zrozumieć, np. nieruchomości lub niskoprocentowane depozyty bankowe.

Pierwszym celem projektu jest poprawa ogólnego DFL emigrantek z Europy Wschodniej, zwłaszcza osiadłych w odległych geograficznie obszarach Norwegii i na obszarach wiejskich w pozostałych krajach partnerskich. Trzy programy szkoleniowe (rezultaty intelektualne) zostaną opracowane w zakresie poprawy DFL dla osobistych potrzeb uczestników i/lub samozatrudnienia (IO1); w zakresie inwestycji, zwłaszcza ekologicznych/zrównoważonych/zielonych, oraz w zakresie zwiększenia poziomu osobistej tolerancji ryzyka (IO2); w zakresie bezpieczeństwa tożsamości cyfrowej i oszustw, z innowacyjnym narzędziem do symulacji oszustw romansowych, opartym na ludzkich wzorcach psychologicznych (IO3).

Wszystkie wyżej wymienione programy nauczania zostaną poddane intensywnemu pilotażowi w klubie pomocy (IO4), nieformalnej sieci wzajemnego wsparcia expatriantek, w tym między innymi psychologicznego, dzielenia się i opieki oraz pracy zespołowej w zakresie oszczędzania, inwestowania, samozatrudnienia, skutecznego nawiązywania kontaktów zawodowych i innych działań gospodarczych.

Będą one reprezentować drugi cel, który koncentruje się na zapewnieniu emigrantkom z Europy Wschodniej lepszych możliwości ich głębszej integracji społeczno-ekonomicznej ze społecznościami przyjmującymi, ponieważ wszystkie szkolenia i pilotaż będą prowadzone w lokalnych językach urzędowych, a od uczestniczek oczekuje się znajomości języka niemieckiego/duńskiego/polskiego/litewskiego/norweskiego na poziomie co najmniej A2. Oprócz dodatkowych narzędzi opracowanych przez Partnerstwo w ramach projektu, testu tolerancji na ryzyko osobiste ©Online i narzędzia do symulacji oszustw finansowych © Romance, połączenie cyfrowego szkolenia finansowego z ćwiczeniem lokalnego języka urzędowego sprawia, że rezultaty #FLIGHT są wyjątkowe i innowacyjne.

Partnerzy

NGO VERSLI MAMA

Litewska organizacja pozarządowa VERSLI MAMA koncentruje się na wzmocnieniu pozycji kobiet poprzez klasyczną i internetową komunikację marketingową, public relations, edukację dorosłych, a także zarządzanie projektami, zwłaszcza w obszarach promocji przedsiębiorczości kobiet i aktywności fizycznej poprawiającej zdrowie (HEPA). Organizacja pozarządowa prowadzi również portal internetowy VERSLI MAMA, który służy jako platforma do rozpowszechniania idei i praktyk upodmiotowienia kobiet na Litwie.

WE ARE ENTREPRENEURS (JESTEŚMY PRZEDSIĘBIORCAMI)

We Are Entrepreneurs oferuje programy szkoleniowe dla dorosłych w zakresie przedsiębiorczości, cyfryzacji i umiejętności finansowych, które pomagają wrażliwym segmentom społeczeństwa (kobietom, migrantom, NEET itp.), którzy chcą zdobyć bardzo pożądane umiejętności za darmo i w nieformalnym środowisku, które może dostosować się do ich sytuacji. Oferowane umiejętności mogą zwiększyć ich szanse na zatrudnienie poprzez uzyskanie europejskiego certyfikatu, mogą pomóc im w finansach osobistych i biznesowych oraz zapewniają im dostęp do międzynarodowych grup wsparcia.

LUBELSKA AKADEMIA WSEI

Akademia WSEI (WSEI) jest niepaństwową instytucją szkolnictwa wyższego, założoną w 2001 roku. Oferuje pełne programy studiów uniwersyteckich w wielu dyscyplinach akademickich.

Z 6500 studentami (z czego ok. 80% to studenci zaocznicy), WSEI jest uznanym w kraju uniwersytetem, wykazującym zaangażowanie w partnerstwa z organizacjami i instytucjami UE w celu wspierania edukacji, szkoleń i badań. Międzynarodowa grupa studentów reprezentuje 25 różnych krajów i kultur: Ukraina, Kazachstan, Afganistan, Azerbejdżan, Hiszpania, Portugalia, Turcja, Nigeria, Gruzja, Gwinea Bissau, Uzbekistan, Norwegia, Nepal, Białoruś, Bangladesz, Malezja, Belize, a także przedstawiciele z Polski. WSEI jest jedyną uczelnią (spośród prywatnych i publicznych) oferującą pełny program studiów w języku angielskim i jedyną w województwie lubelskim posiadającą cztery kierunki studiów otwarte dla studentów zagranicznych. Wysoki poziom procesu kształcenia zapewnia blisko 400-osobowa kadra dydaktyczna, posiadająca odpowiednie stopnie naukowe i niezbędne doświadczenie akademickie. Wszystkie programy oferowane przez WSEI posiadają akredytację Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i kwalifikują się do odpowiednich dotacji.

WELTGEWANDT

Niemiecki Weltgewandt ("otwarty na świat"), Instytut Międzykulturowej Edukacji Obywatelskiej, zapewnia edukację obywatelską w kwestiach społecznych, politycznych i gospodarczych dla każdego. Instytut koncentruje się na zrozumieniu bieżących wydarzeń w polityce i społeczeństwie, wspieraniu świadomości tego, czym jest demokracja i jakie wartości są potrzebne do jej funkcjonowania, a także zachęcaniu obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i wspólnotowym.

Weltgewandt e.V. wzmacnia również dialog między ludźmi różnych kultur, kontekstów społecznych, pokoleń i stylów życia. Instytut prowadzi seminaria, warsztaty teatralne, kawiarnie językowe i szkolenia łączące złożone kwestie społeczne z kreatywnym podejściem, dostarcza informacji i stymuluje dyskusje na temat aktualnych kwestii interesujących opinię publiczną, np. perspektywy kobiet, gospodarki, cyfryzacji, zmian klimatycznych, postrzegania historii / kultury pamięci, integracji społecznej. Instytut opracowuje również materiały dydaktyczne dla trenerów i nauczycieli, zawierające informacje i inspiracje dydaktyczne dla pozytywnych i owocnych doświadczeń edukacyjnych. Organizacja działa w dzielnicy mieszkaniowej Marzahn we wschodnim Berlinie, w której mieszkają ludzie z różnych kultur, a bezrobocie strukturalne, a także wykluczenie społeczne są szeroko rozpowszechnione.

PRIOS KOMPETANSE

Prios Kompetanse zostało założone przez kilka współpracujących ze sobą środowisk kompetencyjnych w środkowej Norwegii w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz działalności konsultingowej, ale w ostatnich latach rozszerzyło swoją działalność na rozwój oprogramowania i zarządzanie projektami europejskimi. Prios jako centrum badawcze ma na celu wdrażanie idei uczenia się przez całe życie, wspieranie i prowadzenie projektów rozwojowych. Centrum jest otwarte dla wszystkich, którzy chcą rozwijać swoje talenty, odświeżać wiedzę, ulepszać swój biznes, potrzebują nowych lub lepszych narzędzi cyfrowych lub mają pomysły wymagające wsparcia w realizacji.

Główne sektory i działania, w których działa Prios:

- Działania edukacyjne, skoncentrowane na dorosłych uczniach i usługach rynku pracy w ramach szkolenia podstawowych umiejętności, kształcenia i szkolenia zawodowego, szkolenia w zakresie przedsiębiorczości i szkolenia dostosowane do potrzeb firm,
- Opracowywanie nowych rozwiązań cyfrowych na podstawie wniosków i potrzeb w różnych projektach, w których uczestniczy Prios, w tym między innymi własnej koncepcji "Prios" Follow-Up®,
- Działania konsultingowe, które głównie wspierają klientów biznesowych Prios w zakresie wewnętrznych procesów innowacji i HR, doradztwa gospodarczego i usprawnień zarządzania.

Introduktion

Żyjemy w świecie, w którym wiedza finansowa ma wpływ na jakość naszego życia. Możliwość zakupu nieruchomości finansowanej kredytem hipotecznym lub prywatnego finansowania pożądanego poziomu emerytury, by wymienić tylko dwa przykłady, jest ważna dla dobrego samopoczucia. Jednak większość populacji UE nie korzysta z tych możliwości. Z reguły kobiety i migranci radzą sobie finansowo gorzej niż mężczyźni niebędący migrantami.

Projekt #FLIGHT ("Financial Literacy for Growth, Help and Teamwork") ma na celu poprawę edukacji finansowej podwójnie zmarginalizowanej grupy: migrantek z Europy Wschodniej, zarówno z nowych członków UE, jak i krajów sąsiadujących z UE, które mieszkają w Europie Północnej, Zachodniej lub Środkowej. Ze względu na rosyjski atak na Ukrainę w lutym 2022 r. i późniejszą wojnę, nasze wysiłki koncentrują się w dużej mierze na uchodźczyńiach z Ukrainy na Litwie, w Polsce, Niemczech, Danii i Norwegii. Niemniej jednak projekt pozostaje ważny również dla innych migrantów z tej części Europy.

Migrantki z Europy Wschodniej stanowią bardzo zróżnicowaną grupę. Należą do niej zarówno osoby o najniższych, jak i najwyższych kwalifikacjach. Jednak duża część tej grupy pracuje poniżej swoich kwalifikacji i ma braki w edukacji finansowej, zwłaszcza jeśli chodzi o instytucje finansowe, politykę i zachowania w społeczeństwach przyjmujących. Utrudnia to ich integrację gospodarczą i nie jest korzystne dla społeczeństw przyjmujących.

Poniższy rezultat intelektualny (IO) pomaga wypełnić tę lukę w wiedzy finansowej. IO dokładnie charakteryzuje grupę docelową #FLIGHT, wymienia zasoby edukacji finansowej na Litwie, w Polsce, Niemczech, Danii i Norwegii, przedstawia charakterystykę naszego systemu gospodarczego i polityki gospodarczej, w tym polityki inflacyjnej, oraz zawiera podstawowe informacje związane z podatkami, pożyczkami i kredytami hipotecznymi, bankowością, w tym bankowością internetową, inwestowaniem, emeryturami i mechanizmem inflacji.

**UBadanie sytuacji kobiet z
Europy Wschodniej na rynku
pracy w Europejskim Obszarze
Gospodarczym w odniesieniu
do krajów partnerskich**

Badanie sytuacji kobiet z Europy Wschodniej na rynku pracy w Niemczech -

Przygotowała Ewa Dąbrowska

Grupa migrantów pochodzenia wschodnioeuropejskiego w Niemczech jest niejednorodna. Możemy zidentyfikować dużą grupę osób o niemieckim pochodzeniu etnicznym, które często sprowadzały swoje nieniemieckie rodziny - "Spätaussiedler", osoby migrujące z krajów UE, które weszły do UE w 2004, 2007 lub 2008 r. - Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Estonia, Słowenia, Bułgaria, Rumunia, Chorwacja - oraz imigranci z krajów spoza UE (kraje postsowieckie, takie jak Rosja, Ukraina, Białoruś, Mołdawia, a także Serbia, Bośnia i Hercegowina, Albania, Czarnogóra, Macedonia Północna, Kosowo), którzy nie są Spätaussiedler. Spośród tych grup najwięcej danych dotyczy migrantów z krajów UE, w tym ich sytuacji na rynku pracy.

Spätaussiedler

Duża grupa tak zwanych "Spätaussiedler" - przesiedleńców pochodzenia niemieckiego, którzy wyemigrowali do Europy Wschodniej i Azji Środkowej w XVIII-XX wieku i tam się zasymilowali, oraz ich rodzin - wyemigrowała do Niemiec w latach 1950-2020 - 4,5 miliona osób. W 2020 r. - 2,5 mln osób zostało zidentyfikowanych jako Spätaussiedler w narodowym spisie powszechnym. Spośród nich 1,46 mln osób pochodziło z krajów byłego Związku Radzieckiego, głównie z Rosji (584 000 osób) i Kazachstanu (673 000 osób).

Inni przesiedleńcy pochodzili z Polski, Czech, Rumunii i krajów byłej Jugosławii. 547 000 Spätaussiedler miało ponad 65 lat i otrzymywało emerytury w 2020 roku. W 2013 r. 27,5% emerytów ze Spätaussiedler było zagrożonych ubóstwem, tj. mieli mniej niż 60% średniego dochodu. W populacji bez historii migracji odsetek ten wynosił 12,5%. W 2008 r. udział Spätaussiedler w wieku powyżej 50 lat, którzy posiadali nieruchomości, wynosił 33,5%, podczas gdy w populacji bez migracji było to 66,1%. Dowody te pokazują, że migranci są bardziej zagrożeni ubóstwem niż osoby niebędące migrantami, co jest argumentem za edukacją finansową osób, które mogą jeszcze zabezpieczyć się na starość.

Migranci z państw członkowskich UE

W 2021 r. obywatele polscy stanowili największą grupę migrantów wewnątrz UE w Niemczech, z 870 997 osobami posiadającymi polski paszport (obywatele niemieccy polskiego pochodzenia są tutaj wykluczeni), a następnie 844 535 Rumunów, 434 609 Chorwatów, 410 886 Bułgarów, 212 737 Węgrów, 63 281 Czechów, 62 236 Słowaków, 58 457 Litwinów, 40 748 Łotyszy, 28 175 Słoweńców i 7 215 Estończyków. Rumuni są największą rosnącą grupą wśród migrantów z UE, z 150 000-195 000 osób przybywających rocznie od 2014 r. (ale 60 000-105 000 osób rocznie powraca do Rumunii). Migracja Polaków spowolniła od 2015 r. (147 000 osób przyjechało, 70 740 osób wróciło), w 2021 r. do Niemiec przyjechało 75 401 Polaków (61 472 osób wróciło do Polski). Bułgarzy również stanowią rosnącą grupę, z 60 000-72 000 osób przyjeżdżających rocznie od 2014 r. (20 000-43 000 osób powracających), podobnie jak Chorwaci (20 000-50 000 osób rocznie od 2014 r., 9 000-20 000 osób powracających) i Węgrzy (20 000-50 000 osób rocznie od 2014 r., 18 000-28 000 osób powracających).

Osoby w wieku od 25 do 35 lat stanowią największą grupę migrantów wśród tych grup narodowych, z wyjątkiem Litwy, gdzie największą grupę stanowią Litwini w wieku od 16 do 25 lat. Udział kobiet wśród migrantów z Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej waha się od 33,9% (Polska) do 45,8% (Estonia). Tak więc kobiety stanowią mniej niż połowę migrantów ze wschodnio-centralnych i południowo-wschodnich państw członkowskich UE. Na podstawie tych statystyk możemy założyć, że migracja ze wschodu na zachód w ramach UE jest w dużej mierze migracją zarobkową.

Migranci z innych państw członkowskich UE stanowili siedem procent wszystkich pracowników w Niemczech w 2021 r., którzy są objęci ubezpieczeniem społecznym. Stanowią oni 51% wszystkich pracowników spoza Niemiec. Dziewięćdziesiąt procent tych pracowników to osoby pochodzące z krajów, które weszły do UE w 2004, 2007 lub 2008 roku (Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Estonia, Słowenia, Bułgaria, Rumunia i Chorwacja). Wśród nich 39% stanowiły kobiety (34,8% kobiet wśród pracowników rumuńskich i 40,8% kobiet wśród pracowników chorwackich) w 2020 roku.

Migranci z krajów postsowieckich i Bałkanów Zachodnich

W 2021 r. w Niemczech zatrudnionych było 395 308 osób z Bałkanów Zachodnich, 102 292 osoby z Bośni i Hercegowiny, 93 556 osób z Serbii i 93 080 osób z Kosowa. Jeśli chodzi o kraje postsowieckie, zatrudnionych było 94 428 Rosjan i 55 660 Ukraińców. Ostatnia fala migracji związanej z wojną z Ukrainy nie jest uwzględniona w tej statystyce. Udział kobiet wśród migrantów z Bałkanów Zachodnich wyniósł 36,8%. Z kolei 59,2% Rosjan i 62,5% Ukraińców to kobiety.

Sytuacja migrantek na niemieckim rynku pracy

Zanim przejdziemy do sytuacji migrantek na niemieckim rynku pracy, a zwłaszcza kobiet pochodzących z regionu Europy Wschodniej, ważne jest, aby nakreślić ogólną sytuację kobiet na niemieckim rynku pracy. W Niemczech nadal istnieje znaczna nierówność między mężczyznami i kobietami. Różnica w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn w Niemczech wynosi 18,3% i jest czwartą co do wielkości w UE (po Łotwie, Estonii i Austrii). Powodem tego jest to, że kobiety mają tendencję do pracy w niepełnym wymiarze godzin i pracują w sektorze niskopłatnym, przy czym niemiecki sektor niskopłatny jest największy w Europie od czasu tzw. reformy Hartz IV w latach 2003-2004. Czterdzieści osiem procent kobiet i tylko dziewięć procent mężczyzn pracuje w Niemczech w niepełnym wymiarze godzin. Ze względu na tę rozbieżność, kobiety są narażone na większe ryzyko ubóstwa, w tym ubóstwa osób starszych. Wśród tych kobiet są również imigrantki. Według badania przeprowadzonego przez Instytut Badań Rynku Pracy i Zawodu (IAB), 33% migrantów, którzy przybyli do Niemiec mniej niż 10 lat temu, pracuje w sektorze niskopłatnym (w porównaniu do 11% pracowników bez historii migracji), 16% ma umowę na czas określony (siedem procent niemieckich pracowników), podczas gdy dziewięć procent to pracownicy podwykonawcy (dwa procent niemieckich pracowników).

Sytuacja kobiet z Europy Wschodniej na niemieckim rynku pracy

Tradycyjne zawody dla kobiet pochodzenia wschodnioeuropejskiego to sektor pielęgniarstwa, zwłaszcza opieka domowa, sektor sprzątający i rolnictwo.

Według Instytutu Studiów Pielęgniarskich od 150 000 do 300 000 kobiet z Europy Wschodniej pracuje w sektorze opieki domowej w Niemczech, głównie Polki, ale także niektóre Czeszki i Węgierki. Wiele z nich pracuje w Niemczech przez kilka tygodni lub miesięcy, a resztę roku spędza w kraju pochodzenia, ze swoimi rodzinami i często pracując w innej pracy, na przykład jako nauczycielka. Ogólnie rzecz biorąc, kobiety z Europy Wschodniej często pracują w Niemczech poniżej swoich formalnych kwalifikacji.

Poza tymi tradycyjnymi zawodami, rośnie migracja "intelektualna" do Niemiec - lekarzy, naukowców, ekspertów IT, inżynierów, menedżerów itp. (Loew, 2017). Wielu z nich przyjechało do Niemiec na studia i zostało tam później. Kobiety z historią migracyjną częściej posiadają dyplom uniwersytecki (14,4%) niż mężczyźni z historią migracyjną (12%) oraz zarówno kobiety, jak i mężczyźni bez historii migracyjnej (odpowiednio 12,3% i 12,7%). Jednocześnie odsetek osób bez wykształcenia zawodowego jest najwyższy wśród kobiet z historią migracji (40%). 35,2% mężczyzn z historią migracyjną nie posiada wykształcenia zawodowego, 8,5% niemieckich kobiet i 11,2% niemieckich mężczyzn (Farrokzhad, 2017).

Tak więc migrantki, a wśród nich kobiety pochodzące z Europy Wschodniej, obejmują najlepiej i najsłabiej wykształconych pracowników w Niemczech. Projekty edukacji finansowej, takie jak #FLIGHT, powinny być skierowane osobno do tych grup - osób o niskich kwalifikacjach i niskim poziomie edukacji finansowej oraz osób o wysokich kwalifikacjach i potencjalnym deficycie edukacji finansowej.

Ogólnie rzecz biorąc, migranci, zwłaszcza uchodźcy, częściej są bezrobotni niż Niemcy. W 2013 roku 21% uchodźców było bezrobotnych, 10% Niemców i 6% Niemek. Miesięczny dochód uchodźców wynosił w 2013 r. średnio 1 140 euro. Inni migranci mieli do dyspozycji 280 euro więcej, podczas gdy Niemcy bez historii migracyjnej mieli 530 euro więcej niż uchodźcy. Prawie 30% migrantów pracowało w 2013 roku poniżej swoich kwalifikacji. Tendencje te prawdopodobnie dotyczą również migrantów z Europy Wschodniej, zarówno mężczyzn, jak i kobiet.

Referencje:

Bartig, Susanne (2022), Alter(n) und Migration in Deutschland. DeZIM Research Note #9. Deutsches Zentrum für Migration und Integrationsforschung.

Bundeszentrale für Politische Bildung, Ausländische Pflegekräfte in Privathaushalten. 18.08.2015, <https://www.bpb.de/themen/migration-integration/kurzdosiers/211011/auslaendische-pflegekraefte-in-deutschen-privathaushalten/>.

Deutscher Gewerkschaftsbund, Frauen am Arbeitsmarkt, 08.03.2022, <https://www.dgb.de/themen/++co++45a10688-9ba6-11ec-977a-001a4a160123>.

Farrokhzad, Schahrzad (2017), Potenziale erkennen, Hürden abbauen - Situation von Frauen mit Migrationshintergrund in Bildung und Beschäftigung. Netzwerk "Integration durch Qualifizierung".

Graf, Johannes (2021), Freizügigkeitsmonitoring: Migration von EU-Staatsangehörigen nach Deutschland. Jahresbericht 2021. Bericht zu Migration und Integration - Reihe 2. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.

Graf, Johannes (2021), Monitoring zur Bildungs- und Erwerbsmigration: Erteilung von Aufenthaltstiteln und Drittstaatsangehörige. Berichtserien zu Migration und Integration - Reihe 1. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.

Gundert, Stefanie; Kosyakova, Yuliya; Fendel, Tanja (2020), Qualität der Arbeitsplätze als wichtiger Gradmesser einer gelungenen Integration. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung.

Kroh, Martin; Salikutluk, Zerrin (2017), Die Arbeitsmarktintegration Geflüchteter in der Vergangenheit. Bundeszentrale für Politische Bildung.

Loew, Peter Oliver (2017), Unsichtbar? Polinnen und Polen in Deutschland - die zweitgrößte Zuwanderergruppe. Bundeszentrale für Politische Bildung.

Procesy imigracyjne na Litwie -

Przygotowała Vilma Dainiene

Imigracja na Litwie przeżyła punkt zwrotny, przyjmując nowe formy ponad 20 lat temu. Migracja ludzi na Litwę z Rosji, Białorusi, Ukrainy i innych krajów postsowieckich stała się międzynarodowa po przywróceniu niepodległości Litwy.

Białorusini, Rosjanie i Ukraińcy są największymi grupami imigrantów na Litwie. Chociaż do 1990 r. (w kontekście migracji wewnątrz krajów postsowieckich) Litwa stała się krajem docelowym dla imigrantów ze wschodnich republik Związku Radzieckiego, z perspektywy międzynarodowych trendów migracyjnych można powiedzieć, że po odzyskaniu niepodległości, rozszerzeniu UE i strefy Schengen Litwa nie stała się krajem docelowym, a skala imigracji (w porównaniu z krajami Europejskiego Obszaru Gospodarczego) pozostała niewielka.

Analizując strukturę litewskiej imigracji, należy wziąć pod uwagę największe grupy imigrantów: Białorusinów, Rosjan i Ukraińców. Imigracja z Białorusi, Rosji, Ukrainy i innych krajów postsowieckich miała miejsce przed i po rozpadzie Związku Radzieckiego. Tak więc, biorąc pod uwagę historyczny kontekst imigracji, imigrację Białorusinów, Ukraińców i Rosjan można analizować zarówno w kontekście migracji międzynarodowej, jak i międzyrepublikańskiej lub w kontekście kwestii mniejszości narodowych (ze względu na więzi społeczne, gospodarcze i inne z państwem i społeczeństwem litewskim, które pozostały po upadku Związku Radzieckiego).

Według danych Departamentu Migracji, zarówno pod względem ogólnego przepływu imigrantów, jak i w przypadku Białorusinów, Rosjan i Ukraińców, łączenie rodzin jest dominującą podstawą imigracji, a następnie imigracja do pracy, na studia i legalna działalność.

Każdego roku na Litwę przyjeżdża do pracy ponad 20 000 obywateli państw trzecich, głównie z Ukrainy, Białorusi i Rosji. W 2018 roku wydano 12 476 zezwoleń na pobyt czasowy, następnie 24 949 w 2019 roku, 26 610 w 2020 roku i 51 800 w 2021 roku. W 2021 r. zezwolenia na pobyt czasowy były wydawane głównie dla Białorusi - 20,6 tys. i Ukrainy - 19,6 tys. Najczęstszymi powodami wydawania zezwoleń na pobyt czasowy są praca, łączenie rodzin lub nauka.

Na początku 2022 r. 100,2 tys. cudzoziemców posiadało zezwolenia na pobyt czasowy lub wizy krajowe. Podobnie jak w poprzednich latach, w 2022 r. najwięcej zezwoleń na pobyt czasowy wydano Białorusinom, Ukraińcom i cudzoziemcom z Rosji.

Imigranci, którzy chcą znaleźć lub zmienić pracę, napotykają trudności w znalezieniu informacji w językach innych niż litewski. Siedemdziesiąt procent firm zatrudniających imigrantów również polega na referencjach w celu znalezienia nowych pracowników. Tylko dwa procent firm znajduje pracowników za pośrednictwem Centrum Usług Zatrudnienia. Analizując procesy integracyjne, głównymi barierami dla Białorusinów, Rosjan i Ukraińców są nieznanostwo języka, trudności w znalezieniu pracy i załatwianiu formalności związanych ze statusem prawnym imigrantów.

Zawody dla imigrantów: betoniarze, murarze, budowniczowie dróg, hydraulicy, elektrycy, krawcy, kierowcy dalekobieżni, plantatorzy lasów itp. Obecnie imigranci zatrudniani są głównie przez firmy z sektora transportowego i budowlanego.

Wyniki pokazują, że niektóre grupy cudzoziemców są bardziej niezależne w poszukiwaniu pracy niż inne. Na przykład ci, którzy nie mówią po litewsku lub rosyjsku, nie mają środków na samodzielne poszukiwanie pracy i polegają na poradach i usługach specjalistów ds. zatrudnienia ze Służby Zatrudnienia i programów integracyjnych. Tymczasem inni cudzoziemcy, tacy jak ci z Białorusi, Rosji i Ukrainy, polegają bardziej na alternatywnych kanałach poszukiwania pracy: przyjaciołach, znajomych i członkach społeczności. Jednak nawet w tym przypadku brakuje informacji o ofertach pracy dostępnych w językach innych niż litewski.

Jeśli chodzi o imigrację kobiet z krajów Europy Wschodniej na Litwę od czasu jej przystąpienia do UE, możemy zauważyć, że od 2004 r. kobiety z następujących krajów Europy Wschodniej imigrowały na Litwę w największej liczbie: Białoruś, Ukraina i Rosja. W tabeli dostarczonej przez Eurostat możemy zobaczyć rozkład imigrantek. Widzimy tu stały wzrost liczby imigrantek z Białorusi i wzrost liczby imigrantek z Ukrainy. Tymczasem liczba imigrantek z Rosji waha się.

- Wysoki odsetek imigrantek koncentruje się w kilku sektorach, takich jak hotelarstwo i gastronomia (kawiarnie, restauracje), usługi rodzinne i domowe itp. Mają one tendencję do pracy w niepełnym wymiarze godzin, z większą liczbą krótkoterminowych umów na czas określony, niskimi płacami i złymi warunkami pracy.

Bariery kulturowe w rodzinie i społeczności mogą również utrudniać im znalezienie pracy.

- Według Służby Zatrudnienia 2021, geografia osób poszukujących pracy z krajów trzecich wzrosła od 2017 r., ale większość osób poszukujących pracy pochodzi z Rosji, Białorusi i Ukrainy, a większy odsetek osób poszukujących pracy to obecnie kobiety, podczas gdy w 2014 r. większość napływu siły roboczej na Litwę stanowili mężczyźni, a migracja kobiet nie była wspierana.

Referencje

Apžvalga "Imigrantų integracija į darbo rinką - kaip sekasi Lietuvai?"

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto NUOMONĖ dėl Moterų migrančių integracijos į darbo rinką 2015 m. Šiaulių universiteto Lyčių studijų mokslo centro mokslininkų atliktas tyrimas

Motoryzacja grupowa jest bardzo ważna.

osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize

<https://123.emn.lt/#imigracija>

Imigracija lietuvoje: darbo rinkos poreikiai ir perspektyvos. Egidijus Nedzinskas, 2008

Darbo migrantų Lietuvoje gyvenimo ir darbo sąlygų rodiklių sąvadas Vita Petrušauskaitė, Karolis Žibas, Aleksandra Batuchina

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1726887/2021-metais-isduota-rekordiskai-daug-leidimu-gyventi-lietuvoje-dazniausiai-baltarusijos-pilieciams>

Sytuacja imigrantów z Europy Wschodniej w Danii -

Przygotowała Tatiana Gavrilova

Większość badań przeprowadzonych na temat imigrantów z Europy Wschodniej w Danii nie koncentruje się konkretnie na kobietach, ale raczej buduje wnioski na temat narodowości i tendencji na rynku pracy w ogóle.

Jedną z ostatnich analiz zatrudnienia w Europie Wschodniej w całej Danii przeprowadzona przez Thorsena (2018) wykazała, że Europejczycy z Europy Wschodniej mają prawie takie same szanse na zatrudnienie jak imigranci z Europy Zachodniej: od 2010 do 2017 r. liczba zatrudnionych Europejczyków z Europy Wschodniej w Danii wzrosła o +166% (z 37 000 do 59 000 osób). Thorsen stwierdza również, że większość tych wschodnich Europejczyków ma tendencję do osiedlania się, również jako rodzina lub para, gdy znajdą pracę - tylko 40% wyjeżdża ponownie, w porównaniu do 59% z innych krajów. Prawdopodobnie powodem tego jest wysokie bezpieczeństwo zatrudnienia i satysfakcja z pracy, które są wyższe niż w ich krajach ojczystych. Wysoka mobilność na duńskim rynku pracy jest również hojnie równoważona przez zasiłki dla bezrobotnych i aktywną politykę, podobnie jak w innych krajach Europy Północnej, co jest częścią poczucia bezpieczeństwa. Osiemdziesiąt jeden procent osób z Europy Wschodniej przebywających w Danii pracuje, podobnie jak inne kategorie imigrantów.

Jednak liczba osób z Europy Wschodniej zatrudnionych do prac fizycznych niewymagających specjalnych umiejętności lub wiedzy jest trzykrotnie wyższa niż w przypadku innych imigrantów. Większość z nich preferuje stabilne zatrudnienie i bezpieczeństwo socjalne, zamiast szukać nowych możliwości i rozwijać swoje zdolności, jak robią to imigranci z Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Dane przeanalizowane przez Andersena i Harbo (2020) rysują typowy wschodnioeuropejski profil w Danii w społecznościach wiejskich: większość imigrantów z Rumunii, Polski, Ukrainy i Litwy osiedla się w rolnictwie lub produkcji (78%). Zazwyczaj ponad połowa z nich ma 20-39 lat, wielu z nich ma 30-40 lat, a rodzina lub para mieszka w małym mieście liczącym mniej niż 10 000 mieszkańców lub na wsi w małych wynajmowanych domach lub mieszkaniach (68-90%). Wskaźniki zatrudnienia są równe dla Polaków i Ukraińców, najwyższe są dla Litwinów, a najniższe dla Rumunów. Niektóre obszary rolnicze skorzystały na podwojeniu wzrostu liczby ludności dzięki imigrantom, którzy przybywają w wyniku dyrektyw UE/EOG do pracy/studiów lub w związku z rozwojem biznesu - zwłaszcza z Ukrainy.

O ile Ukraińcy pracują głównie w rolnictwie, 76% polskich pracowników jest zaangażowanych w produkcję, a 50% Rumunów i Litwinów. Jedna trzecia jest zatrudniona w usługach, a najmniej Ukraińców w tych branżach. Wynika to z różnic w poziomie wykształcenia, znajomości języków obcych i prawdopodobnie poziomu ambicji. Odsetek tych osób, które prowadzą własną działalność gospodarczą, jest znacznie niższy niż średni odsetek samozatrudnienia w Danii (Andersen i Harbo, 2020).

Niedawne przyznanie prawa pobytu 30 000 ukraińskim uchodźcom (8 czerwca 2022 r.), którzy znaleźli swój nowy dom w całej Danii, z pewnością zwiększy ich liczbę. Obecnie większość tych osób to kobiety i dzieci. Do sierpnia 2022 r. 4 200 ukraińskich uchodźców znalazło pierwsze zatrudnienie, głównie w sektorze usług.

W przeszłości dwie trzecie osób z Europy Wschodniej poszukujących pracy w Danii pochodziło z Rumunii i Polski. Według badań Felbo-Kolding i Leschk (2021), które są dynamicznym 7-letnim porównaniem profili Polaków i Rumunów z podobnymi profilami duńskimi, pewne tendencje są typowe dla tej grupy. Na przykład, bardzo niewielu z tych imigrantów jest zainspirowanych do kontynuowania nauki na poziomie zawodowym, wyższym średnim lub uniwersyteckim licencjackim lub magisterskim, ponieważ wymaga to zdania duńskiego zaawansowanego testu językowego ("*Studieprøven*", równego poziomowi C1 testu Rady Europy). Dwadzieścia siedem procent imigrantów nie uczęszczało na żadne kursy języka duńskiego w ciągu siedmiu lat.

Powodem jest prawdopodobnie to, że kursy języka duńskiego są bezpłatne w przypadku łączenia rodzin, ale nie dla innych kategorii imigrantów. Kopenhaga nadal ma najwyższy odsetek - 50% imigrantów, którzy w ogóle nie znają duńskiego. Faktem jest również, że 40% z nich mówi po polsku lub w języku ojczystym w pracy - w budownictwie, produkcji, rolnictwie, transporcie itp. Dania nadal ma najniższe wskaźniki, jeśli chodzi o szkolenia językowe zapewniane przez pracodawców i najniższy odsetek pracowników, którzy otrzymują jakiegokolwiek szkolenia związane z pracą, a także wiele miejsc pracy, które mają bardzo niski poziom szkoleń w zakresie bezpieczeństwa, jeśli w ogóle.

Na przykład przedsiębiorcy budowlani rzadko zapewniają szkolenia i sprzęt ochronny, ponieważ pracują na zasadzie szarej strefy.

Nawet jeśli są prowadzone, jakość kursów języka duńskiego jest wątpliwa - tylko jedna trzecia studentów jest zadowolona z kursów języka duńskiego (badania KVINFO, 2021). Duńskie kursy językowe są dość drogie w sensie stosunku jakości do ceny i często okazują się luksusem nieosiągalnym dla Europejczyków z Europy Wschodniej, którzy otrzymują znacznie niższe dochody niż Duńczycy pracujący w tych samych branżach. Według wcześniejszych dynamicznych badań przeprowadzonych w latach 2008-2015 przez Felbo-Kolding (2019), różnica między rocznym dochodem brutto imigrantów z Europy Wschodniej w porównaniu z Duńczykami utrzymuje się na tym samym poziomie, około 110 000-120 000 DKK.

Dlatego "...status zatrudnienia nie oznacza pełnej integracji" (Felbo-Kolding, 2019, 10). Nie oznacza też równych szans: większość tych imigrantów nadal doświadcza trudności ze znalezieniem zatrudnienia, które w jakiś sposób odpowiadałoby podobnym stanowiskom zajmowanym wcześniej w ich kraju ojczystym, zarówno ze względu na znajomość języka duńskiego, jak i ze względu na wartość ich wykształcenia zdobytego w kraju ojczystym (Ibid, 11). Zazwyczaj oficjalna ponowna ocena edukacji w Europie Wschodniej obniża stopnie naukowe, mimo że większość krajów Europy Wschodniej dołączyła do procesu bolońskiego opartego na ECTS wiele lat temu. Na przykład, ukończone studia podyplomowe trwające osiem lat mogą zostać uznane jedynie za duński odpowiednik czteroletnich studiów licencjackich, ponieważ praca podyplomowa nie otrzymuje 60 punktów ECTS, jak w przypadku badań prowadzonych w Wielkiej Brytanii.

Sytuacja ta dotyczy nie tylko nominalnej rozbieżności między rzeczywistą pracą a stopniem naukowym kandydata. Chodzi o niedopasowanie rzeczywistych kwalifikacji, umiejętności i kompetencji do dostępnej pracy. Ich kwalifikacje nie są uznawane, w wyniku czego wielu imigrantów z Europy Wschodniej podejmuje jakąkolwiek pracę - często są to prace poszukiwane ze względu na niskie płace, a także prace fizyczne, okazjonalne, w niepełnym wymiarze godzin, aby postawić stopę w drzwiach rynku pracy. Niedopasowanie jest typowe dla imigrantów w ogóle, ale szczególnie imigranci z Europy Środkowej i Wschodniej cierpią z powodu tego niedopasowania w porównaniu z imigrantami z innych krajów (Felbo-Kolding 2016).

Tak więc nawet jeśli zatrudniona jest taka sama liczba osób z Europy Wschodniej (Thorsen, 2018), wątpliwe jest, czy istnieje równość szans na zatrudnienie. Prawdziwe historie potwierdzają ten fakt. Na przykład, polski trener freelancer może otrzymać 170 DKK za godzinę, podczas gdy jego duński kolega otrzyma minimum 500 DKK za godzinę. Kobieta inżynier z Kazachstanu kończy wkładając butelki do skrzynek w fabryce piwa, inżynier z Petersburga dostaje pracę SOSU w domu starców, lekarz zostaje asystentem pedagogicznym w przedszkolu - i wiele innych historii wskazuje na ten wzorzec.

W ostatnich latach największym popytem na rynku pracy cieszyło się budownictwo i rolnictwo, a większość imigrantów z Europy Wschodniej stanowili mężczyźni z Polski, Litwy i Rumunii. Problemem stał się dumping socjalny: 20% imigrantów w Danii wykonywało "szare" lub nielegalne prace, a 34% pracowało dla prywatnych klientów, sprzątając i naprawiając rzeczy bez żadnej umowy i nie płacąc podatków.

Polscy pracownicy budowlani w Kopenhadze wydają się być mniej zamożni w porównaniu do swoich duńskich współpracowników, zarabiając średnio tylko 65% ogólnej średniej w branży. Kobiety z Europy Wschodniej miały jeszcze mniej szczęścia - tylko 38% znalazło jakąkolwiek pracę, głównie w usługach lub opiece zdrowotnej. Jest to wynik niższy niż średnia dla kobiet o pochodzeniu innym niż zachodnie (Politiken, 28.11.2020).

Pomimo wysokich wyników raportów *OECD*, w których Dania ma najwyższy wskaźnik nierówności płci (0,013, co plasuje ją na pierwszym miejscu spośród 170 krajów w 2021 r.), problem polega na tym, że w Danii kobiety generalnie zarabiają mniej niż mężczyźni. Kobiety z Europy Wschodniej zarabiają jeszcze mniej, co dotyczy stanowisk wymagających wiedzy i umiejętności. Kobiety z Europy Wschodniej otrzymują znacznie mniej miejsc pracy odpowiadających ich kwalifikacjom i umiejętnościom. Nadal są nadreprezentowane w zawodach usługowych, takich jak sprzątanie, wymagających niskich umiejętności, które są nisko płatne i wymagają ciężkiej, rutynowej pracy, elastycznych harmonogramów, które skutkują mniejszą ilością wolnego czasu i wakacji, i rzadko są wspierane przez dodatkowe świadczenia. Wielu migrantów podejmujących taką pracę nie korzysta nawet z niektórych świadczeń socjalnych (nietypowe zatrudnienie). Migranci są narażeni na oszustwa płacowe (30%), a nadgodziny często nie są opłacane (27%). Czternaście procent pracowników pracuje bez pisemnej umowy. Trzydzieści siedem procent migrantów w Kopenhadze zgłosiło, że nie może skorzystać z płatnego zwolnienia lekarskiego, a tylko połowa wie, że ma do niego prawo.

Wiele ankiet ujawniło, że imigranci nie mogą zgłaszać nadużyć w pracy związkom zawodowym ani dochodzić swoich praw, obawiając się, że zostaną ukarani. Najwyższy odsetek migrantów (20%) doświadczył gróźb ze strony pracodawców - aż 62% migrantów doświadczyło takich sytuacji. W wielu przypadkach powodem jest to, że migranci są zatrudniani przez agencję pracy tymczasowej. Żaden z krajów skandynawskich nie ma ustawowych przepisów, które nakładałyby na agencje tymczasowe obowiązek traktowania swoich pracowników na równi z pracownikami firmy zatrudniającej, jeśli chodzi o płace i warunki pracy.

Według *duńskich statystyk* (2019) kobiety z Europy Wschodniej mają o 30% gorsze możliwości zatrudnienia niż mężczyźni z tych samych krajów - tylko 70% kobiet jest zatrudnionych w przeciwieństwie do innych krajów (2019, 47). Sytuacja kobiet z Polski, krajów bałtyckich i Węgier jest lepsza niż kobiet z Rumunii, Ukrainy, Rosji i Bułgarii. Poziom zostania założycielem firmy jest również niższy dla Europejczyków ze Wschodu niż dla innych imigrantów (2019, 50). To głównie kobiety z Europy Wschodniej pozostają bez pracy przez ponad 10 lat (2019, 57). Powodem jest brak sieci społecznych i zawodowych. W Danii, która jest stosunkowo małym krajem, bardzo trudno jest znaleźć pracę bez referencji sieciowych. Nawet jeśli migrantom uda się znaleźć pracę, to często w sektorze usług, z niewielką liczbą kontaktów z etnicznymi Duńczykami. Paradoks polega na tym, że wiele kobiet z Europy Wschodniej pracujących w usługach jest wykształconych i często lepiej wykształconych niż ich duńscy koledzy i liderzy. Wiele kobiet jest zmuszonych do zmiany nazwiska i ukrycia swoich kwalifikacji i wykształcenia w CV, aby dostać jakąkolwiek pracę.

Mniej osób z Europy Wschodniej dostaje pracę w pełnym wymiarze godzin, która może zapewnić zasiłek dla bezrobotnych. W związku z tym większość z nich jest ekonomicznie zależna od swoich partnerów i jest narażona na nadużycia w tym związku.

Według raportu *KVINFO*, 27% imigrantek, w tym z Europy Wschodniej, ma problemy ze znalezieniem pracy z powodu słabej znajomości języka duńskiego. Z tego powodu kończą na stanowiskach o niskiej hierarchii i niskim wynagrodzeniu, takich jak sprzątanie.

Duńska Organizacja Pomocy Uchodźcom podkreśla, że większość populacji nie wyobraża sobie nawet, by imigrantki miały większe ambicje i lepszą pracę (2020).

KVINFO wskazuje również na wysoki poziom wykształcenia kobiet z Europy Wschodniej: jedna trzecia dobrze wykształconych kobiet uważa, że ich kwalifikacje są zbyt wysokie w stosunku do pracy, którą mogą otrzymać (s. 41). Inne badania (Jakobsen, 2013) i raporty *OECD* (2018, s. 150-153) również pokazują, że bardzo często umiejętności i kompetencje dobrze wykształconych kobiet nie są wykorzystywane w ich rzeczywistej pracy. Powodem podanym przez *KVINFO* (53) jest nadal to, że "zagraniczne kwalifikacje nie wydają się być wysoko cenione przez duńskich pracodawców" (Nielsen, 2007, s. 24). Prowadzi to do nierówności: 26% imigrantek ma zbyt wysokie wymagania w stosunku do swojej pracy, w porównaniu do 5% duńskich kobiet znajdujących się w podobnej sytuacji.

Problem z uznawaniem zagranicznego wykształcenia i kwalifikacji skutkuje problemami ze znalezieniem odpowiedniej pracy i w ogóle jakiejkolwiek pracy. Nawet doświadczenie zawodowe zdobyte w kraju pochodzenia lub za granicą nie jest uważane za argument przemawiający za uznaniem kwalifikacji (Nielsen, 2007). Kandydaci z dobrą znajomością języka duńskiego mają większe szanse na zatrudnienie, nawet jeśli językiem firmowym jest angielski. Liczba nadmiernie wykwalifikowanych kobiet jest najwyższa w sprzątanii, hotelach i restauracjach, transporcie i opiece dziennej, nieco lepsza sytuacja jest w opiece zdrowotnej i edukacji. Wiele nadmiernie zatrudnionych kobiet trafia do małych firm zatrudniających 10 lub mniej pracowników. Duński pracodawca (2020) opisał kobiety z Europy Wschodniej pracujące w jego firmie jako "De er meget dygtige - også billige" ("Są bardzo zręczne - również tanie"). Jedynie kobiety pracujące dla dużych międzynarodowych firm cieszą się najlepszym dopasowaniem, a tych jest niewiele.

Trzy czwarte kobiet z wykształceniem humanitarnym, biznesowym lub pedagogicznym ma zbyt wysokie kwalifikacje zawodowe, podobnie jak połowa kobiet z wykształceniem technicznym lub przyrodniczym. Szanse na znalezienie pracy poprzez ogłoszenia o pracę są niższe dla kobiet z zawyżonymi kwalifikacjami (28% w porównaniu do 50%), a jedna trzecia z nich znajduje pracę tylko poprzez sieć osobistą. "Tworzenie sieci kontaktów jest jednym z najważniejszych czynników, jeśli chodzi o zatrudnienie imigrantek i uchodźczyń. Brak sieci społecznych i zawodowych jest głównym problemem zarówno dla kobiet poszukujących pracy, jak i dla kobiet, które są zatrudnione i chcą rozwijać swoją karierę" (Mealor, 2020: 85).

Referencje

Andersen, A.K., Harbo, L.G.(2020) Østeuropæere modvirker befolkningstilbagegang i land-kommunerne. Published 30.09.2020.

Andersen, S.K., Pedersen K. (2010) Social dumping. FAOS forskningsnotat 110. Kopenhaga: FAOS.

Arendt, J. N. (2018). Sammenhængen mellem beskæftigelse og uddannelse for ikke-vestlige flygtninge og familiesammenførte. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Arbejds-papir nr. 54.

<https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2018/06/Arbejds-papir-54-Sammenhængen-mellem-beskæftigelse-og-uddannelse.pdf>

Andersen, S.K., & Felbo-Kolding, J. (2013) Danske virksomheders brug af østeuropæisk arbejdskraft. Copenhagen: Museum Tusulanum.

Arnholtz, J. & Hansen, N.W. (2011) Nye arbejdsmigranter på det danske arbejdsmarked. In: Larsen, T.P. (ed.) Insidere og outsiders - Den danske models rækkevidde. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 109-132.

Bjørsted, E., Olsen, F. (2022) Beskæftigelsen for ikke-vestlige indvandrere slår ny rekord. Dostęp 15.08.2022

<https://www.ae.dk/analyse/2022-01-beskaeftigelsen-for-ikke-vestlige-indvandrere-slaar-ny-rekord>

Bonke, J & Schultz-Nielsen, M. L. (2013). Integration blandt ikke-vestlige indvandrere - Arbejde, familie, netværk og forbrug. Rockwool Fondens Forskningsenhed i Syddansk Universitetsforlag. <https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2015/12/Integration-blandt-ikke-vestlige-indvandrere.pdf>

Bredgaard T. & Thomsen, T. L. (2018). Integracja uchodźców na duńskim rynku pracy. Nordic Journal of Working Life Studies, 8(S4), 7-26. <https://doi.org/10.18291/njwls.v8iS4.11116>

Danmarks Statistik (2020). Uddannelsesstatistikens manual. Hentet 12. juli 2020 fra <http://www.dst.dk/ext/uddannelse/Uddannelsesmanual>

Dyrektor w Kvininfo: Widzieliśmy, w jaki sposób znaleźli się chętni do pracy. Det er bare med at komme i gang, Debatindlæg: Politiken, 28.Nov.2020, Acc.15.08.2022

<https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art8010598/Vi-ved-hvad-der-skal-til-for-at-f%C3%A5-flere-ikkevestlige-indvandrerkvinder-i-job.-Det-er-bare-med-at-komme-i-gang>

Felbo-Kolding, J. (2019) Central- og østeuropæiske arbejdsmigranternes integration på det danske arbejdsmarked. ISBN 978-87-93320-30-7

Felbo-Kolding, J., Leschke, J. & Spreckelsen, T. (2018) Podział pracy? Segmentacja rynku pracy według regionu pochodzenia: przypadek migrantów wewnątrz UE w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Danii. Journal of Ethnic and Migration Studies, preprint online.

Felbo-Kolding, J. (2016). "De blivende arbejdsmigranter - Polakker og rumænere på det danske arbejdsmarked". FAOS Forskningsnotat nr. 149, Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Hansen, N, Arnholtz, J., Andersen, S.K. (2008) Østeuropæiske arbejdere i bygge- og anlægsbranchen - Rekrutteringsstrategier og konsekvenser for løn-, ansættelses- og aftaleforhold. FAOS Rapport. København

Indvandrere i Danmark (2021) Danmarks Statistik, ISBN pdf: 978-87-501-2390-3

Johnston, R., Khattab N. & Manley, D. (2015) Wschód kontra Zachód? Nadmierna kwalifikacja i zarobki wśród europejskich migrantów w Wielkiej Brytanii. Journal of Ethnic and Migration Studies 41(2): 196-218.

KVINFO <https://kvinfo.dk/integration-og-beskaeftigelse/?lang=en>

Migranci zarobkowi z Europy Środkowej i Wschodniej w krajach nordyckich: Patterns of migration, working conditions and recruitment practices (2013) Ed. Jon Horgen Friberg i Line Eldring (red.) TemaNord 2013:ISBN 978-92-893-2624-7

Malchow-Møller, N., Munch J.R., Skaksen J. (2009) Det danske arbejdsmarked og EU-udvidelsen mod øst, Kopenhaga: Gyldendal

Mealor, C. (2020) Barrierer for kvinder med indvandrere og flygtningebaggrund på den danske arbejdsmarked. KVINFO <https://kvinfo.dk/wp-content/uploads/2021/12/Barrierer-for- kvinder-med-indvandrere-og-flygtningebaggrund-paa-det-danske-arbejdsmarked.pdf>

Medborgerskabsundersøgelsen 2020, Ministerstwo Imigracji i Integracji (2020)

Nielsen, C.P. (2011). Nadmierne wykształcenie imigrantów: dowody z Danii. Journal of Population Economics 24(2): 499-520

Pigleiese, M. (2021) Denmark's Forcing of Refugee Women to Work for Welfare is Soaked in Misjudgment and Discrimination
Dostęp 15.08.2022

<https://www.euromedmonitor.org/en/article/4627/Denmark%27s-Forcing-of-Refugee-Women-to-Work-for-Welfare-is-Soaked-in-Misjudgment-and-Discrimination>

Prowse, P., Fells, R., Arrowsmith, J., Parker, J. i Lopes, A. (2017) "Niskie płace i płaca wystarczająca na utrzymanie: perspektywa międzynarodowa". Employee Relations 39(6): 778-784 <https://doi.org/10.1108/ER-08-2017-0185>

Schultz-Nielsen, M.L. i J.R. Skaksen. (2017) Indvandreres uddannelse. Arbejdsrapport nr.48, ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, København

https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2017/06/Arbejdsnotat-48_VERS2_5korr.pdf Skills on the Move: Migrants in the Survey of Adult Skills (2018) OECD, adgang 16.08.2022 <https://www.oecd.org/migration/skills-on-the-move-9789264307353-en.htm>

Thorsen, T. (2018) Østeuropæiske indvandrere er i beskæftigelse i næsten lige så høj grad som vesteuropæere, Opublikovano 24.04.2018 r.

<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/Analyser/visanalyse?cid=30609>

Raporty UNDP na temat rozwoju społecznego: Dania, adgang 15.08.2022 <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/DNK>

Procesy migracyjne w Polsce -

Przygotował Andrzej Cwynar

Co dziesiąty Polak żyje na emigracji - to najwyższy odsetek w Unii Europejskiej. W liczbach bezwzględnych oznacza to nieco ponad 4 mln osób (udział Polek w ogólnej migracji Polaków nieznacznie przekracza 50%). Główne kierunki migracji w Europejskim Obszarze Gospodarczym to Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Irlandia i Norwegia. Co ważne, liczby te są głównie efektem ostatnich 15 lat, czyli zmian jakie zaszły od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Pandemia COVID-19 i wojna na Ukrainie tylko spotęgowały te trendy, które są widoczne w badaniach opinii publicznej.

Emigracja kobiet - w tym emigracja zarobkowa Polek do krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego - ma swoją specyfikę, którą należy wziąć pod uwagę przy ocenie tego zjawiska. Z jednej strony traktuje się ją jako przejaw rosnącej niezależności kobiet i potwierdzenie postępującej emancypacji, co z pewnością jest zjawiskiem pozytywnym. Z drugiej strony, badania pokazują, że doświadczenie migracji jest dla wielu kobiet trudne, bolesne, a czasem nawet dramatyczne. Choć w literaturze coraz częściej wskazuje się, że istnieje pewien ułamek polskich imigrantek, które szybko się asymilują i szybko osiągają stabilizację życiową, a nawet sukces zawodowy, to migracja zarobkowa Polek wciąż pozostaje w cieniu ogromu negatywnych doświadczeń z nią związanych - od dyskryminacji społecznej, przez przemoc, po handel kobietami.

Badania pokazują, że wciąż duża liczba Polek trafia na stanowiska znacznie poniżej ich wykształcenia i kwalifikacji.

Dochodzą do tego wciąż częste przypadki oszustw na rynku pośrednictwa pracy, które obiecują zupełnie inne warunki pracy niż te, które kobiety znajdują na miejscu. Szacuje się, że w samych Niemczech liczba Polek pracujących jako opiekunki osób starszych wynosi pół miliona. Ich praca wymaga całkowitego podporządkowania się potrzebom podopiecznego i niemal całodobowej dyspozycyjności. Niektóre z nich wprost mówią o doświadczaniu współczesnego niewolnictwa.

Niektóre badania wskazują na ujemny bilans migracji zarobkowej Polek do krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jako uzasadnienie podając złe warunki zatrudnienia, zwłaszcza w przypadku pracy nierejestrowanej (co nadal ma miejsce) oraz obciążenie zdrowia fizycznego i psychicznego opiekunki. Jednocześnie duża skala emigracji z Polski oznacza utratę domowego potencjału opiekuńczego, co prowadzi do podobnego zjawiska w Polsce - Polska staje się ważnym krajem imigracyjnym np. dla Ukrainek, które wypełniają niszę pracy w gospodarstwach domowych, znajdując się w podobnej sytuacji jak polskie imigrantki w Europejskim Obszarze Gospodarczym.

Referencje

- K. Duda (2021), Polskie opiekunki osób starszych w Niemczech - migrantki ekonomiczne, *Równość*, 3, 41-44
- K. Kowalska, A. Pelliccia (2012), Wykwalifikowane imigrantki z Polski na włoskim rynku pracy: Studium przypadku w prowincji Rzymu, *Wykwalifikowane imigrantki z Polski na włoskim rynku pracy: Studium przypadku w prowincji Rzymu*, *Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny*, 145, 73-110
- K. Matuszczyk (2019), Zatrudnienie migrantek z Polski w sektorze opieki domowej w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej, *Studia BAS*, 4(60), 123-142
- M. Pozorska (2009), Niemiecki rynek pracy obszarem aktywności zawodowej emigrantek z Polski, *Problemy Profesjologii*, 2, 123-132

Sytuacja imigrantów w Norwegii -

Przygotowała Lovisa Ulfarsdottir

Trzech na czterech pracowników migrujących z obszaru EOG, którzy mieszkają w Norwegii, pochodzi z jednego z najnowszych krajów UE w Europie Wschodniej. Zdecydowanie największy odsetek pochodzi z Polski,, podczas gdy Litwa i Rumunia plasują się za nimi. Niecałe 300 000 norweskich imigrantów pochodzi z Europy Wschodniej, jako imigranci w pierwszym lub drugim pokoleniu.

Ponadto, według SSB, w 2022 r. w Norwegii będzie mieszkać 120 000 imigrantek w pierwszym pokoleniu z Europy Wschodniej, a na rynku pracy będzie aktywnych prawie 77 000 kobiet. Poniższa tabela przedstawia rozkład miejsc pracy w podziale na sektory/zawody:

Tabela 1. Rozkład miejsc pracy dla kobiet w podziale na sektory/zawody

Kobiety w wieku 15-74 lat	
0b Nieokreślone / zawody, których nie można zidentyfikować	3,687
0-9 Wszystkie zawody	76,782
1. Menedżerowie	2,274
2. Zawody akademickie	14,647

3. Zawody uniwersyteckie i wojskowe	5,918
4. Praca biurowa	5,597
5. Zawody związane ze sprzedażą i usługami	21,977
6. Rolnicy, rybacy itp.	641
7. Rzemieślnicy	1,006
8. Operatorzy procesów i maszyn, pracownicy transportu itp.	4,959
9. Osoby sprzątające, pomocnicy itp.	16,076

Istnieje kilka interesujących perspektyw, które należy wziąć pod uwagę, patrząc na imigrantów na norweskim rynku pracy, ale większość artykułów i badań wykazała, że nie są one specyficzne dla płci.

Po pierwsze, istnieją duże różnice w aktywności zawodowej imigrantów w zależności od powodu ich migracji do Norwegii. Imigranci, którzy przeprowadzają się do Norwegii w celu podjęcia pracy lub edukacji, mają taki sam wskaźnik aktywności zawodowej jak ogół społeczeństwa, przy czym 78% z nich jest aktywnych na rynku pracy. Z drugiej strony, wśród imigrantów z rodzinami imigrantów lub uchodźców, tylko 65% i 54% jest aktywnych na rynku pracy. Nie odzwierciedla to konkretnie płci ani kraju danej osoby, ale biorąc pod uwagę dzisiejszą sytuację z wojną na Ukrainie i większą niż wcześniej liczbę uchodźców migrujących z krajów Europy Wschodniej do Norwegii, może to być istotna informacja, którą należy wziąć pod uwagę.

Innym interesującym faktem jest to, że imigranci zarobkowi z UE-11 są grupą imigrantów zarobkowych, którzy mają najwyższy odsetek nadal mieszkających w kraju, z 72% tych, którzy wyemigrowali w całym okresie 1990-2020.

Dane SSB z 2020 r. pokazują również, że imigranci z krajów Europy Wschodniej spoza UE, którzy pracują w sektorach 9 i 5, jak określono w powyższej tabeli, mają najwyższy odsetek mierzalnych zwolnień lekarskich. Grupa ta miała jedno z najwyższych odsetków zwolnień lekarskich każdego roku od 2015 r., a biorąc pod uwagę dużą liczbę kobiet w tych sektorach, można założyć, że są to istotne fakty dla naszej grupy docelowej.

Edukacja

Kobiety i mężczyźni z krajów UE w Europie Wschodniej bardzo różnią się pod względem poziomu wykształcenia. Czterdzieści osiem procent kobiet ukończyło uniwersytet lub szkołę wyższą w porównaniu do 26% mężczyzn.

Kobiety ze wschodniej części UE mają rozkład zawodowy, który różni się od większości kobiet i kobiet z zachodniej części UE. Pomimo tego, że wiele z nich jest wysoko wykształconych, aż 35% pracuje w zawodach niewymagających specjalnego wykształcenia, takich jak sprzątaczkę i pracownice pomocnicze. Wśród kobiet z Europejskiego Obszaru Gospodarczego w takich zawodach pracuje tylko dziewięć procent, a wśród większości kobiet tylko cztery procent.

Paradoksalne jest to, że podczas gdy Norwegia potrzebuje więcej wysoko wykształconych pracowników, wielu wysoko wykwalifikowanych imigrantów napotyka ogromne trudności w znalezieniu odpowiedniej pracy.

Wysoko wykwalifikowani imigranci potrzebują zaawansowanej znajomości języka, aby móc negocjować swoje umiejętności i kompetencje. Dostęp, jakość i organizacja szkoleń językowych wydają się kluczowe, podobnie jak sieci zorientowane na większość i wiedza na temat lokalnego życia zawodowego, historii, polityki i debat publicznych dotyczących procesów społecznych i kulturowych w ogóle.

Naukowcy zdefiniowali sześć czynników, podzielonych na dwie kategorie, jako możliwe przeszkody dla imigrantek wchodzących na rynek pracy w Norwegii:

Kategoria 1 - Cechy samych kobiet:

- Brak odpowiedniej wiedzy specjalistycznej
- Kulturowe rozumienie płci i rodziny
- Niewielki dostęp do sieci społecznościowych związanych z pracą

Kategoria 2 - Cechy pracodawców:

- Uprzedzenia i stereotypowe postrzeganie
- Dyskryminacja
- Brak uznawania kwalifikacji

Wynagrodzenie

Jeśli porównamy miesięczne wynagrodzenie imigrantów z resztą populacji w tym samym zawodzie, możemy stwierdzić, że imigranci mają średnio niższe wynagrodzenie niż inni mieszkańcy. Kategorie zawodowe, w których imigranci zarabiają najmniej w porównaniu z innymi mieszkańcami, obejmują rolników i rybaków, kierowników, operatorów procesów i maszyn oraz pracowników transportu.

W ramach każdego zawodu imigranci pochodzący z krajów UE w Europie Wschodniej i z Afryki wyróżniają się szczególnie niższym średnim wynagrodzeniem zarówno w porównaniu z populacją ogólną, jak i imigrantami z innych krajów.

Jeśli chodzi o wynagrodzenia, kobiety w Norwegii zarabiają mniej niż mężczyźni. Patrząc na średnie miesięczne wynagrodzenie brutto dla całej populacji, w 2021 r. kobiety zarabiały 88% wynagrodzenia mężczyzn. Wśród imigrantów kobiety zarabiały jednak 93% tego, co mężczyźni zarabiali średnio miesięcznie w 2021 roku.

Mężczyźni-imigranci zarabiają średnio 83% tego, co inni rezydenci. Różnice w zarobkach imigrantek i kobiet, które nie wyemigrowały (innych rezydentów) są mniejsze. Imigrantki zarabiają 90% tego, co kobiety niebędące imigrantkami.

Referencje:

Fjelstad, Ø. (2020) Innvandrere fra Øst-Europa utenfor EU har høyest sykefravær. Dagens Perspektiv.

<https://dagensperspektiv.no/arbeidsliv/2020/innvandrere-fra-ost-europa-utenfor-eu-har-hoyest-sykefravaer>

Steinkellner, A. (2022) Hvem er arbeidsinnvandrerne fra de nyeste EU-landene? Statistisk Sentralbyrå.

<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/hvem-er-arbeidsinnvandrerne-fra-de-nyeste-eu-landene>

Nadim, M., Fjell L. K. (2020) Kjønn, arbeid og innvandring. Institutt for samfunnsforskning.

<https://www.samfunnsforskning.no/core/publikasjoner/core-indikator-status/kjonn-arbeid-og-innvandring/kjonn-arbeid-og-innvandring.pdf>

Hillestad, T. E. (2016) Mange østeuropeiske kvinner i renhold. Renholdsnytt. <https://www.renholdsnytt.no/2016-arbeidsmiljo-forskning/mange-osteuropeiske-kvinner-i-renhold/545127>

Fossland, T., Aure, M. (2011) Når høyere utdanning ikke er nok: Integrasjon av høyt utdannede innvandrere på arbeidsmarkedet.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-2928-2011-02-02>

(2022) Økonomi. Bufdir.

https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/okonomi/

Dane statystyczne pochodzą z witryny www.ssb.no

<https://www.ssb.no/en/statbank/table/12554>

<https://www.ssb.no/en/statbank/table/05184/>

<https://www.ssb.no/en/statbank/table/05183/>

**Krytyczny przegląd
istniejących materiałów na
temat cyfrowych umiejętności
finansowych dla dorosłych
kobiet**

Krytyczny przegląd istniejących materiałów na temat cyfrowych umiejętności finansowych dla dorosłych kobiet w Niemczech -

Przygotowała Ewa Dąbrowska

W Niemczech istnieje wiele różnych materiałów z zakresu wiedzy finansowej, ale tylko niewielka ich część jest skierowana do kobiet. Koncepcja "cyfrowych umiejętności finansowych" nie została jeszcze przedstawiona w Niemczech w kontekście edukacji w zakresie finansów cyfrowych, jednak niektóre materiały odnoszą się do cyfrowych narzędzi inwestowania, handlu elektronicznego, bezpieczeństwa w Internecie itp. "Digitale Wirtschaftsbildung" (cyfrowa edukacja ekonomiczna) promowana przez Centrum Edukacji Ekonomicznej na Uniwersytecie w Siegen jest rozumiana jako edukacja ekonomiczna za pomocą środków cyfrowych.

Instytucje i firmy promujące (podstawowe) umiejętności finansowe:

Deutsches Institut für Erwachsenenbildung (DIE), Bonn

DIE oferuje kompleksowe materiały dydaktyczne do podstawowych zajęć z zakresu wiedzy finansowej. Są one przeznaczone dla osób zajmujących się edukacją dorosłych, ale niektóre z nich mogą być wykorzystywane do samodzielnej nauki.

Obejmują one takie tematy, jak dochody i budżet, prawa konsumentów, pożyczki konsumenckie, ubezpieczenia emerytalne, i płatności i są dostępne w różnych formach: quizy, podcasty, książki, gry planszowe itp. Ponadto *DIE* udostępnia linki do materiałów innych dostawców. Materiały oferowane przez *DIE* są bardzo dobrej jakości, jednak autodydaktycy mogą mieć problemy ze znalezieniem odpowiednich treści, ponieważ większość z nich jest przeznaczona dla nauczycieli. Co więcej, materiały przygotowane przez *DIE* służą prawie wyłącznie podstawowej wiedzy finansowej, tj. nie zaawansowanej wiedzy finansowej ani wiedzy z zakresu ekonomii politycznej.

Wiele innych instytucji, takich jak ***Bildungserver Berlin Brandenburg, Der Deutsche Volkshochschulverband*** lub *Präventionsnetzwerk Finanzkompetenz* oferuje moduły dotyczące elementarnej edukacji finansowej w swoich programach edukacji elementarnej dla dorosłych lub koncentruje się na elementarnej edukacji finansowej dla dorosłych (*Präventionsnetzwerk Finanzkompetenz*). Materiały te są przeznaczone dla nauczycieli podstawowych (finansowych) zajęć edukacyjnych.

Fundacja Flossbach von Storch, Institut für Ökonomische Bildung na Uniwersytecie Carl-von-Ossietzky w Oldenburgu wraz z ***The Handelsblatt*** (wiodącą gazetą ekonomiczną w Niemczech) Instytucje te są zaangażowane w promowanie podstawowej edukacji ekonomicznej i finansowej dla uczniów. Jednak przygotowany przez nie program podstawowej edukacji finansowej - "*Unterrichtseinheit "Finanzielle Allgemeinbildung"*" (napisany przez Michaela Kocha i Stephana Friebela) jest kompleksowy i może być również wykorzystywany w zajęciach edukacji finansowej dla dorosłych.

Program nauczania obejmuje zarówno finanse osobiste, jak i makroekonomiczne aspekty pieniądza i finansów, w tym pracę banków centralnych. Uwzględniono również niektóre aspekty cyfrowej wiedzy finansowej, takie jak bankowość internetowa i płatności online.

Instytut Socjoekonomii na Uniwersytecie Duisburg-Essen oferuje platformę edukacyjną na temat polityki gospodarczej - *Wirtschaftspolitik.cc*. Platforma obejmuje nie tylko aspekty polityki pieniężnej i finansowej, kryzysów finansowych itp. Oferuje przydatne wprowadzenie do makroekonomicznych aspektów ekonomii i finansów, co jest ważnym i często zaniedbywanym elementem edukacji finansowej.

Exploring Economics to podobny projekt oferujący wiedzę makroekonomiczną na temat pieniędzy, inflacji, kreacji pieniądza, banków i kryzysów finansowych.

Instytucja doradcza grupy **Sparkasse** - "**Geld und Haushalt**" (**Pieniądze i gospodarstwo domowe**)

Sparkasse, sieć popularnych kas oszczędnościowych, promuje edukację finansową dla uczniów i dorosłych. Oferuje serię przewodników i narzędzi do planowania dotyczących aspektów finansów osobistych, w tym oszczędzania, ubezpieczeń, rachunków czekowych, prowadzenia ekologicznego gospodarstwa domowego itp. Przewodniki są dostępne w języku angielskim, francuskim i arabskim, ale materiały te nie zawierają wielu informacji na temat międzynarodowych gospodarstw domowych i finansów, które byłyby odpowiednie dla migrantów.

ING

ING jest jedną z niewielu instytucji w Niemczech, która jednocześnie oferuje rachunki czekowe i portfele akcji. Równolegle pisze artykuły o różnych aspektach finansów, a niektóre z nich kieruje specjalnie do kobiet. Artykuły te dostarczają podstawowej wiedzy na temat inwestowania w fundusze ETF.

Blogi, vlogi, podcasty i mikroblogi prowadzone przez kobiety i/lub skierowane do kobiet:

Geldbiographien

Geldbiographien łączy edukację finansową z poszukiwaniem indywidualnej biografii pieniądza. Założenie jest takie, że po poznaniu swoich preferencji, predyspozycji i przekonań dotyczących pieniędzy, można nad nimi pracować i opracować bardziej skuteczną strategię finansową. *Geldbiographien* koncentruje się na kobietach, zwłaszcza matkach, które mają tendencję do zaniedbywania nierówności finansowych, na które są narażone w swoich małżeństwach i robią zbyt mało rezerw na starość.

Wolność finansowa w ciągu 5 lat

Finanzielle Freiheit in 5 Jahren to vlog na YouTube przedstawiający osobisty eksperyment 35-letniej kobiety. Próbuje ona zabezpieczyć się finansowo w ciągu 5 lat, eksperymentując z różnymi podejściami do pieniędzy i finansów (np. oszczędnością), prowadząc budżet, inwestując w ETF-y, kontrolując swoje wydatki, prowadząc biznes na YouTube i dzieląc się swoją wiedzą na ten temat. Vlog jest przydatnym źródłem wiedzy na temat finansów.

Kobiety oglądające vloga mogą łatwo utożsamić się z bohaterką, która zainwestowała wiele lat swojego życia w formalną edukację, ale zaniedbała edukację finansową. Kiedy została matką, jej priorytety zmieniły się na bardziej odpowiedzialny styl życia. Vlog jest skutecznym medium do promowania edukacji finansowej i akceptowania wielu poglądów na temat finansów osobistych. Jednak kobiety śledzące ten vlog mogą zdecydować się na poszukiwanie bardziej akademickich materiałów, aby upewnić się, że autor vloga jest wiarygodny i kompetentny.

Madame Moneypenny, Finmarie, Goldfrau i Summa Summarum - Finanzen Verstehen to podcasty i blogi prowadzone przez kobiety i skierowane do kobiet, oparte na założeniu, że do kobiet należy zwracać się osobno w kwestii finansów i inwestowania. Częściej pracują w niepełnym wymiarze godzin, polegają na swoich partnerach w zakresie decyzji finansowych i nie tworzą rezerw na starość. Jednocześnie różne badania wykazały, że kobiety inwestują ostrożniej i skuteczniej. Wiele z tych podcastów i blogów omawia podświadome założenia dotyczące pieniędzy i stara się pomóc swoim klientom je zmienić. Oferują coaching, konsultacje w różnych aspektach finansów, a także inwestowanie. Podcasty i blogi oferują dużą różnorodność tematów związanych z finansami, inwestowaniem, podatkami, emeryturami, kobietami i finansami itp. i często są tworzone w formie wywiadów z profesjonalistami w dziedzinie finansów. Są one bardzo dobre do poszerzania horyzontów w kwestiach finansów i inwestowania, ale kobiety nieposiadające podstawowej edukacji finansowej prawdopodobnie będą szukać bardziej systematycznych materiałów.

W każdym razie są one przydatnym dodatkiem do bardziej formalnych materiałów edukacji finansowej i są pomocne w utrzymaniu zainteresowania tematami finansowymi.

Aplikacje finansowe dla kobiet:

Twoje Juno

Your Juno to aplikacja stworzona przez młode kobiety dla młodych kobiet (i opracowana podczas pierwszego etapu pandemii COVID-19), które chciałyby poprawić swoją wiedzę na temat finansów. Forma aplikacji jest bardzo atrakcyjna, zawiera filmy, bezpośrednie wypowiedzi, ciekawe wizualizacje, zadania itp. Prawdopodobnie przekona wiele kobiet do poświęcenia większej uwagi swoim finansom. Do tej pory aplikacja nie była jednak zbyt często pobierana - zaledwie ponad tysiąc razy.

Sytuacja w zakresie umiejętności finansowych na Litwie -

Przygotowała Vilma Dainiene

Kompetencje finansowe to wiedza i zrozumienie finansów i ryzyka finansowego, zdolność, motywacja i pewność siebie, aby je wykorzystać i zrozumieć w celu podejmowania skutecznych decyzji w różnych kontekstach finansowych oraz aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym.

Posiadając wystarczającą wiedzę finansową, dana osoba może lepiej zrozumieć informacje finansowe i podejmować decyzje związane nie tylko z codzienną konsumpcją, ale także z oszczędzaniem, inwestowaniem, udzielaniem pożyczek, gromadzeniem środków na emeryturę, ubezpieczeniem na życie i innymi kwestiami. Prowadzi to do lepszych zachowań finansowych: osoba nie wydaje wszystkich zarobionych pieniędzy na bieżącą konsumpcję, ale oszczędza i inwestuje ich część. Dostępna wiedza może pomóc w analizie sytuacji, bardziej obiektywnej ocenie sytuacji finansowej i pomóc chronić daną osobę przed problemami finansowymi.

Kwestie związane z umiejętnościami finansowymi są przedstawiane przez pryzmat uczenia się przez całe życie. Zarządzanie finansami osobistymi jest częścią uczenia się przez całe życie <https://ec.europa.eu/epale/en/resource-centre/content/manage-personal-finances-are-part-lifelong-learning>.

W ostatnich latach pojawiło się wiele narzędzi i źródeł informacji, umożliwiających śledzenie bieżących spraw

związanych z finansami osobistymi, pogłębianie wiedzy lub rozwijanie praktycznych umiejętności oraz zarządzanie finansami osobistymi. Jednym z nich jest moduł edukacji pozaformalnej dla dorosłych "Edukacja finansowa dla dorosłych" opracowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji wspólnie ze *Swedbankiem* oraz przygotowany na jego podstawie audiobook "Porady edukacji finansowej". Obejmuje on różne tematy związane z finansami osobistymi, takie jak: czym są finanse osobiste, czym jest finansowy cykl życia, jak zrównoważyć pragnienia z potrzebami, jak oszczędzać, jak budżetować, jak inwestować, kiedy ubezpieczać, a kiedy pożyczać.

W 2022 r. Bank Litwy utworzył Centrum Wiedzy Finansowej, aby wzmocnić wiedzę finansową i ekonomiczną w litewskim społeczeństwie. Centrum Edukacji Finansowej ma na celu zapewnienie, że konsumenci są świadomi alternatyw dla usług finansowych i dokonują świadomych wyborów poprzez ich porównywanie. Koncentruje się również na oszustwach i zapobieganiu im. Działania Centrum mają na celu zwiększenie świadomości ludzi na temat finansów publicznych i uświadomienie im znaczenia podatków, które płacą na rzecz państwa i swoich finansów.

Przydatne informacje na temat zarządzania finansami osobistymi są również dostępne na stronie internetowej Banku Litwy <https://www.lb.lt/lt/asmeniniu-finansu-valdymas-nuoko-pradeti#ex-1-1>. Najważniejsze kroki w finansach osobistych można znaleźć na tej stronie. Część informacji jest również dostępna na kanale *YouTube Banku Litwy* <https://www.youtube.com/c/LietuvosBankas/videos>.

Strona <https://zinauviska.lt/finansai/asmeniniai-finansai/> zawiera również wiele informacji związanych z finansami osobistymi, gdzie można znaleźć aplikacje do zarządzania finansami osobistymi.

Wiele interesujących informacji na temat finansów osobistych, rozpoczynania działalności gospodarczej, inwestowania, kryptoekonomii i zaleceń dotyczących zachowań finansowych w różnych okresach cyklu życia można znaleźć na stronie internetowej <https://investicijosirfinansai.lt/asmeniniai-finansai>.

Odpowiednie informacje można znaleźć nie tylko na stronach internetowych, ale także w sieciach społecznościowych. Ciekawe informacje o finansach, możliwościach zaciągania pożyczek, szkoleniach i seminariach na ten temat można znaleźć na Akademii Finansów Osobistych i Rodzinnych, Finansach Osobistych, np. <https://www.facebook.com/didziojiseimosfinansuknyga.lt> i innych stronach na Facebooku.

Serwis [Financer.com](https://financer.com) przygotował listę TOP 8 blogów o finansach osobistych, które pomogą ci poprawić sytuację twoich finansów.

TOP 8 litewskich blogów o finansach osobistych 2022

1. Besočiai
2. Finansai Paprastai
3. Finansiniai Tikslai
4. Finansų Gidė
5. Kaip-Užsidirbti
6. Lėtas Pelnas
7. Wychowywanie wolnych dzieci
8. Šeši Nuliai

Referencje:

1. https://www.gfbankas.lt/blogas/finansinis-rastingumas-esame-teisingame-kelyje-bet-nemenka-atkarpa-dar-liko/?gclid=CjwKCAjwo_KXBhAaEiwA2RZ8hOnCLhZN9XWzS_wgt3nHotqBmCBhF3RODTWOaxgIWYtvsjDTDlvHZhoCUI0QAvD_BwE
2. <https://ebitum.lt/finansinis-rastingumas/>
3. <https://investicijosirfinansai.lt/asmeniniai-finansai>
4. <https://financer.com/lt/blogas/top-8-asmeniniu-finansu-blogai-2022/>
5. <https://blog.swedbank.lt/finansinis-rastingumas>
6. <https://www.lb.lt/lt/asmeniniu-finansu-valdymas-nuo-ko-pradeti#ex-1-1>
7. <https://www.lb.lt/lt/finansinio-rastingumo-centras>
8. <https://zinauviska.lt/finansai/asmeniniai-finansai/>
9. <https://investicijosirfinansai.lt/asmeniniai-finansai>

Inicjatywy finansowe w Polsce -

Przygotował Andrzej Cwynar

Badanie *OECD* z 2016 r. (OECD, 2016) ujawnia interesujący wzorzec: we wszystkich krajach Europy Wschodniej z wyjątkiem jednego (tj. na Litwie) różnice między płciami w wynikach wiedzy finansowej były statystycznie nieistotne, podczas gdy znaczna różnica w wynikach została stwierdzona w prawie wszystkich (tj. w 18 z 20) pozostałych krajach objętych badaniem. Może to sugerować wyjątkowość Europy Wschodniej pod względem wpływu płci na umiejętności finansowe. Prawdopodobne wyjaśnienie tego wzorca może być związane ze wspólnymi doświadczeniami dzielonymi przez kraje Europy Wschodniej przez ponad 40 lat po II wojnie światowej. Silne wsparcie dla tej hipotezy przynieśli Bucher-Koenen, Lusardi, Alessie i van Rooij (2017), którzy wykazali, że kobiety i mężczyźni nie różnią się znacząco pod względem wyników w zakresie umiejętności finansowych w tych niemieckich krajach związkowych (*landach*), które wcześniej wchodziły w skład Niemieckiej Republiki Demokratycznej (Niemcy Wschodnie), podczas gdy w byłych Niemczech Zachodnich istnieje statystycznie istotna różnica między płciami. Bucher-Koenen et al. (2017) spekulują, że brak różnic między płciami w zakresie umiejętności finansowych w byłych krajach socjalistycznych Europy Wschodniej może wynikać z bardziej egalitarnego podejścia do społecznych ról płci w tych krajach. Takie spekulacje są spójne z wyjaśnieniem odnoszącym się do różnic kulturowych między Zachodem a Wschodem Europy: specyficzne warunki życia w reżimie sowieckim mogły spowodować zatarcie różnic między typowymi męskimi i kobiecymi zadaniami.

Życie w kraju cierpiącym na permanentne i wszechobecne deficyty wymagało dużej dawki codziennej, domowej przedsiębiorczości od obu płci - nie tylko mężczyzn. Być może dotrzymywanie kroku swoim partnerom pod tym względem ułatwiło kobietom zdobywanie i przyswajanie wiedzy finansowej w późniejszym okresie, tj. gdy ich gospodarstwa domowe, wraz z całymi gospodarkami, przeszły transformację ustrojową i ostatecznie stały się częścią większego, europejskiego systemu kapitalistycznego. Co ciekawe, najnowsze badanie *OECD* (OECD, 2020) przyniosło odmienne wyniki, tj. wykazało obecność luki płciowej w wiedzy finansowej w niektórych krajach (Chorwacja, Estonia, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Rosja i Słowenia) i jej brak w innych (Bułgaria, Czechy, Węgry, Polska i Rumunia).

Z kilkoma wyjątkami, badanie *OECD 2020a* nie wykazało znaczących różnic między respondentami płci żeńskiej i męskiej ani w postawach finansowych, ani w zachowaniach finansowych. Badanie *OECD* z 2016 r. wykazało, że kobiety wykazują lepsze postawy finansowe w trzech krajach EE - Albanii, Białorusi i na Węgrzech (w badaniu *OECD 2020a* była to tylko Rosja) - oraz że wykazują znacznie zdrowsze zachowania finansowe niż mężczyźni w dwóch krajach - na Białorusi i Łotwie (Polska i Rosja w badaniu *OECD 2020a*). Istnieje duże pole do dalszych badań nad związkiem między płcią a różnymi aspektami umiejętności finansowych w krajach EE w ogóle, a w szczególności badań nad przyczynami specyfiki tego regionu w tej kwestii.

Jeśli chodzi o umiejętności finansowe dorosłych kobiet w Polsce, metaanaliza przeprowadzona przez Cwynara (2021a) z wykorzystaniem wyników pięciu dużych badań wykazała, że nie

ma empirycznych podstaw do twierdzenia, że kobiety osiągają niższe wyniki niż mężczyźni w testach umiejętności finansowych. Badanie to wykazało jednak istotne statystycznie różnice między mężczyznami i kobietami, jeśli chodzi o samoocenę umiejętności finansowych. Wyniki te można uznać za wskazujące na niższą pewność siebie w zakresie finansów wśród kobiet w Polsce. W innym badaniu (Cwynar, 2021b) nie stwierdzono istotnych różnic między płciami w ogólnym wskaźniku zachowań finansowych ani w żadnym z elementów tych zachowań wyróżnionych na podstawie zastosowanej skali (zarządzanie gotówką, oszczędzanie i inwestowanie, zarządzanie kredytami i zadłużeniem, ubezpieczenia).

W Polsce nie ma formalnego programu edukacji finansowej dla kobiet (nawiasem mówiąc: wciąż nie ma Narodowej Strategii Edukacji Finansowej w Polsce). Podejmowane są jednak inicjatywy edukacyjne, moderowane głównie przez blogerki/trenerki wywodzące się z branży finansowej. Oprócz materiałów edukacyjnych publikowanych w sieci, polegają one na organizowaniu warsztatów i konferencji skierowanych do kobiet i poruszających ważne dla nich tematy związane z zarządzaniem finansami. Najbardziej cenione projekty tego typu zebraliśmy tutaj:

Anna Smolińska: <https://kobietainwestuje.pl/>

Ten blog jest prowadzony przez Annę Smolińską, doktora ekonomii i inwestora giełdowego. Skupia się na inwestowaniu. Na stronie można kupić książki o tematyce inwestycyjnej oraz zamówić kursy edukacyjne lub konsultacje online.

Kasia Iwanoska: <https://finanseodkuchni.pl/>

Bardziej zróżnicowana strona internetowa pod względem prezentowanych na niej treści, które dotyczą nie tylko finansów, ale także biznesu i ogólnie działalności kobiet.

Autorka prowadzi również swój podcast dla kobiet na tematy finansowe i biznesowe. Strona umożliwia również zapisanie się na szkolenia i warsztaty online.

Danuta Duszeńczuk-Chmiel: <https://kobiecefinanse.pl/>

Blog poświęcony jest szerokiej gamie tematów związanych z zarządzaniem finansami osobistymi - od kontrolowania bieżącego budżetu domowego, przez oszczędzanie i inwestowanie, po ubezpieczenia i zarządzanie ryzykiem.

Alicja Zalewska-Choma: <https://oszczednicka.pl/>

Podobnie jak w przypadku wcześniej opisanych blogów, ten również zawiera szeroką gamę postów na tematy finansowe - ale nie tylko. Znajdziemy tu także sekcje poświęcone podróżom, dzieciom i gotowaniu. Autor prowadzi również podcast dostępny na tej stronie oraz napisał książkę, którą można nabyć tutaj. Ciekawą funkcją jest "Thrifty Budget Worksheet" - proste narzędzie do zarządzania budżetem osobistym, które można pobrać z tej strony.

Diana Litwin-Dolezińska: <https://www.pieniadzjestkobieta.pl/>

Jest to kolejna strona internetowa stworzona z myślą o finansach osobistych kobiet, oferująca wiele funkcjonalności: blog, vlog i podcast, ale także bezpłatne kalkulatory do pobrania i szablony do samodzielnego zarządzania finansami.

Milena Polak: <https://oszczednapolka.pl/>

Typowy blog finansowy umożliwia pobranie dodatkowych materiałów po rejestracji - w tym skoroszytu do domowych audytów finansowych, planistów finansowych i fragmentu produktów finansowych.

Anna Czereszewska: <https://www.dzieci-i-pieniadze.com/>

Blog "Zaradność finansowa, odporność" koncentruje się na edukacji finansowej rodziców dla dzieci.

Ula: <https://prostoofinansach.wordpress.com/>

Typowy blog poświęcony jest praktycznym poradom dotyczącym zarządzania finansami osobistymi - w szczególności odnoszącym się do najbardziej aktualnych wydarzeń gospodarczych.

Magda: <https://finansenaobcasach.info/>

Kolejny typowy blog o różnorodnej tematyce, od zarządzania własnymi finansami po prowadzenie własnego biznesu.

Agnieszka Skupieńska: <https://tosieoplaca.pl/>

Blog zawiera porady dotyczące prowadzenia własnego biznesu. Można kupić e-booki, kursy online i narzędzia wspierające początkujących przedsiębiorców zaprojektowane przez autora.

Dominika Nawrocka: <https://kobietai pieniadze.pl/>

Jest blog, sklep internetowy, ale także miejsce, w którym kobiety mogą zapisać się do Klubu "Kobiety i Pieniądze" oraz Akademii "Kobiety i Pieniądze".

Justyna Kwiatkowska: <https://zadbanafinansowo.pl/blog/>

Witryna jest bogata w zasoby i treści. Można na niej znaleźć blog, podcast, kursy online, książkę i zapisać się na zajęcia z coachingu/mentoringu.

Referencje

- Bucher-Koenen, T., Lusardi, A., Alessie, R., & van Rooij, M. (2017). How Financially Literate Are Women? An Overview and New Insights. *Journal of Consumer Affairs*, 51(2), 255-283. <https://doi.org/10.1111/joca.12121>
- Cwynar, A. (2021a). Alfabetyzm finansowy na świecie i w Polsce. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Cwynar, A. (2021b). Czy kobiety zachowują się finansowo gorzej niż mężczyźni? Dowody z małżeństw i konkubinatów. *Central European Business Review*, 10(5), 81-98. <https://doi.org/10.18267/j.cebr.270>
- OECD. (2016). Międzynarodowe badanie kompetencji finansowych osób dorosłych.
- OECD. (2020). Międzynarodowe badanie umiejętności finansowych dorosłych OECD/INFE 2020.
- Krytyczny przegląd istniejących materiałów na temat (cyfrowych) umiejętności finansowych w Danii dla dorosłych KOBIET. Gdzie uzyskać wsparcie? Oferty doradztwa we własnym regionie/kraju i offline (10 wpisów).

Sytuacja finansowa w Danii -

Przygotowała Tatiana Gawriłowa

W Danii istnieje kilka różnych instytucji finansowych i źródeł informacji na temat finansów:

1. Własny **bank**;

Każda osoba ma doradcę przypisanego do swojego banku. Doradca może zapewnić wsparcie i wskazówki dotyczące osobistego budżetowania, pożyczek i możliwości inwestycyjnych oraz zapewnić kontakt z działem biznesowym.

2. **A-kasse**;

Posiadając członkostwo w *A-kasse* (prywatne stowarzyszenie) i/lub *Fagforening* (związek zawodowy), można uzyskać zasiłek dla bezrobotnych i wsparcie w zrozumieniu swoich podatków. Prawnicy ze związku zawodowego mogą wyjaśnić członkom, w jaki sposób płać podatki (przeglądając ich odcinki wypłat) i wskazać błędy. Niektóre z największych *A-kasse* to *3F*, *Krifa*, *Ftfa* i *Frie*.

3. **SKAT**;

SKAT to duński urząd skarbowy. Na jego oficjalnej stronie internetowej www.skat.dk znajduje się wiele informacji i wskazówek wideo zarówno dla osób prywatnych, jak i firm, dotyczących sposobu zgłaszania oczekiwań dotyczących dochodów, odliczeń, własności nieruchomości i innych.

4. Kobieta Invest;

Female Invest (<https://femaleinvest.com/>) to społeczność kobiet z ponad 60 krajów, które chcą dowiedzieć się więcej o osiągnięciu sukcesu finansowego i nauczyć się inwestować. Oferują również kursy i webinaria na żywo.

5. Borger;

www.borger.dk to platforma cyfrowa, na której mieszkańcy mogą zapoznać się z informacjami na temat pieniędzy na wakacje, urlopu macierzyńskiego i emerytury. W przypadku spotkań bezpośrednich wymagane jest spotkanie w biurze Citizen Service w swojej gminie.

6. Platformy inwestycyjne;

Saxo Bank (<https://www.home.saxo/>) i *Nordnet* (<https://www.nordnet.dk/>) to najpopularniejsze platformy do handlu i inwestycji online. Platformy te zapewniają dostęp do szerokiej gamy intuicyjnych narzędzi handlowych i informacji rynkowych, które pomagają w realizacji strategii handlowych.

7. Finanse Danii;

Finance Denmark (<https://financedenmark.dk/>) oferuje porady i wskazówki dotyczące finansów osobistych, inwestycji hipotecznych i obrotu papierami wartościowymi. Tworzą również statystyki i instrumenty, które zapewniają wgląd w kredyty hipoteczne, odsetki i wiele więcej. Klienci indywidualni mogą również uzyskać pomoc konsultując się ze swoim bankiem.

Danish Money Week (*Pengeuge*) jest również organizowany przez Finance Denmark.

8. Oprogramowanie księgowo;

Kobiety-przedsiębiorcy, które mają firmę, mogą prowadzić swoje księgi rachunkowe w następujących programach księgowych: *Dinero.dk*; *Billy.dk*; *E-conomic*. Ich zespół wsparcia może pomóc dowiedzieć się więcej na temat księgowości, prowadzenia ksiąg rachunkowych, zasad i przepisów dotyczących podatku VAT oraz odliczeń w firmie.

9. Danmark Statistik;

Duński *Urząd* Statystyczny (<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/oekonomi>) jest duńską organizacją rządową podlegającą Ministrowi Gospodarki i Spraw Wewnętrznych. Organizacja jest odpowiedzialna za tworzenie statystyk dotyczących duńskiego społeczeństwa, na przykład statystyk zatrudnienia, bilansu handlowego i danych demograficznych.

10. Prywatni konsultanci;

Prywatni konsultanci, tacy jak *IDconsult* (www.idconsult.dk), udzielają porad podatkowych i wskazówek dotyczących samozatrudnienia.

Sytuacja finansowa w Norwegii -

Przygotowała Lovisa Ulfarsdottir

Oszczędności, inwestycje i fundusze

Niektóre badania pokazują, że kobiety są nadreprezentowane wśród osób oszczędzających na kontach oszczędnościowych, podczas gdy mężczyźni są nadreprezentowani wśród oszczędzających na akcjach (DNB, 2019). Dane norweskiego urzędu statystycznego pokazują jednak, że mężczyźni mają większe sumy na kontach oszczędnościowych. W 2018 r. kobiety odpowiadały za 45% depozytów bankowych w bankach krajowych, podczas gdy mężczyźni zdeponowali pozostałe 55%. Większość innych rodzajów dochodów z odsetek (takich jak na przykład dochody z odsetek od niespłaconych roszczeń, obligacji i udziałów w funduszach obligacji) również pochodzi głównie od mężczyzn. Wyjątkiem są ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia majątkowe, które są mniej więcej zrównoważone pod względem płci.

Jeśli chodzi o dzielenie się dywidendami, mężczyźni otrzymują znacznie więcej niż kobiety. Tylko 18% całkowitej dywidendy z akcji w populacji w grupie wiekowej 20-66 lat należy do kobiet. Kobiety otrzymują tylko 23% kwoty, którą otrzymują mężczyźni. Jest to rodzaj dochodu kapitałowego, w którym różnice między kobietami i mężczyznami są największe, co sugeruje, że mężczyźni w większym stopniu i większymi kwotami inwestują w akcje.

Podczas badania wiedzy na temat rynku akcji wyniki wykazały, że kobiety mają gorszą wiedzę na temat rynku akcji.

Dotyczy to zarówno tego, jak handlować akcjami, co wpływa na ceny akcji, ryzyko, jak uzyskać wiarygodne informacje i zwrot. Podczas testu tylko 44% kobiet odpowiedziało poprawnie na pytania dotyczące akcji i funduszy, podczas gdy 70% mężczyzn zrobiło to samo. Ponadto znacznie mniej kobiet odpowiedziało poprawnie na pytanie, czy wysokie zyski wiążą się z wysokim ryzykiem. W tym przypadku 84% mężczyzn wiedziało, że jest to powiązane. Piętnaście procent więcej mężczyzn niż kobiet odpowiedziało poprawnie. Mniej kobiet wiedziało również, że można zmniejszyć ryzyko, kupując kilka różnych akcji lub funduszy inwestycyjnych. W tym przypadku połowa kobiet odpowiedziała poprawnie, podczas gdy trzech na czterech mężczyzn znało odpowiedź.

(Cyfrowe) umiejętności finansowe

Zarządzanie finansami stało się znacznie bardziej skomplikowane na przestrzeni lat, a obsługa finansów osobistych stała się coraz bardziej złożonym zadaniem. Mężczyźni inwestują więcej na giełdzie niż kobiety, a w finansach pracuje więcej mężczyzn niż kobiet. Badania pokazują również, że to mężczyźni są "ministrami finansów" w domu.

Technologia stanowi tu ważną i niezbędną pomoc. Narzędzia cyfrowe odgrywają ważną rolę w przekazywaniu wiedzy, a korzyści płynące z ich stosowania są oceniane przez użytkowników dość wysoko. Wraz z rozwojem technologicznym, zarządzanie finansami i ich obsługa stały się bardziej zależne od pomocy cyfrowych. Takie narzędzia przyczyniają się do inteligentnych praktyk oraz ułatwiają naukę w wielu różnych obszarach wiedzy, takich jak pożyczki, oszczędności, planowanie i inwestycje.

Ludzie uczą się również od banku i doradców finansowych, ale nie w takim samym stopniu jak ze źródeł cyfrowych. Ludzie uzyskują od banku dużą wiedzę na temat kredytów hipotecznych, a wiedza na temat oszczędności jest również w znacznym stopniu przekazywana za pośrednictwem tego kanału. Jednym z powodów, dla których bank jest uważany za odgrywający mniejszą rolę niż źródła cyfrowe, może być fakt, że banki priorytetowo traktują rozwój narzędzi i oferty cyfrowej (a tym samym przyczyniają się do wzmocnienia źródeł cyfrowych jako kanału wiedzy), a mniej priorytetowo traktują tradycyjną ofertę usług w fizycznych bankach z funkcjami doradczymi.

Najmłodsze kobiety mają mniejszą wiedzę na temat finansów, te poniżej 30 roku życia uzyskują najniższe wyniki. Najmniejsza różnica między płciami występuje między 45 a 59 rokiem życia. Jednak mężczyźni wiedzą najwięcej we wszystkich grupach wiekowych. Wiedza ekonomiczna wzrasta wraz z wykształceniem u obu płci. Również ci, którzy zarabiają więcej, wiedzą więcej o finansach osobistych.

Fakty na temat kobiet i umiejętności finansowych w Norwegii:

- Równa liczba kobiet i mężczyzn ma dochody kapitałowe.
- Pod względem wartości, mężczyźni mają o 53 miliardy więcej dochodów kapitałowych niż kobiety.
- Z dochodu kapitałowego mężczyźni otrzymują 75%, a kobiety 25%.
- Fakt, że kobiety decydują się inwestować mniejszą część swoich dochodów w akcje, jest jednym z najważniejszych powodów różnicy w dochodach kapitałowych.
- Ze względu na rozbieżność w dochodach kapitałowych, nawet gdyby mężczyźni i kobiety mieli takie same płace, kobiety zarobiłyby o 53 miliardy mniej niż mężczyźni.

- Ponad 70% prywatnych akcji na Oslo Børs należy do mężczyzn, a prawie 80% wartości tych akcji.
- Przeciętna kobieta inwestuje na giełdzie niższą kwotę niż przeciętny mężczyzna.
- W przypadku portfeli kobiet na giełdzie wartość ich udziałów w certyfikatach kapitałowych jest
- większa niż wśród mężczyzn.
- Tradycyjnie kobiety wybierają niższe ryzyko i są spokojniejszymi inwestorami w burzliwych czasach.
- W ubiegłym roku wypłacono ponad 58 miliardów koron norweskich w formie dywidend z akcji notowanych i nienotowanych na giełdzie, rozdzielonych między prawie 369 000 osób. Ponad 80% dywidend trafiło do mężczyzn.

Bieżące inicjatywy i programy mające na celu zmniejszenie różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn:

Władze norweskie aktywnie pracują nad zminimalizowaniem różnic finansowych między płciami. Odbywa się to poprzez wspieranie inicjatyw, które szerzą wiedzę i oferują szkolenia i zasoby każdej kobiecie, która chce zwiększyć swoje umiejętności finansowe, cyfrowe lub inne. Oto niektóre z największych inicjatyw:

<https://moneypennyandmore.no/>

<https://huninvesterer.no/>

<https://aksjenorge.no/>

<https://www.finansportalen.no/>

Referencje:

1. Christiansen, H. (2020, 13 maja). Norske kvinner scoreorer dårligere enn menn på denne testen om
2. økonomikunnskaper. W tej rodzinie jest jedna osoba, która jest "finansistą".
3. Pozyskano z: <https://www.aftenposten.no/foreldreliv/i/5089jz/norske-kvinner-scorerdaarligere-enn-menn-paa-den-testen-om-oekonomikunnskaper-men-i-den-familien-er-det-kvinnen-som-er-finansministeren>
4. Bakkeli, N.Z. (2020, sierpień). Kunnskap om personlig Økonomi. Oslo Metropolitan University.
5. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/9056/SIFO-Rapport%2010-2020%20Kunnskap%20om%20personlig%20%C3%B8konomi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
6. 2020%20Kunnskap%20om%20personlig%20%C3%B8konomi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
7. Cantero, C. & Sællmann, S.K. (2019, 12 kwietnia). Nowe spojrzenie na ekonomię: Kvinner kommer
8. dårligere ut enn menn. Pozyskano z: https://www.nrk.no/sorlandet/ny-undersokelse-omokonomi_-kvinner-kommer-darligere-ut-enn-menn-1.14510912
9. Stranden, A.L. (2016, 17 kwietnia). Kvinner kan mindre om Økonomi enn menn. Retrieved from:
10. <https://forskning.no/kjonn-og-samfunn-okonomi-forbruk/kvinner-kan-mindre-om-okonomienn-menn/425785>
11. Nyhus, E. K. & Refvik, L. (2016). Finansiell kunnskap i Norge. Utvalgte resultater fra den norske
12. undersøkelsen. Aksje Norge. <https://aksjenorge.no/wp-content/uploads/2016/04/RapportResultater-fra-OECDs-kartlegging-av-Finansiell-Kompetanse-i-Norge-ved-AksjeNorge.pdf>
13. (2019). Hvem eier Verden? Tilstandsrapport, økonomisk likestilling i 2019.

Banki i ich usługi -

Przygotowała Vilma Dainiene

Według Rebeci Lake i Mitcha Strohm (2022) banki i inne instytucje finansowe oferują produkty i usługi, które pomagają ludziom zarządzać pieniędzmi. Jeśli dana osoba ma konto czekowe, konto oszczędnościowe, kartę kredytową lub pożyczkę, banki są integralną częścią jej życia finansowego. Banki i branża usług finansowych są ważną częścią gospodarki, ponieważ zapewniają ludziom środki do pożyczania pieniędzy, inwestowania, oszczędzania na przyszłość i wykonywania mniejszych zadań (takich jak dokonywanie wpłat i płacenie rachunków).

Według tych samych autorów podstawową rolą banków jest przyjmowanie depozytów i udzielanie pożyczek. Banki mogą jednak oferować szeroką gamę produktów i usług, takich jak przyjmowanie depozytów, udzielanie pożyczek i kredytów, wykonywanie zleceń lokalnych i międzynarodowych, wydawanie kart płatniczych i kredytowych, wymiana walut, obsługa płatności online i wiele innych.

Bankowość internetowa (Net-banking, Web-banking) i bankowość mobilna

Bankowość internetowa i mobilna to metoda bankowości oparta na stronach internetowych i aplikacjach mobilnych, która pomaga użytkownikom zdalnie przeprowadzać transakcje finansowe. Otwierając internetowe lub mobilne konto bankowe, użytkownik otrzymuje dostęp do wszystkich usług bankowych przez Internet.

W przypadku bankowości internetowej i mobilnej ludzie są odpowiedzialni za zarządzanie swoimi przelewami finansowymi i muszą to robić bezpośrednio. I nie wymaga to żadnej szczególnej wiedzy ani wyjątkowego doświadczenia w zarządzaniu technologią finansową. Wystarczy zapłacić za pomocą komputera na stronie internetowej lub aktywować aplikację mobilną na smartfonie.

W ostatnim czasie cyfryzacja uległa dalszemu przyspieszeniu ze względu na zmieniające się nawyki i rosnącą podaż usług elektronicznych. Po pojawieniu się bankowości internetowej, prawie wszystkie usługi i produkty są dostępne online: od przelewów środków po zlecenie poleceń zapłaty, udogodnienia bankowości internetowej i wszystkie podstawowe usługi bankowe. Jest to nie tylko wygodna, ale także bezpieczna metoda bankowości.

Banki starają się, aby jak najwięcej usług było dostępnych dla klientów drogą elektroniczną i oferują im nie tylko usługi bankowości internetowej, ale także możliwość korzystania z bankowości mobilnej - aplikacji na smartfony, która pozwala ludziom wygodnie łączyć się z osobistymi kontami bankowymi i zarządzać nimi, sprawdzać wykonane transakcje płatnicze, saldo kont, dokonywać natychmiastowych płatności.

Zgodnie z raportem Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) (2015), banki i coraz większa liczba podmiotów niebędących bankami zaczęły oferować cyfrowe usługi finansowe. W rezultacie wielu klientów przechodzi od transakcji opartych wyłącznie na gotówce do formalnych usług finansowych - płatności, przelewów, oszczędności, kredytów,

ubezpieczeń, a nawet papierów wartościowych - korzystając z telefonu komórkowego lub innej technologii cyfrowej w celu uzyskania dostępu do tych usług.

Bankowość internetowa, znana również jako bankowość internetowa lub bankowość online, to elektroniczny system płatności, który umożliwia klientowi banku lub instytucji finansowej dokonywanie transakcji finansowych lub niefinansowych online za pośrednictwem Internetu. Usługa ta zapewnia dostęp online do prawie wszystkich usług bankowych, tradycyjnie dostępnych za pośrednictwem lokalnego oddziału, w tym przelewów środków, depozytów i płatności rachunków online dla klientów.

Według danych Litewskiego Stowarzyszenia Banków (LBA) (2021), rynek ma już około 70% obywateli Litwy, których pytania zostały rozwiązane zdalnie, a liczba użytkowników inteligentnych aplikacji wzrosła o pięć w 2021 roku.

ubezpieczeń, a nawet papierów wartościowych - korzystając z telefonu komórkowego lub innej technologii cyfrowej w celu uzyskania dostępu do tych usług.

Bankowość internetowa, znana również jako bankowość internetowa lub bankowość online, to elektroniczny system płatności, który umożliwia klientowi banku lub instytucji finansowej dokonywanie transakcji finansowych lub niefinansowych online za pośrednictwem Internetu. Usługa ta zapewnia dostęp online do prawie wszystkich usług bankowych, tradycyjnie dostępnych za pośrednictwem lokalnego oddziału, w tym przelewów środków, depozytów i płatności rachunków online dla klientów.

Według danych Litewskiego Stowarzyszenia Banków (LBA) (2021), rynek ma już około 70% obywateli Litwy, których pytania zostały rozwiązane zdalnie, a liczba użytkowników inteligentnych aplikacji wzrosła o pięć w 2021 roku.

ZADANIE PRAKTYCZNE 1	Bankowość elektroniczna
Rodzaj działalności	Praca grupowa
Cel działania	Wzmocnienie wiedzy na temat bankowości elektronicznej
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętności cyfrowe i bankowość internetowa
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Indywidualnie lub w grupach liczących co najmniej 2 osoby

Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Małe kartki papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	1. Omów, dlaczego powinniśmy korzystać z bankowości internetowej;2. Opowiedz o swoim doświadczeniu w korzystaniu z bankowości internetowej;3. Zastanów się, jakie masz obawy przed korzystaniem z bankowości internetowej.
Korzyści	Dogłębna wiedza na temat bankowości elektronicznej zmotywuje Cię do częstszego korzystania z niej.

Ważną rzeczą jest to, że za pomocą inteligentnych aplikacji można nie tylko wygodnie rozwiązywać pojawiające się pytania, ale także inteligentnie oszczędzać, a w popularnych bankach mobilnych można również znaleźć elektroniczny oszczędzacz pieniędzy, w którym można oszczędzać małe kwoty, aż do zaoszczędzenia pożądanej lub niezbędnej kwoty.

Pytanie do dyskusji	Jak oszczędzasz pieniądze? Jakie są tradycje oszczędzania pieniędzy w Twoim kraju?
---------------------	--

Cechy bankowości internetowej

ZADANIE PRAKTYCZNE 2	Cechy bankowości internetowej
Cel działania	Wzmocnienie wiedzy na temat funkcji bankowości internetowej
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętności cyfrowe i bankowość internetowa
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Grupy składające się co najmniej z 2 osób
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Arkusze papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	Pomyśl o zaletach bankowości internetowej
Korzyści	Dogłębna wiedza na temat bankowości internetowej pomoże zrozumieć korzyści płynące z bankowości internetowej
Dodatkowe zadanie	Sporządź listę wad bankowości internetowej

Bankowość internetowa to szybki, bezpieczny i wygodny system bankowy. Wiele osób preferuje bankowość internetową ze względu na wygodę i bezpieczeństwo. Istnieją pewne cechy bankowości internetowej:

1. Szybsze transakcje
2. Niższe koszty transakcji
3. Zapewnia obsługę 24×7
4. Zmniejsza ryzyko wystąpienia błędu
5. Rozwija lojalność klientów
6. Usuwa bariery geograficzne
7. Zapewnia lepszą produktywność
8. Zmniejsza liczbę oszustw w transakcjach

Jak widać, bankowość internetowa jest okazją do posiadania sald kont osobistych, płacenia za towary lub usługi oraz przeprowadzania innych codziennych operacji bankowych bez wychodzenia z domu lub biura w bezpieczny, szybki i tańszy sposób w porównaniu do stawek stosowanych w banku. Ludzie mogą zaoszczędzić pieniądze korzystając z bankowości internetowej, ponieważ większość transakcji przeprowadzanych za pośrednictwem bankowości internetowej wiąże się z niższymi opłatami w porównaniu do innych sposobów korzystania z banku.

Usługi dostępne za pośrednictwem bankowości internetowej
Bankowość internetowa oferuje klientom prawie wszystkie usługi tradycyjnie dostępne za pośrednictwem lokalnego oddziału, w tym depozyty, przelewy i płatności rachunków online. Każda instytucja bankowa ma jakąś formę bankowości internetowej, dostępną zarówno w wersji na komputery stacjonarne, jak i za pośrednictwem aplikacji mobilnych.

Usługi dostępne na portalach bankowości internetowej

Poniżej znajduje się tabela z usługami online, które banki przygotowują dla swoich klientów.

Tabela 2. Usługi dostępne na portalach bankowości internetowej.

Sprawdzenie salda konta	Wyświetlanie wyciągów bankowych	Przelew środków NEFT (krajowy elektroniczny przelew środków) i RTGS (rozliczenie brutto w czasie rzeczywistym)
Przelew środków IMPS (usługa płatności natychmiastowych)	Płatność rachunków za media	Rozpoczęcie wpłaty
Otworzenie/zamknięcie lokaty stałej	Dokonywanie płatności handlowych	Wydanie książeczki czekowej
Rozpoczęcie inwestowania	Kupno ubezpieczenia ogólnego	Doładowanie pre-paid Mobile/DTH
Sprawdzenie dostępności i wysokości kredytów hipotecznych, pożyczek	Konfigurowanie/anulowanie płatności automatycznych	Zarządzanie/zmianie szczegółów konta
Rezerwacja biletów online	Kupno/sprzedaż na platformach handlu elektronicznego	Inwestowanie i handel papierami wartościowymi

ZADANIE PRAKTYCZNE 3	Usługi mojej bankowości internetowej
Cel działania	Wzmocnienie praktycznych umiejętności w zakresie bankowości internetowej
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętności cyfrowe i bankowość internetowa
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Praca indywidualna
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Arkusze papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	1. Zaloguj się do bankowości internetowej. 2. Przeanalizuj usługi bankowości internetowej.
Korzyści	Poprawa praktycznych umiejętności w zakresie bankowości internetowej pozwoli danej osobie na bardziej efektywne korzystanie z bankowości internetowej.

Według Piyush Khaitan, Armaan Joshi (2022) płatność cyfrowa to transfer wartości z jednego rachunku płatniczego na inny, w którym zarówno płatnik, jak i odbiorca płatności korzystają z urządzenia cyfrowego, takiego jak telefon komórkowy, komputer oraz karta kredytowa, debetowa lub przedpłacona. Oznacza to, że aby płatności cyfrowe miały miejsce, zarówno płatnik, jak i odbiorca muszą mieć konto bankowe, metodę bankowości internetowej, urządzenie, z którego mogą dokonać płatności, oraz medium transmisji, co oznacza, że albo powinni zarejestrować się u dostawcy płatności, albo u pośrednika, takiego jak bank lub dostawca usług.

Płatność cyfrowa, czasami nazywana płatnością elektroniczną, to transfer wartości z jednego rachunku płatniczego na inny za pomocą urządzenia cyfrowego, takiego jak telefon komórkowy, komputer, cyfrowy kanał komunikacji, taki jak mobilna bezprzewodowa transmisja danych lub SWIFT (Society for the Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Definicja ta obejmuje płatności dokonywane za pomocą przelewów bankowych, pieniędzy mobilnych i kart płatniczych, w tym kart kredytowych, debetowych lub prepaid. Płatności cyfrowe oferują znaczne korzyści osobom fizycznym, firmom, rządowi i innym organizacjom.

Wirtualne banki i wirtualne konta bankowe

Bankowość internetowa to rodzaj bankowości prowadzonej wirtualnie, za pośrednictwem strony internetowej lub aplikacji mobilnej bez fizycznych oddziałów.

Ponieważ instytucje internetowe nie muszą ponosić kosztów utrzymania oddziałów, często są w stanie przekazać oszczędności swoim klientom w postaci wyższych stóp procentowych.

Banki internetowe wymagają, by klienci czuli się komfortowo z technologią, ale mają również tendencję do zapewniania solidnych opcji obsługi klienta, aby pomóc użytkownikom w rozwiązywaniu wszelkich problemów.

Wirtualne konto bankowe to rodzaj konta bankowego, które istnieje tylko online. Większość banków oferuje jakąś formę bankowości internetowej, ale prawdziwe wirtualne banki zwykle nie mają fizycznych oddziałów. W przypadku wirtualnego konta bankowego większość transakcji odbywa się online. Wiele rodzajów kont bankowych może być wirtualnych, w tym konta czekowe, konta oszczędnościowe itp. Konsumenci zazwyczaj korzystają z Internetu, aby sprawdzać salda swoich kont, przelewać środki i wykonywać inne rutynowe transakcje.

Pytanie do dyskusji	Jaki internetowy (wirtualny) bank lub banki posiadasz w swoim kraju?
---------------------	--

Bankowość mobilna

Bankowość mobilna to usługa świadczona przez bank lub inną instytucję finansową, która umożliwia swoim klientom zdalne przeprowadzanie transakcji finansowych za pomocą urządzenia mobilnego, takiego jak smartfon lub tablet. W przeciwieństwie do powiązanej bankowości internetowej, wykorzystuje ona oprogramowanie, zwykle nazywane aplikacją, dostarczane w tym celu przez instytucję finansową. Bankowość mobilna jest bardzo wygodna w dzisiejszej erze cyfrowej, a wiele banków oferuje imponujące aplikacje.

Pytanie do dyskusji	Czy korzystasz z bankowości mobilnej? Wyjaśnij swoje powody.
---------------------	--

Cyberbezpieczeństwo w bankowości mobilnej

Według Jamesa Chena (2020) cyberbezpieczeństwo jest bardzo ważne w wielu operacjach bankowości mobilnej. Cyberbezpieczeństwo obejmuje szeroki zakres środków podejmowanych w celu zachowania prywatności informacji elektronicznych i uniknięcia ich uszkodzenia lub kradzieży. Jest również wykorzystywane do zapobiegania niewłaściwemu wykorzystaniu danych, od danych osobowych po złożone systemy rządowe.

Mogą wystąpić trzy główne **rodzaje cyberataków**. Są to:

- **Ataki typu backdoor**, w których złodzieje wykorzystują alternatywne metody dostępu do systemu, które nie wymagają zwykłych środków uwierzytelniania. Niektóre systemy mają backdoory z założenia; inne są wynikiem błędu.
- **Ataki typu "odmowa usługi"** uniemożliwiają prawowitemu użytkownikowi dostęp do systemu. Na przykład, złodzieje mogą wprowadzić nieprawidłowe hasło tyle razy, że konto zostanie zablokowane.
- **Atak bezpośredniego dostępu** obejmuje błędy (bugs) i wirusy, które uzyskują dostęp do systemu i kopiuje jego informacje i/lub modyfikują je.

Doradcy finansowi mogą podjąć kroki w celu ochrony swoich klientów przed cyberatakami:

- Pomaganie klientom w edukacji na temat znaczenia silnych, unikalnych haseł (np. nieużywanie tego samego hasła do każdej witryny chronionej hasłem), a także tego, w jaki sposób menedżer haseł, taki jak Valt lub LastPass, może dodać dodatkową warstwę bezpieczeństwa.

- Nigdy nie uzyskuj dostępu do danych klienta z publicznej lokalizacji i upewnij się, że połączenie jest zawsze prywatne i bezpieczne.

ZADANIE PRAKTYCZNE 4	Utwórz hasło
Cel działania	Wzmocnienie umiejętności prawidłowego tworzenia haseł
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętności cyfrowe i bankowość internetowa
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Praca indywidualna
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Arkusze papieru, długopisy/ołówki
Proces	1. Wypróbuj menedżery haseł i utwórz prawidłowe hasło.
Dodatkowe informacje	Menedżer haseł może być dostępny jako materiały informacyjne

Aby w pełni zrozumieć korzyści płynące z bankowości internetowej, trzeba je przećwiczyć w prawdziwym życiu. Jeśli więc uczestnicy mają wątpliwości co do korzystania z bankowości online lub za pośrednictwem aplikacji mobilnej, powinni wypróbować je już teraz.

Referencje:

- <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/publication/digital-financial-inclusion>
- <https://www.forbes.com/advisor/banking/how-do-banks-work/>
- <https://sc.bns.lt/view/item/397553>
- <https://www.emergenresearch.com/blog/top-10-leading-digital-payment-companies-in-the-world>
- <https://unacademy.com/content/bank-exam/study-material/general-awareness/features-of-internet-banking/>
- <https://manopinigai.vz.lt/finansai/elektronines-banku-taupykles-kiek-realiai-galima-sutaupyti-ka-siulo-bankai/>
- <https://www.forbes.com/advisor/in/banking/what-is-a-digital-payment-and-how-does-it-work/s>
- <https://www.betterthancash.org/define-digital-payments>
- <https://www.investopedia.com/terms/m/mobile-banking.asp>

Podstawowe zasady opodatkowania i ubezpieczeń społecznych, aspekty międzynarodowe, programy wsparcia deklaracji podatkowych

-

Przygotowała Ewa Dąbrowska

Aby zademonstrować, w jaki sposób imigrantki mogą podchodzić do tematu finansów, wykorzystujemy dwie fikcyjne biografie kobiet z Europy Wschodniej, które pracowały w Polsce, Norwegii lub Danii, a obecnie mieszkają w Niemczech.

Vilma pochodzi z Węgier. Niedawno przeprowadziła się do Niemiec po dwóch latach pracy w Danii. Na Węgrzech studiowała sztukę i pracowała w muzeum w Budapeszcie. Przeprowadziła się do Niemiec z powodów osobistych. Jest projektantką. Pracuje na własny rachunek i ma dwóch dużych klientów. Jej miesięczne zarobki netto wahają się między 1500 a 3000 euro. Jej zarobki w Danii były znacznie wyższe. **Vilma** ma 40 lat. Niedawno zaczęła myśleć o swojej emeryturze. Miałaby tylko niewielką emeryturę, ponieważ po wyprowadzce z Węgier nie płaciła ubezpieczenia społecznego.

Rozważa zapewnienie sobie emerytury prywatnie. Zastanawia się nad zakupem mieszkania, ponieważ ma pewne oszczędności, a jej rodzice wsparliby ją finansowo, gdyby zdecydowała się na zaciągnięcie kredytu. **Vilma nie ma dzieci.**

Maria pochodzi z Ukrainy. Studiowała filologię ukraińską na Ukrainie. Od trzech lat mieszka w Niemczech z mężem i dwójką dzieci. Zanim została mamą, **Maria pracowała** jako nauczycielka na Ukrainie oraz sezonowo w Polsce i Norwegii. Ponieważ **dzieci Marii chodzą do przedszkola, szuka pracy w Niemczech.** Mówi po niemiecku na poziomie B2. Ponieważ nie ma doświadczenia zawodowego w Niemczech, znalezienie pracy nie jest dla niej łatwe. Chciałaby jednak mieć swoje zarobki, aby uzyskać niezależność finansową. **Maria** ma 32 lata i niedawno zaczęła myśleć o swojej przyszłej emeryturze.

Podatki w Danii

Podatek dochodowy w Danii jest progresywny, co oznacza, że im wyższy dochód, tym więcej podatków trzeba zapłacić. Osoba fizyczna może być opodatkowana do 52,07% w Danii. Duńczycy są skłonni płacić wysokie podatki, ponieważ w zamian mogą korzystać z bezpłatnej edukacji, opieki zdrowotnej i zabezpieczenia społecznego.

Duńska Agencja Podatkowa otrzymuje informacje od pracodawcy, banków i związków zawodowych/funduszy dla bezrobotnych na temat wynagrodzenia, dochodów kapitałowych i składek członkowskich, dlatego deklaracja podatkowa jest łatwa dla pracowników. Emigranci są opodatkowani zgodnie ze specjalnym systemem podatkowym w Danii. Przez okres do 84 miesięcy płacą zryczałtowaną stawkę w wysokości 27% swoich dochodów, a telefon, Internet, samochód i ubezpieczenie zdrowotne są zapewniane przez pracodawcę.

Podatki w Norwegii

W Norwegii obowiązuje 27% stawka ryczałtowa od tak zwanych *zwykłych dochodów* - wynagrodzeń, emerytur, dochodów z akcji i dochodów z działalności gospodarczej. Osoby tymczasowo zatrudnione w Norwegii podlegają specjalnemu systemowi podatkowemu - *PAYE*. Pracownicy niebędący rezydentami w ramach *PAYE* płacą zryczałtowaną stawkę w wysokości 25%. Norwegia należy do krajów europejskich o wysokich podatkach i wysokich dochodach podatkowych w stosunku do PKB, jednak jej podatki są niższe niż w Danii.

Podatki w Niemczech

W Niemczech obowiązuje 40 różnych podatków nakładanych na trzech różnych poziomach administracyjnych (federalnym, krajowym i lokalnym). Cztery z nich są najważniejsze dla samozatrudnionej **Vilmy**: podatek dochodowy, lokalny podatek od działalności gospodarczej (*Gewerbesteuer*), podatek od kapitału i podatek od wartości dodanej (VAT). Podatek dochodowy jest najbardziej istotny dla poszukującej pracy **Marii**. Podatek kapitałowy może stać się istotny w przyszłości.

Kategorie podatkowe (*Steuerklassen*)

W Niemczech istnieje sześć kategorii podatkowych. Kategoria 1 dotyczy osób samotnych i rozwiedzionych, kategoria 2 dotyczy osób samotnie wychowujących dzieci. Kategorie 3, 4 i 5 są przeznaczone dla osób pozostających w związku małżeńskim i zarejestrowanych związkach partnerskich. W przypadku, gdy jedna osoba w małżeństwie zarabia 50% więcej niż drugi partner, korzystają oni z kategorii 3 i 5. W kategorii 5 nie ma zwolnienia podatkowego ani ulgi podatkowej na dzieci.

Podatki w Norwegii

W Norwegii obowiązuje 27% stawka ryczałtowa od tak zwanych *zwykłych dochodów* - wynagrodzeń, emerytur, dochodów z akcji i dochodów z działalności gospodarczej. Osoby tymczasowo zatrudnione w Norwegii podlegają specjalnemu systemowi podatkowemu - *PAYE*. Pracownicy niebędący rezydentami w ramach *PAYE* płacą zryczałtowaną stawkę w wysokości 25%. Norwegia należy do krajów europejskich o wysokich podatkach i wysokich dochodach podatkowych w stosunku do PKB, jednak jej podatki są niższe niż w Danii.

Podatki w Niemczech

W Niemczech obowiązuje 40 różnych podatków nakładanych na trzech różnych poziomach administracyjnych (federalnym, krajowym i lokalnym). Cztery z nich są najważniejsze dla samozatrudnionej **Vilmy**: podatek dochodowy, lokalny podatek od działalności gospodarczej (*Gewerbesteuer*), podatek od kapitału i podatek od wartości dodanej (VAT). Podatek dochodowy jest najbardziej istotny dla poszukującej pracy **Marii**. Podatek kapitałowy może stać się istotny w przyszłości.

Kategorie podatkowe (*Steuerklassen*)

W Niemczech istnieje sześć kategorii podatkowych. Kategoria 1 dotyczy osób samotnych i rozwiedzionych, kategoria 2 dotyczy osób samotnie wychowujących dzieci. Kategorie 3, 4 i 5 są przeznaczone dla osób pozostających w związku małżeńskim i zarejestrowanych związkach partnerskich. W przypadku, gdy jedna osoba w małżeństwie zarabia 50% więcej niż drugi partner, korzystają oni z kategorii 3 i 5. W kategorii 5 nie ma zwolnienia podatkowego ani ulgi podatkowej na dzieci.

Jeśli osoby pozostające w związku małżeńskim uzyskują podobne dochody, automatycznie trafiają do kategorii 4. W przypadku małżeństwa z osobą mieszkającą za granicą, jedno z nich należy do kategorii 1. Pary żyjące w niezarejestrowanych związkach partnerskich płacą podatki oddzielnie zgodnie z kategorią 1.

Kategoria 6 jest przeznaczona dla podatników mających więcej niż jednego pracodawcę. W pierwszej pracy płacą podatek dochodowy według kategorii 1. W przypadku drugiej pracy płacą podatki zgodnie z kategorią 6, która ma wyższą stawkę niż kategoria 1.

Stawka podatku dochodowego wynosi od 14% do 42%. Podatek dochodowy w wysokości 45% jest nakładany na dochody powyżej 270 500 euro. Ponadto niemieccy podatnicy płacą od pięciu do dziewięciu procent podatku kościelnego, jeśli przynależą do jakiegoś wyznania. W przypadku płacenia więcej niż 973 euro podatku dochodowego, dodatkowo pobierany jest podatek solidarnościowy dla landów wschodniemieckich, sięgający maksymalnie 5,5% dochodu.

W przypadku osób samozatrudnionych, ich przychody pomniejszone o koszty (dochód operacyjny pomniejszony o koszty operacyjne) stanowią ich zysk, który należy opodatkować. W przypadku straty operacyjnej nie trzeba płacić podatków. Wydatki na darowizny, koszty podróży, materiały robocze, prywatne ubezpieczenie zdrowotne lub innych pracowników można potraktować jako koszty.

Wszystkie osoby samozatrudnione, które zarejestrowały firmę, muszą płacić lokalny podatek od działalności gospodarczej (*Gewerbesteuer*). Jest to istotne dla **Vilmy**, jeśli zarejestrowała *Gesellschaft bürgerlichen Rechts* (GbR) lub *offene Handelsgesellschaft* (OHG). W przypadku zysku powyżej 24 500 EUR rocznie należy zapłacić lokalny podatek od działalności gospodarczej.

Lokalny podatek od działalności gospodarczej jest różny dla każdego samorządu lokalnego (*Gemeinde*) w Niemczech. Władze lokalne wybierają współczynnik podatkowy między 200 a 900 i mnożą go przez 3,5%, co daje stawkę lokalnego podatku od działalności gospodarczej tego konkretnego organu podatkowego.

Samozatrudniona **Vilma** przekazuje część swojego podatku dochodowego do urzędu skarbowego w czterech ratach (*Vorauszahlungen*) rocznie.

Jeśli **Vilma** inwestuje część swojego dochodu, musi zapłacić podatek kapitałowy. W Niemczech podatek ten jest automatycznie przekazywany przez bank do urzędu skarbowego. Jeśli **Vilma** ma firmę o przychodach powyżej 22 000 euro rocznie, musi uwzględnić podatek VAT w fakturach za swoje usługi lub produkty - 7% lub 19% w zależności od usługi lub produktu. Od sumy podatku VAT, którą **Vilma** zarabia w ten sposób, może odliczyć sumę podatku VAT zawartą w swoich wydatkach na materiały robocze. Vilma musi zadeklarować ten przepływ netto podatku VAT organowi podatkowemu i zapłacić różnicę między podatkiem VAT, który zarobiła, a tym, który już zwróciła innym dostawcom towarów i usług lub, jeśli suma ta jest ujemna, otrzymuje wyrównanie.

Vilma musi to robić co miesiąc, ale może ubiegać się o przedłużenie każdego takiego terminu o jeden miesiąc.

Maria otrzymuje obecnie zasiłek dla bezrobotnych, który nie musi być opodatkowany. W przypadku jej zatrudnienia, podatek od wynagrodzenia, który jest formą podatku dochodowego, zostanie bezpośrednio potrącony z jej wynagrodzenia i automatycznie wypłacony. Niemniej jednak w jej interesie leży złożenie deklaracji podatkowej. Wskazując wydatki związane z dochodami (Werbungskosten), może otrzymać zwrot części podatku od organu podatkowego. Można również wskazać wydatki osobiste związane np. z wychowywaniem dziecka.

Kiedy **Maria** regularnie otrzymuje swoje wynagrodzenie i decyduje się zainwestować jego część na przykład w fundusze ETF lub inne instrumenty rynku finansowego, będzie musiała zapłacić podatek kapitałowy. W Niemczech podatek kapitałowy jest przekazywany bezpośrednio przez bank do organu podatkowego.

Podatki rodzinne

W Niemczech istnieje zasiłek na dziecko w wysokości 8 388 euro, który jest dzielony między dwoje rodziców. Dodatek jest odliczany od podlegającego opodatkowaniu dochodu rodziców w celu obliczenia potencjalnego podatku. Jeśli podatki zaoszczędzone w ten sposób są wyższe niż zasiłek na dziecko (Kindergeld), który para otrzymuje - 2,628 € rocznie na pierwsze dziecko - zasiłek na dziecko obowiązuje. Jeśli jest niższy niż zasiłek na dziecko, bardziej opłacalne dla pary jest utrzymanie zasiłku i rezygnacja z dodatku. Organ podatkowy wybiera opcję, która jest bardziej opłacalna dla pary.

Wsparcie w zakresie deklaracji podatkowych

Oprogramowanie podatkowe *Steurgo* zapewnia obsługę deklaracji podatkowych w kilku językach obcych, takich jak angielski, rosyjski, polski, chorwacki, bośniacki, serbski i turecki, a jego obsługa klienta jest dostępna w tych językach. Inne programy podatkowe, takie jak *Smartsteuer*, *TAXMAN*, *Quicksteuer* i *Steuerbot* są dostępne w języku niemieckim. *Elster* - domyślny program niemieckiego organu podatkowego - jest również dostępny w języku niemieckim.

Przygotowując deklaracje podatkowe, podatnicy w Niemczech mogą (i są zachęceni) do korzystania z usług doradców podatkowych. Ich usługi będą kosztować od 67,8 € do 406,80 € za roczny dochód w wysokości 20.000 € i od 87,20 € do 523,20 € za dochód w wysokości 35.000 €. Organizacje takie jak *Lohnsteuerhilfe e.V.* oferują wsparcie w zakresie deklaracji podatkowych za niewielką opłatą.

Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania

Niemcy podpisały umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania z większością krajów świata, w tym z krajami Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej, takimi jak Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia, Chorwacja, Rumunia, Bułgaria, Serbia, Macedonia Północna, Kosowo, Czarnogóra, Litwa, Łotwa, Estonia, Rosja, Mołdawia, Białoruś, Ukraina. Podatki osób jeżdżących do pracy między Niemcami a jednym z tych krajów będą pobierane tylko przez jeden kraj.

Co do zasady, dochód osoby samozatrudnionej mieszkającej w jednym z dwóch państw, które podpisały taką umowę, powinien być opodatkowany w państwie, w którym mieszka, z wyjątkiem

przypadku, w którym ma ona do dyspozycji placówkę (*Einrichtung*) w drugim państwie, a jej praca ma związek z tą placówką.

Dochód osoby zatrudnionej powinien być opodatkowany w kraju, w którym mieszka, z wyjątkiem sytuacji, gdy praca jest wykonywana w drugim kraju, który podpisał umowę. Dochód ten może być opodatkowany w pierwszym kraju tylko wtedy, gdy pracownik nie spędza więcej niż 183 dni w drugim kraju, gdy pracodawca nie ma siedziby w drugim kraju i gdy dochód nie pochodzi z zakładu, który pracodawca utrzymuje w drugim kraju.

Ubezpieczenie społeczne w Niemczech

Istotne dla **Marii**: pracodawcy spółek w Niemczech podlegają ubezpieczeniu społecznemu, obejmującemu ubezpieczenie na opiekę zdrowotną, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia i ubezpieczenie wypadkowe, a także ubezpieczenie emerytalne. Pracownicy i pracodawcy dzielą się kosztami tych ubezpieczeń. Składki Marii na ubezpieczenie społeczne są opłacane automatycznie, pracodawca co miesiąc dostarcza jej listę pozycji, z których składa się jej wynagrodzenie. Udział pracodawcy w ubezpieczeniu Marii jest dla niej niewidoczny.

Vilma, która jest samozatrudniona, musi sama zadbać o swoje ubezpieczenie społeczne. Wiele osób samozatrudnionych tego nie robi. Prawdopodobne konsekwencje są na przykład takie, że nie kwalifikują się do zasiłku dla bezrobotnych i otrzymają niską emeryturę. Osoby pracujące jako artyści lub w zawodach kreatywnych mogą korzystać z ubezpieczenia społecznego dla artystów (*Künstlersozialkasse*). Składki na ubezpieczenie społeczne dla artystów są niższe niż składki na standardowe ubezpieczenie społeczne.

ZADANIE PRAKTYCZNE 5	Różnorodność podatków
Rodzaj działalności	Praca grupowa
Cel działania	Wzmocnienie świadomości na temat różnych zasad opodatkowania związanych z osobami zatrudnionymi i samozatrudnionymi.
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętność porównania zalet i wad zatrudnienia i samozatrudnienia w odniesieniu do podatków.
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Indywidualnie lub w grupach składających się z co najmniej 2 osób
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Małe kartki papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	Dyskusja: Dlaczego istnieją różne kategorie podatków? Do kogo mają one zastosowanie?2. Dyskusja: Czym różnią się podejścia do opodatkowania osób zatrudnionych i samozatrudnionych? Dlaczego tak jest?
Korzyści	Znajomość ogólnych zasad opodatkowania zwiększa pewność siebie podczas składania deklaracji podatkowej

Podatki na Litwie

Przygotowane przez Vilnę Dainienę

Osoba, która chce zarządzać swoimi finansami, musi wiedzieć, jakie podatki należy płacić, w jakiej wysokości i jak są one obliczane. Musisz wiedzieć wszystko o podatkach i o wiele bardziej korzystne jest płacenie ich w należnej wysokości i na czas.

Lista ustaw tworzących litewski system podatkowy znajduje się w art. 13 ustawy Republiki Litewskiej o administracji podatkowej. Następujące podatki i opłaty są uważane za główne: podatek dochodowy od osób fizycznych; podatek dochodowy od osób prawnych; podatek od wartości dodanej; podatek akcyzowy; podatek od nieruchomości; podatek gruntowy; podatek spadkowy; oraz podatek od loterii i gier hazardowych.

Dostarczane są usystematyzowane informacje na temat podatków płaconych przez osoby fizyczne i firmy:

- <https://finmin.lrv.lt/en/competence-areas/taxation/main-taxes>
- <https://www.vmi.lt/evmi/en/mokes%C4%8Diai>
- <https://www.renkuosilietuva.lt/en/taxes/>
- <https://www.grantthornton.lt/en/insights/Key-Lithuanian-tax-changes-as-of-2021/>
- <https://kc.inovacijuaagentura.lt/pradek-versla/start-business?lang=en>

Różne materiały wideo dotyczące kwestii podatkowych można również znaleźć na kanale STI YouTube. Niestety, obecnie informacje są dostarczane tylko w języku państwowym - litewskim.

Podatki w Polsce -

Przygotował Andrzej Cwynar

W Polsce podatki i związane z nimi obowiązki reguluje Konstytucja RP oraz Ordynacja podatkowa z 1997 roku. System składa się z 11 tytułów podatkowych - w tym dziewięciu dotyczących podatków bezpośrednich (w tym w szczególności PIT - podatku dochodowego od osób fizycznych oraz CIT - podatku dochodowego od osób prawnych) oraz dwóch dotyczących podatków pośrednich (VAT - podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego).

W ciągu ostatnich dwóch lat w Polsce doszło do szeregu zmian w systemie podatkowym związanych z wprowadzeniem tzw. Polskiego Ładu. Jeśli chodzi o PIT, to w 2022 r. ustawodawca po raz kolejny obniża stawkę podatku w pierwszym progu podatkowym dla podatników stosujących opodatkowanie na zasadach ogólnych (skala podatkowa). Pierwotnie wynosiła ona 18%, a w październiku 2019 r. została obniżona do 17%. Zgodnie z Polskim Ładem, od lipca 2022 r. stawka podatku w pierwszym progu podatkowym została obniżona do 12%. Stawka podatku dla drugiego progu podatkowego wynosi 32%. Opodatkowanie osób fizycznych przewiduje tzw. kwotę wolną od podatku - tylko nadwyżka ponad tę kwotę podlega opodatkowaniu PIT. Kwota wolna od podatku wynosi obecnie 30 000 PLN (ok. 6 000 EUR). Polska jest jednym z krajów o stosunkowo niskiej kwocie wolnej od podatku.

Podstawowa stawka CIT w Polsce wynosi 19%, ale stosowana jest również preferencyjna stawka 9% dla małych podatników i podatników rozpoczynających działalność.

W Polsce obowiązują cztery stawki podatku VAT: 23% (podstawowa stawka obejmująca większość produktów), 8% (np. prace budowlane i remontowe), 5% (np. produkty rolne i czasopisma specjalistyczne) oraz 0% (np. eksport towarów).

Przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą w Polsce po raz pierwszy mogą wybrać jedną z trzech form opodatkowania: (i) opodatkowanie na zasadach ogólnych według skali podatkowej (stawki 12% i 32%), (ii) podatek liniowy w wysokości 19% lub (iii) opodatkowanie w formie ryczałtu ewidencjonowanego (stawka zależy od rodzaju prowadzonej działalności i osiągniętych przychodów).

Referencje

<https://www.podatki.gov.pl/dzialalnosc-gospodarcza/forma-opodatkowania/>

https://www.paih.gov.pl/prawo/system_podatkowy

<https://kapitalni.org/pl/artykuly/podatki-i-system-podatkowy-w-polsce-od-a-do-z,73,289>

<https://magazynprzedsiębiorcy.pl/podatki-w-polsce>

Poniżej znajduje się quiz sprawdzający otrzymane informacje.

Ćwiczenie 1. Zaznacz zdania **prawdziwe** lub **fałszywe**:

1. W niektórych krajach pracownicy tymczasowi i ekspaci podlegają specjalnemu systemowi podatkowemu.
2. W Niemczech istnieje pięć kategorii podatkowych.
3. Dania i Norwegia należą do krajów europejskich o niższych podatkach.
4. Z reguły łatwiej jest płacić podatki pracownikom niż osobom samozatrudnionym.
5. Dzięki reformie Polski Ład polscy obywatele o najniższych dochodach będą musieli płacić niższe podatki niż dotychczas.
6. Na Litwie nie ma podatku VAT.

Klucz odpowiedzi:

1. prawda, 2. fałsz, 3. fałsz, 4. prawda, 5. prawda, 6. fałsz

Zrozumienie samozatrudnienia -

Przygotowała Vilma Dainiene

Według Mayi Dollarhide (2022), osoba samozatrudniona nie pracuje dla konkretnego pracodawcy, który wypłaca jej stałą pensję lub wynagrodzenie. Osoby samozatrudnione uzyskują dochód poprzez bezpośrednie zawieranie umów handlowych lub biznesowych. Osoby samozatrudnione mogą wykonywać różne zawody, ale zazwyczaj są wysoko wykwalifikowane w określonym rodzaju pracy.

Określenie “osoba samozatrudniona” odnosi się do każdej osoby, która zarabia na życie z niezależnej działalności gospodarczej, w przeciwieństwie do zarabiania na życie pracując dla firmy lub innej osoby (pracodawcy). Freelancer lub niezależny wykonawca, który wykonuje całą swoją pracę dla jednego klienta, może nadal być osobą samozatrudnioną.

Pomysł bycia swoim własnym szefem jest atrakcyjny, ale i ryzykowny. W każdym razie, gdy jesteś samozatrudniony, możliwości są nieograniczone. Korzyści z bycia samozatrudnionym obejmują bycie własnym szefem, tworzenie własnego harmonogramu, elastyczność, pracę nad swoimi marzeniami, czerpanie przyjemności z wyzwań związanych z rozpoczynaniem czegoś od zera, wybieranie ludzi, z którymi pracujesz i tworzenie własnego środowiska pracy.

Według raportu flagowego Grupy Banku Światowego dane z Niemiec i Holandii wskazują, że tylko 0,4% siły roboczej w tych krajach jest aktywna w gospodarce koncertowej.

Na całym świecie całkowita populacja freelancerów szacowana jest na około 84 miliony, czyli mniej niż trzy procent globalnej siły roboczej wynoszącej 3,5 miliarda. Osoba zaliczana do freelancerów może również angażować się w tradycyjne zatrudnienie.

Samozatrudnienie może być bardzo satysfakcjonujące. Oznacza to, że możesz:

- robić coś, co cię interesuje lub pasjonuje;
- wybierać swoje godziny pracy;
- pracować dla innych zobowiązań, takich jak dzieci;
- mieć większą kontrolę nad swoimi dochodami.

Ale są też pewne minusy, w tym:

- Praca długimi godzinami i w weekendy;
- Radzenie sobie z nieregularnymi dochodami;
- Konieczność samodzielnego prowadzenia księgowości i rozliczeń podatkowych;
- Ograniczony dostęp lub brak dostępu do świadczeń pracowniczych, takich jak płatny urlop.

Umiejętności potrzebne do samozatrudnienia lub odniesienia sukcesu w biznesie

Według badań Instytutu Badań nad Zatrudnieniem, samozatrudnieni to bardzo niejednorodna grupa osób pracujących na własny rachunek, od przedsiębiorców i właścicieli małych firm po freelancerów i podwykonawców. Na jednym końcu spektrum nie ma wyraźnej granicy między samozatrudnionymi a pracownikami, podczas gdy na drugim końcu granica między samozatrudnionymi a właścicielami małych firm jest często równie niewyraźna.

Tylko jedna na pięć osób samozatrudnionych ma jakichkolwiek pracowników, a większość z nich ma ich bardzo niewielu.

Osoby samozatrudnione są również zróżnicowane pod względem powodów, dla których decydują się na samozatrudnienie. Należą do nich przedsiębiorcy nastawieni na rozwój, samozatrudnieni nastawieni na styl życia oraz przedsiębiorcy z konieczności, których do samozatrudnienia zmusiła niemożność znalezienia dobrze płatnej pracy.

Zgodnie z tymi samymi badaniami, ogólne kompetencje wymagane do odniesienia sukcesu w samozatrudnieniu, dowody sugerują, że ważny jest ich szeroki zakres, w tym:

- Wartości, przekonania i postawy (np. orientacja na działanie, pragnienie niezależności, inicjatywa, kreatywność itp;)
- Umiejętności "miękkie", w tym umiejętności interpersonalne, komunikacyjne i nawiązywania kontaktów;
- Realistyczna świadomość ryzyka i korzyści związanych z samozatrudnieniem;
- Funkcjonalne umiejętności biznesowe (finansowe, zarządzanie zasobami ludzkimi, badania rynku);
- Odpowiednia wiedza biznesowa (legislacja, podatki, źródła finansowania itp.)

ZADANIE PRAKTYCZNE 6	Indywidualne podejście do biznesu
Cel działania	Wzmocnienie wiedzy na temat samozatrudnienia/biznesu.
Umiejętności, które rozwija aktywność	Podnoszenie świadomości na temat samozatrudnienia/biznesu

ZADANIE PRAKTYCZNE 6	Indywidualne podejście do biznesu
Cel działania	Wzmocnienie wiedzy na temat samozatrudnienia/biznesu.
Umiejętności, które rozwija aktywność	Podnoszenie świadomości na temat samozatrudnienia/biznesu
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Praca w grupach 2-osobowych
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Przenośna tablica
Proces	1. Omów swoją osobistą opinię na temat samozatrudnienia/biznesu.
Korzyści	Dogłębna wiedza na temat samozatrudnienia
Dodatkowe informacje	Możesz poprosić o wykonanie testu wymaganych umiejętności w miejscu pracy. https://crew-assessment.web.app/?fbclid=IwAR0W4hw1-xGDTDorBIj9nPc1-taCxIbkY0x-rY1PxKiXzPp_2TVwokdWmwo
Pytanie do dyskusji w grupach	Jak myślisz, jakie cechy osobiste, wartości i przekonania są ważne dla samozatrudnienia/biznesu?

Różne opcje samozatrudnienia

Udane samozatrudnienie to satysfakcjonująca podróż w karierze każdego człowieka. Samozatrudnienie może obejmować bycie przedsiębiorcą, właścicielem małej firmy, podwykonawcą lub freelancerem. Niezależność to doskonały wybór, ale musisz dokładnie przemyśleć, który typ będzie dla Ciebie odpowiedni. Świat jest pełen możliwości biznesowych, ale formy organizacji biznesu w danym kraju i zasady zakładania spółek w każdym kraju różnią się, dlatego przed rozpoczęciem samodzielnej pracy lub założeniem spółki konieczne jest zagłębienie się w charakterystykę danego kraju. Jeśli chodzi o zakładanie spółek w krajach UE, można skontaktować się z odpowiednim krajowym centrum kontaktowym.

Więcej informacji na temat zakładania spółek w UE można znaleźć tutaj: https://europa.eu/youreurope/business/running-business/start-ups/starting-business/index_en.htm

ZADANIE PRAKTYCZNE 7	Zakładanie spółek w UE
Cel działania	Wzmocnienie wiedzy na temat samozatrudnienia/biznesu.
Umiejętności, które rozwija aktywność	Podnoszenie świadomości na temat samozatrudnienia/biznesu
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Praca w grupach 2-osobowych
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.

Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Arkusze papieru, długopis/ołówek
Proces	1. Omów w parach możliwości założenia firmy w różnych krajach
Korzyści	Większa wiedza na temat zakładania firm w UE zwiększy świadomość na temat samozatrudnienia/biznesu w UE.

Freelancing to kolejna forma samozatrudnienia. Freelancerzy udostępniają swoje umiejętności i talenty wielu klientom na elastycznych zasadach. Nie są zatrudnieni przez firmę ani związani z jednym klientem - freelancerzy mają swobodę wyboru projektów, nad którymi chcieliby pracować i klientów, dla których chcieliby pracować. Zazwyczaj pracują z domu, choć niektórzy z nich wynajmują studio lub przestrzeń biurową.

Freelancerzy nie pracują na Litwie w oparciu o umowę o pracę, ale na podstawie certyfikatu biznesowego, indywidualnego certyfikatu działalności lub umowy autorskiej.

Pytanie do dyskusji	Omów możliwości freelancingu. Odpowiedz na pytanie: 1. Na jakich zasadach mogą pracować freelancerzy? 2. Jakie prace zazwyczaj wykonują freelancerzy?
---------------------	---

Zakładanie firmy online

W niektórych krajach możliwe jest zdalne zakładanie spółek. Na przykład na Litwie zakładanie spółki drogą elektroniczną jest obecnie prawdopodobnie najczęstszym wyborem. Nie powinieneś zwracać sobie głowy fizycznym przygotowywaniem dokumentów, ale korzystać ze wszystkich dostępnych i wygodnych usług świadczonych przez Internet. Proces zakładania spółki może zająć około godziny, jeśli ważne kroki przed założeniem spółki zostaną wcześniej przygotowane. Jeśli dane zostaną wypełnione poprawnie, potwierdzenie zostanie otrzymane w ciągu 2-3 dni.

Jeśli chcesz pracować na podstawie certyfikatu biznesowego lub indywidualnego certyfikatu działalności, działania te można również zarejestrować online.

Pytanie do dyskusji	Omów możliwości założenia firmy online w swoim kraju.
---------------------	---

Najlepsze aplikacje dla samozatrudnionych freelancerów i małych firm

Smartfony i tablety są nieocenionymi zasobami do efektywnego zarządzania firmą za pomocą telefonu komórkowego. Korzystanie z najlepszych aplikacji znacznie ułatwia śledzenie codziennych danych finansowych.

Wielu właścicieli firm korzystało z cyfrowych narzędzi płatniczych i oprogramowania księgowego, używając swoich gadżetów. W świecie po pandemii małe firmy zaczęły polegać na tych narzędziach i trudniej będzie prowadzić firmę bez nich.

Aplikacje dla księgowości

Według Kathryn Yanchycki (2022), najnowsza technologia może być przełomem, jeśli chodzi o zarządzanie codziennymi szczegółami działalności. Istnieje wiele aplikacji do wszystkiego, od śledzenia czasu i fakturowania klientów po generowanie raportów.

Właściciele małych firm potrzebują mobilnych aplikacji księgowych, które ułatwiają monitorowanie działalności biznesowej, gdy są z dala od swoich biur. Mobilna aplikacja księgowa powinna umożliwiać użytkownikom dostęp, kodowanie i przetwarzanie danych księgowych w dowolnym miejscu i czasie, niezależnie od używanego urządzenia, więc potrzebujesz takiej, która jest łatwa w użyciu i dostępna za pośrednictwem różnych platform.

Pytania do dyskusji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omówienie i wypróbowanie narzędzi księgowych. 2. Jeśli korzystasz już z jakiegoś narzędzia, podziel się swoimi doświadczeniami. 3. Opisz zalety i wady aplikacji dla księgowości.
---------------------	--

Referencje:

1. <https://contentsnare.com/apps-for-accountants/>
3. https://www.nase.org/about-us/Nase_News/2022/06/17/digital-tools-key-to-self-employed-and-small-business-growth
4. <https://www.businessnewsdaily.com/5709-android-accounting-finance-apps-small-business.html>
5. <https://www.registrucentras.lt/p/671>
6. https://rimuut.com/blog/tips/best-tools-and-platforms-for-freelancers/?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_term=&utm_campaign=&gclid=Cj0KCQjwguGYBhDRARIsAHgRm4-itBdDR9eVp0bceI9nSE-RNOocqqYlV-riqdB5vCb0GBzxuzzfpJMaAt4kEALw_wcB
7. <https://www.investopedia.com/terms/s/self-employed.asp>

Pożyczki i kredyty hipoteczne. Jak wyjść z długów? Prywatna niewypłacalność. Gdzie uzyskać wsparcie? -

Przygotowała Ewa Dąbrowska

Stopa procentowa

Planując zaciągnięcie pożyczki, ważne jest, aby zrozumieć, czym są **odsetki i stopy procentowe** oraz jakie ryzyko jest z tym związane. Odsetki to płatność, którą dłużnik jest winien pożyczkodawcy za udzielenie mu pożyczki. Pożyczkodawca ponosi ryzyko, udzielając pożyczki, a odsetki są nagrodą, którą otrzymuje za poniesienie tego ryzyka. **Stopa procentowa** to procent całkowitej kwoty pożyczki, którą należy spłacić bankowi wraz z pożyczką.

Roczna stopa procentowa jest najpopularniejszą formą pokazania kosztu kredytu. Inną ważną kategorią jest **efektywna stopa procentowa**, która wyraża faktyczną stopę procentową z uwzględnieniem prowizji i opłat banku.

Udzielanie pożyczek jest domeną banków (ale też innych instytucji finansowych). Udzielanie pożyczek przez banki nie jest tak ryzykowne, jak w przypadku osób prywatnych. Banki mogą tworzyć pożyczki “z niczego”, ponieważ pożyczki stają się następnie depozytami banków. Niemniej jednak banki nadal potrzebują odsetek, aby zachować rentowność.

Ze względu na **konkurencję** między bankami, **praworządność**, która gwarantuje, że pożyczki muszą zostać spłacone, oraz rosnącą **wydajność** pracy banków, **stopa procentowa**, której żądają, jest zwykle niska w krajach rozwiniętych. Niskie stopy procentowe są bardziej prawdopodobne, gdy **oficjalna stopa procentowa państwa** jest również niska, czyli gdy inflacja nie jest wysoka. Stopa procentowa państwa jest istotna dla banków, ponieważ mają one transakcje finansowe z bankiem centralnym.

Koszt pożyczki - stopa procentowa - jest zazwyczaj **nominalną stopą procentową**. **Rzeczywista stopa** procentowa pojawia się po odjęciu od niej rocznej inflacji. W niektórych okolicznościach, gdy oficjalna stopa procentowa państwa jest niska i występuje niska inflacja, pożyczka wydaje się przystępna. W przypadku, gdy nominalna stopa procentowa pożyczki wynosi dwa procent, a inflacja również wynosi dwa procent, rzeczywista stopa procentowa wynosi zero procent.

Niemniej jednak należy pamiętać, że inflacja jest zjawiskiem względnym, a niektóre gospodarstwa domowe mogą być bardziej narażone na inflację niż inne. Poza tym, gdy dłużnik nie spłaca pożyczki zgodnie z ustaleniami umowy kredytowej, zadłużenie rośnie z powodu dynamiki **odsetek składanych**. **Odsetki składane** to odsetki od pożyczki obliczane zarówno od początkowo pożyczonej kwoty, jak i skumulowanych odsetek z poprzednich okresów (Investopedia).

Co więcej, trend inflacyjny może również ulec zmianie, jak pokazuje rzeczywistość gospodarcza 2022 r., z wojnami, niedoborami energii, rosnącymi cenami energii, niedoborami żywności i innymi czynnikami wpływającymi na nią.

Wreszcie, pożyczka może mieć stałą stopę procentową przez cały okres kredytowania lub zmienną. Zwłaszcza w krajach o mniej stabilnych gospodarkach banki mają tendencję do ubezpieczania się przed ryzykiem inflacji, udzielając pożyczek o oprocentowaniu zmieniającym się wraz z inflacją.

Rodzaje pożyczek

Istnieją trzy podstawowe rodzaje pożyczek:

- debet na koncie/kredyt w rachunku bieżącym,
- pożyczki ratalne
- kredyty hipoteczne.

Kredyt w rachunku bieżącym to de facto pożyczka udzielana właścicielowi rachunku bankowego w przypadku przekroczenia salda na koncie. Podczas otwierania konta bank i klient decydują, czy klient chce skorzystać z kredytu w rachunku bieżącym i czy pozwala na to jego sytuacja finansowa. Później decyzja ta może zostać zmieniona zgodnie z życzeniem klienta.

Pożyczka ratalna jest udzielana, gdy ktoś decyduje się na zakup produktu, na przykład pralki, i spłaca go w ratach.

Kredyt hipoteczny to kredyt przeznaczony na sfinansowanie zakupu domu lub mieszkania.

Innym możliwym rozróżnieniem jest podział na kredyty konsumpcyjne i inwestycyjne. Kredyty konsumpcyjne służą do pokrycia wydatków na konsumpcję, kredyty inwestycyjne finansują inwestycje we własność, akcje lub inne instrumenty finansowe.

Scoring kredytowy

Scoring kredytowy to analiza statystyczna przeprowadzana przez bank lub inną instytucję finansową w celu ustalenia, czy osoba lub firma ubiegająca się o kredyt ma zdolność kredytową. W takiej analizie uwzględniane są dane osobowe, dane związane z wykonywanym zawodem, miejscem zamieszkania, korzystaniem z usług bankowych, kart kredytowych i ubezpieczeń. W niektórych krajach wyspecjalizowana instytucja jest odpowiedzialna za gromadzenie danych dotyczących zadłużenia konsumentów.

Aby ułatwić funkcjonowanie rynku wierzytelności w Niemczech, organizacja **Schufa** (*Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung*) zbiera dane o osobach mieszkających w Niemczech. Organizacja zbiera dane od banków, przedsiębiorstw handlowych lub dostawców usług mobilnych na temat nielegalnych zachowań, niewłaściwego korzystania z kont i pożyczek itp. W ten sposób generuje tzw. scoring dla każdego mieszkańca Niemiec, który wyraża jego **zdolność kredytową**. W przypadku ubiegania się o mieszkanie w Niemczech, nienaganna ocena punktowa zwiększa szanse na jego otrzymanie.

Schufa nie wykorzystuje danych internetowych do generowania swojego scoringu, w przeciwieństwie do firmy **Kreditech**, która funkcjonuje w prawnej szarej strefie. Można jednak przypuszczać, że wiele banków korzysta z oceny punktowej na podstawie danych wygenerowanych w Internecie, co niekiedy prowadzi do niekorzystnych decyzji o przyznaniu kredytu.

Jak wyjść z długów?

Zaciągnięcie pożyczki to decyzja wiążąca się z ryzykiem, która powinna być podejmowana wyłącznie po uzyskaniu wystarczających informacji na temat warunków pożyczki, konkurencyjnych ofert, konsekwencji prawnych itp. Ogólnie rzecz biorąc, pożyczki konsumenckie, choć w większości przypadków mniejsze, są bardziej ryzykowne niż pożyczki inwestycyjne, w tym kredyty hipoteczne. **Vilma** i **Maria** powinny być szczególnie ostrożne przy zaciąganiu pożyczki, gdy posiadają już jeden lub więcej kredytów.

Niemniej jednak, znajdując się w takiej sytuacji, ważne jest, aby postępować zgodnie z ustrukturyzowanym podejściem do ich spłaty. W pierwszej kolejności należy spłacić droższe pożyczki i te zaciągnięte na krótszy okres.

Należy skonsultować z bankiem możliwość szybszej spłaty kredytu niż pierwotnie ustalono. Czasami banki oferują połączenie zobowiązań i przekształcenie ich w jeden kredyt - taka umowa nie zawsze jest korzystna dla kredytobiorcy i należy ją przeanalizować przed podjęciem decyzji. Jeśli można przewidzieć, że dochody nie wystarczą na spłatę kredytu, należy rozważyć możliwość ogłoszenia upadłości prywatnej.

Prywatna niewypłacalność w Niemczech

Aby stać się niewypłacalnym, pożyczkobiorca musi opracować plan niewypłacalności z pomocą konsultanta ds. niewypłacalności. Pożyczkodawca musi zostać włączony w proces sporządzania takiego planu i musi go zaakceptować. Pożyczkobiorca indywidualnie określa, jaką część długu jest skłonny i zdolny spłacić oraz przedstawia plan, jak to zrobić.

Gdy pożyczkodawca wyrazi zgodę, pożyczkobiorca może stać się niewypłacalny w ciągu kilku miesięcy.

Niewypłacalność oznacza, że dana osoba nie dysponuje swoimi finansami. Środki finansowe pożyczkobiorcy po pokryciu czynszu i najpotrzebniejszych wydatków są do dyspozycji syndyka masy upadłościowej. Taki okres może trwać do sześciu lat, łącznie z postępowaniem upadłościowym.

Inną możliwością ogłoszenia niewypłacalności jest złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego w sądzie upadłościowym na okres trzech lub pięciu lat. W przypadku trzyletniego procesu, który pozwala danej osobie stać się niewypłacalną w ciągu trzech lat, należy pokryć 35% długu plus koszty zarządzania niewypłacalnością. W przypadku procesu pięcioletniego konsument musi zapłacić wyłącznie za zarządzanie niewypłacalnością, które w większości przypadków wynosi od 1500 do 2000 euro. W obu przypadkach, gdy stajemy się niewypłacalni, tracimy kontrolę nad swoimi finansami na określony czas.

Konsultacje dla dłużników w Niemczech

- Wiele organizacji społecznych w Niemczech doradza osobom, które mają trudności ze spłatą zadłużenia. W Berlinie następujące organizacje oferują takie doradztwo dla wszystkich mieszkańców Berlina:
- AWO Schuldnerberatung, Mahlower Str. 23, 12049 Berlin, 030 319 872 00, schuldnerberatung@awo-suedost.de
- Arbeiterwohlfahrt Berlin Spree-Wuhle e.V., Yorckstr. 4-11, 10958 Berlin, 030 90298 3694, inso@awo-spree-wuhle.de
- Caritasverband Berlin e.V., Große Hamburger Str. 18-19, 10115 Berlin, 030 6663 3420, sib.mitte@caritas-berlin.de

- DILAB e.V., Rigaer Str. 103, 10247 Berlin, 030 422 7794, info@dilab.de
- Landesarbeitsgemeinschaft Schuldner- und Insolvenzberatung Berlin e.V. (LAG SIB), Schönstedtstr. 11, 12043 Berlin, lag@schuldnerberatung-berlin.de
- Schuldner- und Insolvenzberatung (offensiv' 91 e.V.), Hasselwerderstr. 38-40, 12439 Berlin, 030 631 50 66, schuldnerberatung@offensiv91.de
- BerlinSchuldnerberatung, Hubertusallee 45, 14193 Berlin, 030 475 940 912
- Poniższa organizacja konsultuje się z osobami samozatrudnionymi, takimi jak Vilma, i właścicielami małych przedsiębiorstw:
- Schuldner- und Insolvenzberatung für Solo- und Kleinselbständige, Frank Wiedernhaupt, 030 69 033 3103, wiedernhaupt@berliner-stadtmission.de.

ZADANIE PRAKTYCZNE 8	Różnorodność stóp procentowych
Rodzaj działalności	Praca grupowa
Cel działania	Zwiększenie wiedzy na temat pożyczek i kredytów hipotecznych
Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętności analityczne; umiejętność analizowania zalet i wad pożyczek i kredytów hipotecznych

Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Indywidualnie lub w grupach liczących co najmniej 2 osoby
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Małe kartki papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	<ol style="list-style-type: none"> 1. Omówienie roli stopy procentowej w systemie finansowym 2. Omów: W jakich sytuacjach Vilma i Maria prawdopodobnie wezmą pożyczki? Kiedy wzięłaś pożyczkę? 3. Wyobraź sobie sytuację, w której Vilma lub Maria mają trudności finansowe i nie mogą spłacić swoich długów. Co byś im poradził?
Korzyści	Dogłębna wiedza na temat pożyczek i kredytów hipotecznych umożliwia uczestnikom bardziej rozważne ich zaciągnięcie.

Literatura dodatkowa:

Kehl, Thomas; Linke, Mona (2022), Das einzige Buch, das Du über Finanzen lesen solltest: Der entspannte Weg zum Vermögen. Ullstein.

Koch, Michael; Friebel, Stephan (2015), Unterrichtseinheit "Finanzielle Allgemeinbildung". Institut für ökonomische Bildung an der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.

Zadłużenie konsumentów i niewypłacalność osób fizycznych w Polsce -

Przygotował Andrzej Cwynar

W Polsce osoby, które popadły w nadmierne zadłużenie i utraciły zdolność do spłaty swoich zobowiązań finansowych, mają do wyboru kilka opcji, które dają im szansę na uporanie się z zaistniałą sytuacją. Po pierwsze, nowelizacja Prawa upadłościowego z 2019 r. przewiduje możliwość ogłoszenia upadłości konsumenckiej, a następnie zawarcia porozumienia z wierzycielem w celu spłaty zadłużenia w ramach planu spłaty. Dłużnik ma możliwość zawarcia porozumienia z wierzycielem nawet bez ogłaszania upadłości konsumenckiej. Przed nowelizacją takie rozwiązanie było możliwe dopiero po ogłoszeniu upadłości. Dłużnik ma również możliwość ustalenia planu spłaty pozostałego zadłużenia po dokonaniu przez sąd rozporządzenia majątkiem wspólnie z wierzycielami.

Fundacje finansowane z dotacji (współfinansowane ze środków publicznych) również zapewniają dużą pomoc dłużnikom znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej. Oferują one przede wszystkim pomoc prawną. Do najbardziej znanych tego typu fundacji w Polsce należą *Krajowe Biuro Pomocy Zadłużonym*, *Fundacja Pomocy Zadłużonym*, *Fundacja Pomocy Dłużnikom "Antywindyk"*, *Fundacja Zaradni*, *Fundacja Cognosco*, *Fundacja Wsparcia i Pomocy Zadłużonym "Lady Liberty"*.

Na rynku istnieje również wiele prywatnych firm oferujących pomoc dłużnikom. Warto jednak wiedzieć, że w tym przypadku oddłużanie nie jest darmowe. Do najbardziej znanych firm tego typu należą: *Nowoczesne Centrum Antywindykacji*, *Conectum*, *eMediator* oraz *PoCo*.

Poniżej znajduje się quiz sprawdzający zdobytą wiedzę, która została przedstawiona w powyższym artykule.

Ćwiczenie 2. Test. Wybierz prawidłowy wariant.

1. Co można wykorzystać do obliczenia kosztu pożyczki?

A nominalna stopa procentowa B realna stopa procentowa C efektywna stopa procentowa D wszystkie z powyższych

2. Jaki jest powód względnej przystępności kredytów bankowych w krajach rozwiniętych?

A rządy prawa B wysoka konkurencja między bankami C niska inflacja D wszystkie z powyższych

3. Kto gromadzi informacje na temat zadłużenia konsumentów?

A banki prywatne B wyspecjalizowane instytucje, takie jak Schufa w Niemczech C inne firmy prywatne D wszystkie powyższe

4. Jakie są potencjalne konsekwencje braku możliwości spłaty długu?

A więzienie B prywatna niewypłacalność i utrata kontroli nad własnymi finansami C brak poważnych konsekwencji D zwolnienie z pracy

Klucz odpowiedzi:

1. D, 2. D, 3. D, 4. B.

Ćwiczenie 3. Zaznacz zdania **prawdziwe** lub **fałszywe**:

1. Nominalna stopa procentowa jest zazwyczaj wyższa niż realna stopa procentowa.
2. Prywatne banki udzielają pożyczek każdemu obywatelowi niezależnie od jego sytuacji finansowej.
3. Spółki mogą stać się niewypłacalne, ale nie osoby prywatne.

Klucz odpowiedzi: 1. prawda, 2. fałsz, 3. fałsz.

Referencje

<https://kbpz.pl/>

<http://fundacjazaradni.pl/>

<https://www.eurolege.pl/fundacja-pomocy-zadluzonym-dluznicy-windykacja/>

<https://poradnieprawne.org/>

<https://www.ladyliberty.pl/>

<https://antywindyk.pl/>

<https://centrum-antywindykacji.pl/>

<https://conectum.pl/>

<https://emediator.pl/>

<https://epoco.pl/>

Inwestowanie oszczędności: Różne Waluty, Waluty Cyfrowe, Instrumenty Finansowe; ETF-y, Zielone Inwestycje, Akcje vs Nieruchomości. Dlaczego nie inwestuję? Narzędzia i aplikacje -

Przygotowała Ewa Dąbrowska

Wiele osób w UE nadal ma zastrzeżenia co do inwestowania oszczędności na rynku finansowym. Wydarzenia takie jak kryzys finansowy w latach 2007-2008 i późniejszy kryzys zadłużenia w UE przyczyniły się do nieufności obywateli wobec sektora finansowego. Świat finansów stał się jednak bardziej dostępny dzięki rewolucji cyfrowej. Teraz można zacząć inwestować “od jednego euro” i mieć dostęp do swojego portfela akcji na smartfonie.

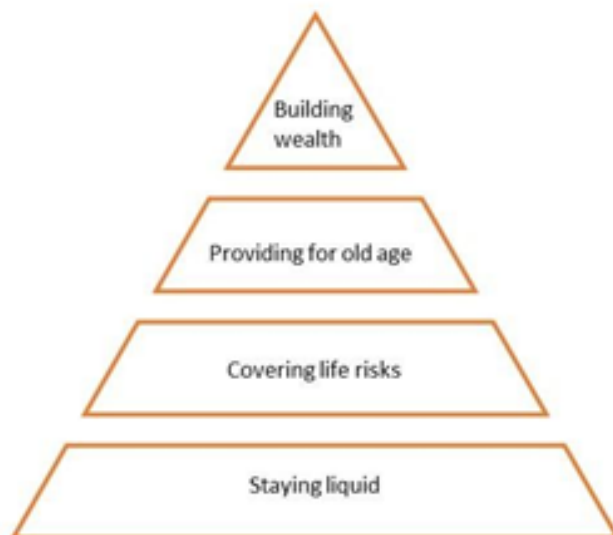
Ogólne zasady inwestowania

Dlaczego w ogóle warto inwestować? Aby zwiększyć swoje oszczędności, zaoszczędzić na starość lub stać się zamożnym, ważne jest, aby stale zwiększać pozycję aktywów w swoich finansach i utrzymywać pasywa w ryzach. Aktywa to między innymi udziały w spółce, akcje czy nieruchomości. Zwiększanie aktywów, tak aby generowały regularny i automatyczny przepływ gotówki, jest celem inwestowania. Dlatego też oszczędzanie z każdej wypłaty i rozpoczęcie inwestowania w młodym wieku zwiększa szanse na stanie się zamożnym w pewnym momencie i możliwość przejścia na emeryturę wcześniej niż większość populacji.

Przed rozpoczęciem inwestowania ważne jest, aby odłożyć trochę pieniędzy w tak zwanym funduszu awaryjnym na pokrycie wydatków związanych z naprawą urządzeń technicznych, remontem mieszkań, wydatkami na zdrowie itp. Co więcej, przed rozpoczęciem inwestowania w akcje racjonalne jest umieszczenie części swoich finansów na rachunku lokaty stałej lub rachunku lokaty stałej z natychmiastowym dostępem. Rachunki te oferują wyższe oprocentowanie niż rachunki czekowe/giro, a im dłużej odkłada się pieniądze na takim rachunku, tym wyższe jest oprocentowanie.

Po ponownym umieszczeniu tych pieniędzy z zyskiem z oprocentowania na rachunku depozytu stałego, oprocentowanie będzie miało zastosowanie do tej większej kwoty. Jest to efekt procentu składanego, który wyjaśnia, dlaczego inwestowanie jest tak opłacalne.

Rysunek 1: Zdrowe finanse

Źródło: Finanzgruppe Beratungsdienst Geld und Haushalt, Budgetkompass fürs Älterwerden, Deutscher Sparkassen- und Giroverband e.V., Berlin, 2020.

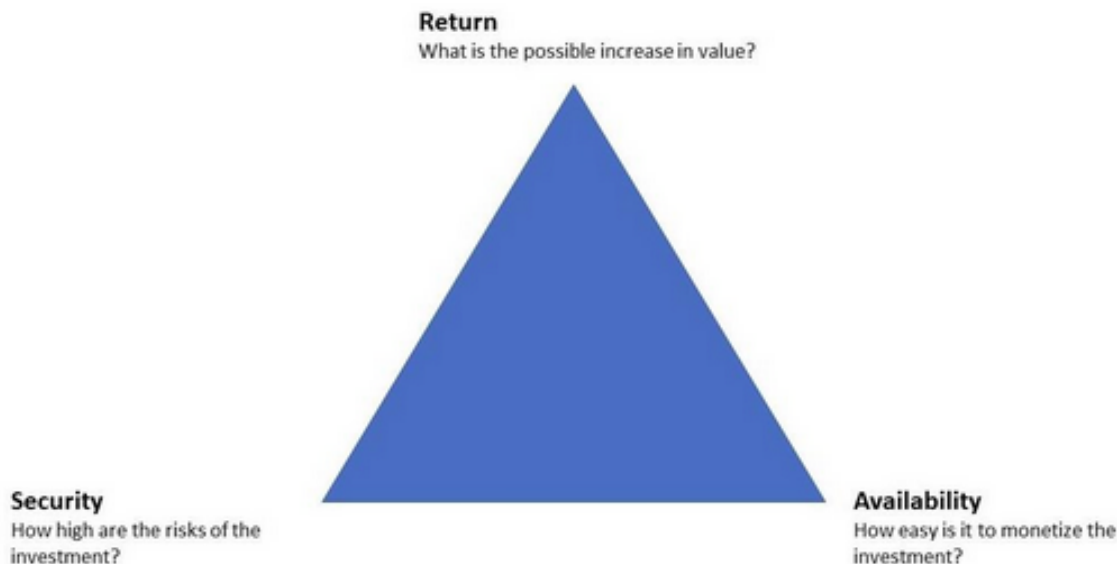
Zasady te odnoszą się również do **Vilmy i Marii**. Jednak **Vilma, jako osoba samozatrudniona**, prawdopodobnie będzie bardziej świadoma swoich finansów, podczas gdy **Maria** prawdopodobnie skupi się na swoim zawodzie. **Maria musi pamiętać**, że praca, nawet ta ze stałą umową, nie zwalnia z dbania o swoją sytuację finansową, a zwłaszcza oszczędzania na starość.

Inwestowanie i ryzyko

Inwestowanie na rynku finansowym zawsze wiąże się z ryzykiem, ale dzięki wiedzy i odpowiednim strategiom można je znacznie zmniejszyć. Istnieje ogólna zasada dotycząca rentowności instrumentów finansowych: im bardziej są one ryzykowne, tym większą nagrodę oferują.

Rysunek 2: "Magiczny" trójkąt

Źródło: Kühn, Stefanie; Kühn, Markus, *Alles über Fonds*, Stiftung Warentest. 2021.

Posiadanie akcji jednej lub kilku spółek jest ryzykowne. Posiadanie zdywersyfikowanego portfela przedstawiającego na przykład niemiecki indeks *DAX* lub nawet indeks gospodarki światowej jest znacznie mniej ryzykowne. Nawet jeśli niektóre spółki, których akcje posiadamy, popadną w kłopoty, znajdą się inne, które będą radzić sobie dobrze i zniwelują złe wyniki tych pierwszych. Właśnie dlatego inwestowanie w tzw. fundusze *ETF* (exchange-traded funds) stało się w ostatnich latach tak popularne.

Fundusze *ETF* to portfele składające się z tysięcy lub więcej akcji, które są przedmiotem obrotu na krajowej lub globalnej giełdzie papierów wartościowych. Zasada dywersyfikacji ryzyka, która leży u podstaw *funduszy ETF*, zapewnia, że mogą one przynosić zyski, zwłaszcza gdy są inwestowane przez dłuższy okres, na przykład kilka lat.

Fundusze ETF są atrakcyjne zarówno dla Vilmy, jak i Marii, zwłaszcza jeśli są one zainteresowane oszczędzaniem dodatkowych pieniędzy na emeryturę lub przyszłą edukację swoich dzieci.

Zrównoważone inwestycje

Tymczasem istnieją *fundusze ETF*, które uwzględniają kryteria zrównoważonego rozwoju i obejmują tylko spółki, które dbają o środowisko i prawa pracowników. Jednak, jak wskazuje Thomas Kehl, takie fundusze *ETF* są mniej zdywersyfikowane niż zwykłe *fundusze ETF*, co zwiększa ryzyko. Niemniej jednak inwestowanie w takie spółki jest dobrym sposobem na wspieranie firm społecznych i ekologicznych, które prawdopodobnie zostaną nagrodzone za swoją orientację również przez konsumentów. W obliczu obecnej presji na zrównoważony rozwój, takie spółki mogą osiągać lepsze wyniki niż ich niespołeczni konkurenci, zwłaszcza jeśli ci ostatni zostaną ukarani surowszymi przepisami środowiskowymi i społecznymi.

Robo-doradcy

Inwestowanie stało się łatwiejsze w erze cyfrowej i oferuje teraz więcej opcji. Brokerzy internetowi, handel mobilny lub robo-doradcy - doradcy inwestycyjni oparte na sztucznej inteligencji - ułatwiają założenie magazynu akcji, rozpoczęcie inwestowania przy niskich kwotach i automatyczny wybór akcji zgodnie z zaleceniami sztucznej inteligencji. Jest to opcja zarówno dla Vilmy, jak i Marii, aby zapoznać się z inwestowaniem mobilnym i zebrać doświadczenie i wiedzę finansową.

Niemiecki magazyn finansowy Finanztip zaleca samodzielne inwestowanie, ponieważ jest to najmniej kosztowna opcja, która zmusza do wzięcia odpowiedzialności za swoje finanse i preferencje dotyczące ryzyka. Dziennikarze Finanztip przyznają jednak, że robo-doradcy mogą pomóc w ustaleniu preferencji dotyczących ryzyka i składu portfela. Poza tym, robo-doradcy są bardziej przystępną cenowo opcją niż konsultanci bankowi. Rekomendują oni trzech robo-doradców: **Quirion**, **Growney** i **Raisin Invest**, gdzie można zacząć od 500 euro i opracować plan oszczędnościowy z regularnymi wpłatami w wysokości co najmniej 25 euro miesięcznie (**Growney**).

Inwestowanie w nieruchomości

Drugą popularną trajektorią inwestowania jest inwestowanie w nieruchomości. Ważne jest, aby podkreślić, że zakup mieszkania lub domu dla siebie nie jest uważany za inwestycję w literaturze edukacji finansowej. Taka nieruchomość prawdopodobnie będzie oparta na zobowiązaniu - kredycie - i spowoduje ogromne wydatki, takie jak remont.

Inwestowanie w nieruchomości jest opcją dla **Marii**, gdy jest zatrudniona i ma regularny dochód - banki chętniej udzielają kredytów osobom ze stałymi umowami. Jednak wybierając tę opcję, **Maria** może wpaść w to, co Robert Kiyosaki, ekspert w dziedzinie edukacji finansowej, nazywa pułapką klasy średniej. Dom generuje różne wydatki i może przyczynić się do pogorszenia kondycji finansowej **Marii**, jeśli jej dochody nie wzrosną odpowiednio.

Sytuacja finansowa **Vilmy** albo nie pozwoli jej na wzięcie kredytu i zakup nieruchomości, albo, jeśli ma duży dochód, może pójść drogą **Marii** lub zainwestować w nieruchomości dla zysku.

Niektórzy doradcy ds. edukacji finansowej, tacy jak Thomas Kehl i Mona Linke, ostrzegają, że nieoczekiwane wydatki lub wysoce regulowany rynek mieszkaniowy uniemożliwiają generowanie zysków, ale ogólnie jest to popularna opcja dla inwestorów w wielu krajach.

Inną formą inwestowania, która staje się coraz bardziej popularna, jest crowdfundingowe inwestowanie w nieruchomości. Należy jednak pamiętać, że crowdfundingowa forma inwestycji nie gwarantuje dobrych intencji dewelopera i powodzenia projektu.

Waluty obce

Posiadanie oszczędności w walutach obcych jest ważne dla obywateli krajów o mniej stabilnych walutach. Chroni przed inflacją. Profesjonalni uczestnicy rynku finansowego handlują walutami i czasami aktywnie nimi spekulują. Takie transakcje obejmują znacznie większe kwoty niż te, którymi dysponują inwestorzy prywatni. Dla nich waluty są mniej interesujące (Kostolanyi 2015).

Kryptowaluty

Inwestowanie w kryptowaluty jest obecnie popularną formą inwestowania. Inwestorzy w kryptowaluty chwają sobie szybkie i znaczne zyski, jakie oferują; sceptycy ostrzegają przed ryzykiem utraty pieniędzy. Podstawowa zasada rynku finansowego ma zastosowanie również do kryptowalut: istnieje kompromis między ryzykiem a zwrotem. Vilma lub Maria mogą zdecydować się wziąć pod uwagę ryzyko i zainwestować na rynku kryptowalut. Powinny jednak pamiętać, że rynek ten może nie być najbardziej odpowiedni do długoterminowych inwestycji, ponieważ przyszłość kryptowalut jest nieznana.

Założenia dotyczące pieniędzy

Biorąc pod uwagę dostępność inwestowania mobilnego i mnogość opcji inwestowania swoich pieniędzy, dlaczego tak wiele osób nie inwestuje ani na rynku finansowym, ani w nieruchomości? Pieniądze wciąż podlegają negatywnym założeniom kulturowym. Ludzie zaangażowani w inwestowanie są czasami postrzegani jako chciwi, materialistyczni, kierujący się prywatnymi interesami i zagrażający stabilności gospodarki, niemoralni, oszukujący lub krótkowzroczni.

Dla osób niebędących inwestorami temat inwestowania może wydawać się zbyt techniczny, matematyczny i skomplikowany. Ważne jest, aby uświadomić sobie swoje uprzedzenia dotyczące pieniędzy przed podjęciem pierwszych kroków w temacie inwestowania.

Narzędzia i aplikacje

- *Twój Juno* (w języku angielskim, tylko dla użytkowników iPhone'a)
- *Finanzguru* (w języku niemieckim)
- *Moje finanse* (po polsku)

ZADANIE PRAKTYCZNE 9	Czy muszę oszczędzać lub inwestować?
Rodzaj działalności	Praca grupowa
Cel działania	Zwiększenie świadomości na temat ukrytych założeń dotyczących oszczędzania i inwestowania.

Umiejętności, które rozwija aktywność	Umiejętność obserwowania i analizowania własnych uprzedzeń dotyczących inwestowania
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Indywidualnie lub w grupach liczących co najmniej 2 osoby
Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Małe kartki papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	1. Znajdź wśród swoich znajomych osobę, która inwestuje na rynku finansowym. Zapytaj tę osobę o jej drogę od braku inwestycji do inwestowania. 2. Jakie są Twoje założenia dotyczące pieniędzy i inwestowania/inwestorów? Przeanalizuj je krytycznie. Czy są one racjonalne, czy nie? Jakie byłyby racjonalne powody, aby nie inwestować?
Korzyści	Wiedza na temat ukrytych założeń dotyczących oszczędzania i inwestowania prowadzi do bardziej świadomych decyzji w tym obszarze.

Literatura dodatkowa:

Kehl, Thomas; Linke, Mona (2022), Das einzige Buch, das Du über Finanzen lesen solltest: Der entspannte Weg zum Vermögen. Ullstein.

Kiyosaki, Robert; Lechter, Sharon (2000), Bogaty ojciec, biedny ojciec. Warner Books.

Kostolanyi, André (2015), Die Kunst, über das Geld nachzudenken. Ullstein.

Programy emerytalne -

Przygotowała Ewa Dąbrowska

Różnorodność systemów emerytalnych

W Europie istnieje wiele różnych systemów emerytalnych, które odzwierciedlają historyczny rozwój państwa opiekuńczego i rozbieżne tradycje polityki społecznej w różnych krajach europejskich. Możemy wyróżnić emerytury finansowane z podatków, tak zwane *emerytury repartycyjne*, które są częścią systemów zabezpieczenia społecznego, w których obecni emeryci są opłacani przez dzisiejszą siłę roboczą oraz emerytury finansowane z rynku kapitałowego. Emerytury finansowane z rynku kapitałowego są czasami wspierane przez państwo za pomocą programów ulg podatkowych. W obliczu starzejącego się społeczeństwa i zmieniających się struktur rynku pracy, systemy emerytalne niektórych krajów wykazują wady, o których będzie się mówić w polityce w nadchodzących latach. Przede wszystkim niektóre grupy ludności nie otrzymują żadnej emerytury lub otrzymują emeryturę minimalną, która nie pozwala na godne życie.

System emerytalny w Danii

W Danii system emerytalny składa się z trzech filarów. Pierwszym z nich jest emerytura socjalna wypłacana każdemu obywatelowi, który spędził 40 lat w Danii. Jest ona uzależniona od dochodów i korygowana w górę dla grup ludności, które nie mają innych dochodów. Drugi filar to emerytura pracownicza, która obejmuje prawie 90% duńskich pracowników. Pracodawca finansuje dwie trzecie składek na tę emeryturę, a pracownik jedną trzecią. Jest to odpowiednik *repartycyjnego systemu emerytalnego* w innych krajach.

Trzecim filarem są emerytury indywidualne i dodatkowe. Możliwe jest wynegocjowanie wyższej emerytury osobistej z pracodawcą w ramach emerytury pracowniczej. Ponadto Pracowniczy Kapitałowy Fundusz Emerytalny inwestuje część emerytur w fundusze inwestycyjne.

System emerytalny w Norwegii

W Norwegii istnieje emerytura państwowa z dodatkami oraz emerytura pracownicza. Ponadto Norwegowie mogą zorganizować osobistą emeryturę, która jest finansowana z prywatnych oszczędności. Emerytura państwowa jest finansowana z systemu ubezpieczeń społecznych, który jest systemem repartycyjnym. Pełna emerytura jest przyznawana Norwegom, którzy przepracowali 40 lat, jeśli pracowali krócej, emerytura jest odpowiednio zmniejszana. Obowiązkowa emerytura pracownicza została wprowadzona w 2007 r. jako uzupełnienie emerytury państwowej.

System emerytalny na Litwie

Emerytura na Litwie składa się ze zryczałtowanego świadczenia, które osiąga się po 31,5 roku opłacania składek, oraz części zależnej od zarobków i punktów. Emeryturami zarządza litewski państwowy fundusz zabezpieczenia społecznego SoDra. Litwa jest nie tylko częścią koordynacji zabezpieczenia społecznego UE, ale także zawarła dwustronne umowy w sprawie emerytur z Rosją, Białorusią i Ukrainą. Litwa wypłaca emerytury emerytom, którzy na stałe przeprowadzili się na Litwę z Rosji. W przypadku Rosjan, którzy nie osiągnęli jeszcze wieku emerytalnego i przeprowadzili się na Litwę, Litwa uwzględnia ich naliczenia z rosyjskiego systemu emerytalnego przy obliczaniu ich emerytur na Litwie. W przypadku Białorusi i Ukrainy, kraje te nadal wypłacają emerytury swoim obywatelom, którzy przeprowadzili się na Litwę.

System emerytalny w Polsce

Polski system emerytalny oparty jest na zasadzie repartycyjnej i jest zarządzany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych *ZUS*. Do uzyskania minimalnej emerytury państwowej wymagane jest 25 lat zatrudnienia w przypadku mężczyzn i 20 lat zatrudnienia w przypadku kobiet. Drugi - wcześniej obowiązkowy - oparty na rynku kapitałowym filar polskiego systemu emerytalnego - Otwarte Fundusze Emerytalne (OFE) - zostaje zlikwidowany. W ich miejsce tworzone są Indywidualne Konta Emerytalne i Indywidualne Konta Zabezpieczenia Emerytalnego. Jednorazowe lub regularne miesięczne lub roczne wpłaty na te konta są inwestowane na rynku kapitałowym. Wpłaty te mogą być odliczane od podatku. Koszty zgromadzone na tych kontach mogą być dziedziczone.

Ukraińcy przybywający do Polski jako uchodźcy mogą otrzymać emeryturę w Polsce, jeśli przepracowali w Polsce co najmniej rok. W przypadku osób urodzonych przed 1949 r. lata zatrudnienia na Ukrainie są dodawane do obliczeń, a odpowiednia emerytura jest wypłacana przez *ZUS*. W przypadku osób urodzonych po 1949 r. wysokość emerytury będzie zależeć od składek polskiego pracodawcy do *ZUS*, lata przepracowane na Ukrainie nie są uwzględniane. Dzięki dwustronnej umowie między Polską a Ukrainą, Ukraińcy mogą otrzymywać emerytury z obu krajów, jedną za lata pracy na Ukrainie, a drugą za pracę w Polsce.

Emerytury w UE

Ponieważ UE zachęca do mobilności pracowników, obywatele UE mogą ubiegać się o swoje prawa emerytalne w kilku krajach, w których pracowali.

Nawet jeśli obywatel UE pracował w danym kraju krócej niż jest to wymagane przez prawo tego kraju, aby otrzymać tam emeryturę, lata pracy obywatela w innych krajach UE są sumowane i obywatel może ubiegać się o odpowiednią część swojej emerytury z tego kraju. W praktyce jednak mobilność pracowników może prowadzić do niższych emerytur, dlatego zaleca się zabezpieczenie na starość poprzez inwestowanie w fundusze typu Exchange Traded Funds lub nieruchomości.

System emerytalny w Niemczech

W Niemczech emerytura jest objęta ubezpieczeniem społecznym. Składka wynosi 18,6% wynagrodzenia brutto do kwoty 84 600 euro rocznie (81 000 euro we wschodnich landach). 9,3% wynagrodzenia płaci pracodawca, a taką samą część płaci pracownik. Dla Marii, po zatrudnieniu, składki te są opłacane automatycznie. Prawdopodobnie myśli ona, że dzięki temu jej emerytura jest zabezpieczona i że państwo niemieckie ją wypłaci w odpowiednim czasie.

Należy jednak wspomnieć o problemach w niemieckim repartycyjnym systemie emerytalnym. Pierwotnie system ten opierał się na dużej liczbie pracowników płacących na państwowy fundusz emerytalny. Jednak obecnie tylko dwóch pracowników finansuje emeryturę jednego emeryta, a liczba ta prawdopodobnie się zmniejszy. Odpowiednio, emerytury, na które może sobie pozwolić państwo niemieckie, stopniowo maleją. Niemiecki rząd szacuje, że średnia emerytura w 2033 r. pokryje jedynie 45% ostatniego wynagrodzenia brutto przed przejściem na emeryturę.

Rekompensata za niewystarczającą emeryturę

Dlatego pracownicy tacy jak **Maria** muszą **uzupełniać** swoje przyszłe emerytury poprzez samodzielne inwestowanie na rynku finansowym lub w nieruchomości. W interesie **Marii** leży ocena, jaką kwotę dodatkowej emerytury chciałyby wypracować i podjęcie odpowiednich działań.

Ubezpieczyciele emerytalni regularnie szacują wysokość przyszłej emerytury państwowej pracowników, jeśli nadal pracownik będzie płacić podobne stawki jak w niedawnej przeszłości i przesyłają je pocztą. Oceny te powinny posłużyć **Marii** do obliczenia jej osobistego celu w zakresie dodatkowej emerytury. Między ostatnią pensją a pierwszą emeryturą zwykle pojawia się luka emerytalna. Na podstawie pozostałych lat i szacowanego zwrotu z inwestycji, na przykład w *fundusze ETF*, *Maria* może obliczyć, jaką kwotę musi obecnie zainwestować, aby osiągnąć ten cel.

Tabela 3: Obliczanie stopy oszczędności w celu wypełnienia luki emerytalnej

Jak obliczyć lukę emerytalną? (Polska)	
Wiek przejścia na emeryturę	60
Oczekiwana długość życia (średnia dla kobiet w Polsce)	80
Czas trwania okresu emerytalnego	20
Luka emerytalna (przykład)	€400
Potrzebny dochód kapitałowy	€80,000

Obliczenie wymaganej stopy oszczędności	
Twój wiek	30
Lata do rozpoczęcia pobierania emerytury	30
Oczekiwany zysk	5% rocznie
Miesięczna stopa oszczędności	€122.12

Można obliczyć miesięczną stopę oszczędności, która pozwoli nam osiągnąć cele finansowe, za pomocą kalkulatorów oprocentowania składanego, które są dostępne w Internecie, na przykład tutaj:

- <https://www.finanz-tools.de/zinseszinsrechner>
- <https://www.nerdwallet.com/article/banking/savings-calculator>
- <https://www.investor.gov/financial-tools-calculators/calculators/compound-interest-calculator>

Zabezpieczenie na starość jako osoba samozatrudniona

Vilma, jako osoba samozatrudniona, musi sama opłacać składki emerytalne. Wiele osób samozatrudnionych ich nie opłaca i musi oszczędzać na starość w inny sposób. Jeśli jednak nie jest częścią systemu repartycyjnego lub korzysta z niego w ograniczonym zakresie, **Vilma musi zainwestować** znacznie więcej, aby uzyskać taką samą kwotę emerytury, jaką otrzymałaby **Maria**.

Emerytury dla kobiet

Zarówno **Vilma**, jak i **Maria** powinny starać się uzupełnić swoją emeryturę państwową, zwłaszcza jeśli podążają za tradycyjnym kobiecym wzorcem uczestnictwa w rynku pracy - mając przerwy w życiu zawodowym z powodu obowiązków opiekuńczych i pracując głównie w niepełnym wymiarze godzin. W takim przypadku ich emerytura prawdopodobnie nie wystarczy na pokrycie wydatków na starość. Niezależnie od tego, czy są mężatkami, rozwódkami czy singielkami, kobiety powinny starać się zwiększyć swoją przyszłą emeryturę bez konieczności polegania na partnerach, rodzinie czy przyjaciółach.

Wsparcie państwa dla prywatnych emerytur w Niemczech

Państwo niemieckie wspiera osoby, które zapewniają sobie dodatkową emeryturę, zasiłkiem w wysokości 175 euro rocznie plus 300 euro (185 euro dla dzieci urodzonych przed 2008 r.) na każde dziecko. Ponadto niemieccy podatnicy, którzy posiadają certyfikowane programy oszczędnościowe oparte na bankach lub funduszach, korzystają ze znacznych ulg podatkowych. Osoby o wyższych dochodach, zatrudnione lub samozatrudnione, są de facto beneficjentami tego programu - emerytury Riester (*Riester-Rente*), ponieważ osoby o niższych dochodach często nie mają wystarczających środków, aby regularnie odkładać pewną część swojego wynagrodzenia.

Poniżej znajdują się różne zadania sprawdzania otrzymanych informacji:

ZADANIE PRAKTYCZNE 10	Państwowe i prywatne programy emerytalne
Rodzaj działalności	Praca grupowa
Cel działania	Poszerzenie wiedzy na temat państwowych i prywatnych programów emerytalnych
Umiejętności, które rozwija aktywność	Zdolność do analizy ryzyka związanego z poleganiem wyłącznie na emeryturze państwowej
Dla ilu osób przeznaczona jest dana aktywność	Indywidualnie lub w grupach liczących co najmniej 2 osoby

Wymagany czas aktywności	Do 30 min.
Inne wymagania dotyczące aktywności (przestrzeń, sprzęt itp.)	Małe kartki papieru, długopisy/ołówki, przenośna tablica
Proces	1. Dyskusja: Dlaczego prywatne zabezpieczenie na starość jest tematem, który powinien szczególnie interesować kobiety? 2. Omówienie: Dlaczego państwo wspiera osoby posiadające prywatne plany oszczędnościowe?
Korzyści	Wiedza na temat prywatnych ubezpieczeń emerytalnych umożliwia uczestnikom podjęcie odpowiedniej decyzji w praktyce.

Ćwiczenie 4. Wybierz poprawny wariant.

1. Czym jest repartycyjny system emerytalny?

- A System, w którym emeryci są opłacani przez obecnych pracodawców
- B System finansowany z podatków
- C System emerytalny oparty na rynku kapitałowym
- D Dodatkowy system emerytalny

2. W którym kraju emerytura jest opodatkowana?

- A Niemcy B Norwegia C Dania D Polska

3. Czym jest luka emerytalna?

A Różnica między prywatną a publiczną emeryturą

B Różnica między ostatnim wynagrodzeniem przed emeryturą a rzeczywistą emeryturą

C Różnica między pożądaną emeryturą a rzeczywistą emeryturą

D Deficyt budżetu emerytalnego

4. Dlaczego kobiety mają zazwyczaj większą różnicę w emeryturach niż mężczyźni?

A Nie zabezpieczają się na starość

B Często pracują w niepełnym wymiarze godzin

C Mają luki w historii zatrudnienia

D Wszystkie powyższe

Klucz odpowiedzi:

1. A, 2. C, 3. B, 4. D.

Ćwiczenie 5. Zaznacz zdania prawdziwe lub fałszywe:

1. Obywatele UE pracujący w wielu krajach mogą ubiegać się o swoje prawa emerytalne we wszystkich krajach.

2. Wiele stanów wspiera prywatne emerytury swoich obywateli.

3. Inwestowanie w fundusze ETF nie jest popularnym sposobem zarabiania na prywatnej emeryturze.

Klucz odpowiedzi:

1. prawda, 2. prawda, 3. fałsz.

Co oznacza inflacja? -

Przygotowała Sophia Bickhardt

Przygotowane przez Sophię Bickhardt

Inflacja odnosi się do stałego wzrostu ogólnego poziomu cen w gospodarce. Dotyczy to nie tylko cen poszczególnych towarów lub usług, ale wszystkich cen, a tym samym poziomu cen (średniej cen towarów) jako całości. Jest to proces wzrostu cen. Za tę samą kwotę pieniędzy dostaje się coraz mniej towaru.

Jak mierzy się inflację?

Jako podstawę stosuje się indeks cen. Istnieją różne indeksy. Indeks cen **produktu krajowego brutto** (PKB) odzwierciedla zmiany cen wszystkich towarów i usług, które są uwzględnione w PKB danego kraju. Wskaźnik cen **standardu życia** lub wskaźnik cen konsumpcyjnych odzwierciedla towary i usługi codziennego użytku. Określono tak zwany koszyk towarów. Składa się on z około 650 towarów i usług (w Niemczech). **Zharmonizowany wskaźnik cen** konsumpcyjnych ma zastosowanie w Unii Europejskiej. Odzwierciedla on dane krajowych urzędów statystycznych strefy euro i całej UE. Dane są porównywalne dzięki "zharmonizowanej metodologii".

Jakie są przyczyny inflacji?

Zwykle są one złożone i kontrowersyjne; istnieją różne opinie na ten temat.

Niektórzy ekonomiści twierdzą, że ekspansja podaży pieniądza w odniesieniu do podaży towarów musi nieuchronnie prowadzić do inflacji. Pogląd ten jest odrzucany m.in. poprzez stwierdzenie, że w ciągu ostatnich 20 lat powinna już być duża inflacja. W końcu ilość pieniądza na świecie jest wielokrotnie większa niż wartość światowego produktu społecznego brutto.

Istnieje powszechna zgoda co do tego, że inflacja może być napędzana popytem i/lub podażą.

Inflacja wywołana przez stronę popytową gospodarki może wystąpić na przykład wtedy, gdy wielu obywateli przestaje oszczędzać i jednocześnie wydaje pieniądze na dobra konsumpcyjne. Lub gdy firmy inwestują duże ilości i żądają w zamian maszyn. Lub gdy produkty danego kraju są kupowane za granicą w określonych ilościach, a produkcja nie może nadążyć.

Podobnie, silny wzrost cen wpływający na wszystkie ceny może być wywołany przez stronę podażową gospodarki. Przykładem jest tak zwana *spirala płacowo-cenowa*: ze względu na siłę rynkową firm, oczekiwania dotyczące zysków dominują w kształtowaniu cen (inflacja napędzana przez zyski). I odwrotnie, związki zawodowe mogą przeforsować podwyżki płac ze względu na swoją siłę (jeśli w ogóle istnieją). Jeśli firmy nie godzą się na niższe zyski lub jeśli nie są w stanie zrekompensować wyższych płac wyższą produktywnością, przenoszą te wyższe koszty na ceny. Ceny wzrosną. Przedstawiciele pracowników, ze swojej strony, starają się to zrekompensować, podnosząc płace. I tak dalej...

Inflacja prowadzi do wzrostu cen

Wzrostu cen nie należy mylić z inflacją. Ma ona wpływ tylko na poszczególne towary lub występuje tylko w niektórych segmentach gospodarki. Wzrost cen może również prowadzić do wzrostu ogólnego poziomu cen, ponieważ poszczególne produkty są składnikami wielu innych produktów, takich jak ropa naftowa lub gaz.

Sytuacja w 2022 r.

Obecnie rosną ceny energii (zwłaszcza gazu i ropy) oraz żywności. Ponieważ energia jest potrzebna do całej produkcji, a bez (kopalnych) źródeł energii gospodarka nie jest możliwa w kapitalizmie, w rezultacie rośnie wiele innych cen.

Jakie są tego przyczyny? Kiedy Rosja rozpoczęła inwazję na Ukrainę na pełną skalę w lutym 2022 r., ceny gazu podskoczyły. Wynika to z niedoboru gazu w wyniku sankcji nałożonych na Rosję oraz zmniejszonych dostaw ropy i gazu przez rosyjskich operatorów. Zmniejszona podaż spotyka się ze zliberalizowanym rynkiem, na przykład w Niemczech, więc wydaje się, że nawet długoterminowe kontrakty na dostawy gazu są powiązane z ceną giełdową gazu. W tej sytuacji niemiecki rząd zlecił prywatnej firmie *Trading Hub Europe (THE)* zakup gazu na giełdach w dużych ilościach. Ten silny popyt ze strony dużego klienta w imieniu rządu spowodował sztuczny wzrost cen. Są one zniekształcone. Krytycy twierdzą, że można było tego uniknąć, gdyby *THE* jak zwykle regulowała kupno i sprzedaż gazu poprzez kontrakty terminowe.

Ponadto na giełdzie energii elektrycznej obowiązuje tak zwana zasada merit order: wszyscy dostawcy pobierają opłaty zgodnie z ceną najdroższego producenta. Obecnie są to elektrownie gazowe. W rezultacie znacznie tańsi dostawcy, na przykład dostawcy zielonej energii elektrycznej, sprzedają swoją energię elektryczną po wysokich cenach. Kalkulując ceny energii elektrycznej, osiągają wysokie zyski, które można porównać z dochodami pasywnymi (np. czynszami). Konsumenci płacą im za pośrednictwem rachunków.

Inflacja nie jest zatem czymś, co nagle dotyka społeczeństwo. Może być spowodowana różnymi wydarzeniami i działaniami różnych graczy. Może być również spowodowana błędnymi decyzjami politycznymi.

Konsekwencje inflacji dla gospodarki

Inflacja wpływa na ludzi w różny sposób. Jeśli ich dochody nie rosną co najmniej tak samo jak ceny, mogą kupić mniej za te same pieniądze. Uderza to szczególnie mocno w osoby o "małych portfelach". Należą do nich bezrobotni, rodziny dotknięte ubóstwem dzieci lub osoby w podeszłym wieku. Inflacja niszczy ich źródła utrzymania.

Inflacja prowadzi do strat dla wierzycieli i zysków dla dłużników. Ci, którzy zainwestowali pieniądze lub aktywa, tracą je. Dzieje się tak, ponieważ są one mniej warte, gdy ceny rosną, ale nie wtedy, gdy rosną stopy procentowe. W lustrzanym odbiciu zyskują dłużnicy, którzy zaciągnęli pożyczkę. Jeśli stopa inflacji jest wyższa niż stopa procentowa, po której zaciągnięto pożyczkę, spłacają oni mniejszy dług. Może to również wpłynąć na państwo, które może w ten sposób zmniejszyć swój dług publiczny.

Co oznacza deflacja?

Odnosi się to do odwrotnej sytuacji. Ceny spadają przez długi czas i w różnych sektorach gospodarki, tak że ogólny poziom cen spada. Firmy przestają inwestować, ponieważ spodziewają się dalszego spadku cen i nie osiągają zysków. Podobnie konsumenci wstrzymują się z inwestycjami, ponieważ oczekują, że produkty i usługi staną się jeszcze tańsze. Grozi nam recesja. Ale wartość pieniądza rośnie.

Jak radzić sobie z inflacją?

Zwalczanie przyczyn

Pierwszym krokiem jest usunięcie przyczyn stale rosnących cen. W kontekście obecnej sytuacji (2022 r.) oznacza to a) uzyskanie dostępu do taniej ropy i gazu oraz b) zmianę mechanizmów cenowych na rynkach ropy i gazu.

Polityka banku centralnego

Bank centralny obszaru gospodarczego powinien zapewnić stabilny poziom cen. (Amerykańska Rezerwa Federalna musi również brać pod uwagę wpływ polityki pieniężnej na rynek pracy). W "normalnych" czasach Europejski Bank Centralny dąży do stopy inflacji zbliżonej do dwóch procent. Jest to postrzegane jako konieczne, aby umożliwić wzrost gospodarczy. Jeśli inflacja wystąpi, może podnieść stopy procentowe. W rezultacie zaciąganych jest mniej kredytów, mniej się inwestuje, a także mniej się produkuje, sprzedaje i zgłasza popyt. Może to mieć efekt tłumiący. Ale może również zapoczątkować deflację. Niebezpieczeństwo to istnieje, jeśli przyczyn nie można usunąć za pomocą takiej polityki stóp procentowych.

Wskazówki dla każdego

Zalecenia zależą od sytuacji majątkowej każdej osoby. Ponadto mogą one być uważane za kontrowersyjne. Każdy może sam zdecydować, która z sugestii może zostać wprowadzona w życie. Z pewnością wyboru dokonuje się w zależności od czasu trwania i intensywności inflacji.

- Postaraj się zrozumieć sytuację, rozpoznać przyczyny i ocenić możliwy rozwój wydarzeń,

- Postaraj się zrozumieć sytuację, rozpoznać przyczyny i ocenić możliwy rozwój wydarzeń,
- Jeśli prognozuje się, że inflacja utrzyma się w dłuższej perspektywie: kup teraz długoterminowe dobra konsumpcyjne (np. drukarki, komputery, kołdry, rowery),
- Jeśli spodziewana jest średnioterminowa lub tymczasowa inflacja: powstrzymaj się od kupowania trwałych dóbr konsumpcyjnych,

Obie strategie są racjonalne z punktu widzenia jednostki. Jeśli wiele osób postępuje w ten sposób, może to mieć efekt wzmacniający kryzys.

- Jeśli istnieje jakiś majątek (pieniądze, dom, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne itp.):
  - Nabycie nieruchomości lub/i terytorium, najlepiej takich, które mogą być również wykorzystywane do celów rolniczych,
  - Łączenie się z innymi w celu tworzenia spółdzielni lub aktywnych kręgów przyjaciół, którzy wspierają się nawzajem i uprawiają swoje warzywa i owoce,,
  - Nabycie srebra i/lub złota jako środka przechowywania wartości, ale także jako środka wymiany w skrajnym przypadku upadku waluty,
  - Utrzymywanie gotówki pod ręką, ponieważ może dojść do “biegu” na bank z powodu kilku kryzysów trwających w tym samym czasie,
  - Jeśli to konieczne, kupuj akcje lub obligacje po konsultacji z różnymi dostawcami i np. organizacjami ochrony konsumentów; weź pod uwagę aspekty etyczne (brak akcji dla przemysłu wojennego i zbrojeniowego), a także rozwój gospodarczy (przyszłość średnich przedsiębiorstw).

- Zapasy na wypadek sytuacji kryzysowych: Informacji powinno udzielać Ministerstwo Spraw Wewnętrznych każdego kraju. Inne porady można znaleźć w licznych źródłach internetowych. Ogólnie:
  - Przygotuj filtry do wody, zrób zapasy wody (co najmniej 2 litry dziennie na osobę),
  - Przechowuj żywność o długim okresie przydatności do spożycia - np. migdały (białko), suszone owoce, takie jak figi (wapń, żelazo), morele, suszony groszek, płatki owsiane, ryż, suszone mleko w proszku, puszki ryb i mięsa, ziemniaki, konserwowane owoce i warzywa, olej spożywczy, makaron, makaron szklany (czas gotowania wynosi maksymalnie 3 minuty) itp.
  - Kuchenki kempingowe i wkłady do nich należy przechowywać w zapasie, aby w razie potrzeby można było samodzielnie przygotować jedzenie i ciepłą wodę,
    - Nie kupuj markowych produktów, inne są równie dobre, ale tańsze,
    - Kupuj energooszczędne urządzenia gospodarstwa domowego,
    - Wykupuj tylko niezbędne ubezpieczenia i umowy i anuluj je w razie potrzeby, na przykład umowy na telefon komórkowy, prenumeraty gazet, ubezpieczenia napraw, ubezpieczenia szyb, okularów, telefonów komórkowych itp.
    - Zaangażuj się politycznie w politykę gospodarczą, w której inflacja i deflacja są niepotrzebne. Demokracja potrzebuje uczestnictwa! Władza obywateli jest często większa niż im się wydaje.

Referencje

Brächer, Michael / Schultz, Stefan, Deutschlands teure Gashamsterei, DER SPIEGEL, 42/2022, 14.10.2022, <https://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/energiekrise-nachlaessigkeit-beim-gaseinkauf-soll-preise-in-die-hoehe-getrieben-haben-a-75cee149-18c9-4658-b863-b52cf4597271>

Budzinski, Oliver / Jasper, Jörg / Michler, Albrecht, F., Inflation, w: Gabler Wirtschaftslexikon, <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/inflation-39320/version-262731>

Europejski Bank Centralny, Pomiar inflacji i przegląd strategii, <https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/inflation-measurement.en.html>

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych -

Przygotowała Sophia Bickhardt

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO) to rozporządzenie Unii Europejskiej mające na celu

1. ochronę danych osobowych osób fizycznych,
2. regulację swobodnego przepływu danych osobowych w Unii Europejskiej.

Rozporządzenie weszło w życie 24 maja 2016 roku i jest stosowane od 25 maja 2018 roku. Jego celem jest harmonizacja przepisów regulujących przetwarzanie danych osobowych przez publiczne i prywatne podmioty przetwarzające dane w całej UE. Komisja Europejska zapewnia ogólne informacje na temat ochrony danych w UE za pośrednictwem odpowiedniej strony internetowej (https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en) oraz we wszystkich językach urzędowych UE.

99 artykułów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych można znaleźć na stronie internetowej Komisji Europejskiej (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?qid=1528874672298&uri=CELEX%3A32016R0679>) w połączeniu z przeglądem na *stronie internetowej poświęconej RODO*. Oba dokumenty są dostępne we wszystkich językach UE. Wyjaśnienia wraz z najczęściej zadawanymi pytaniami, lista kontrolna dla administratorów danych i aktualizacje są dostępne na *stronie internetowej RODO*.

Wprowadzenie trwające 2:55 min. zostało opublikowane przez Wall Street Journal na Youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=j6wwBqfSk-o>).

Krytyka

Krytykę wyrazili między innymi prawnicy. Na przykład, kierownik Katedry Prawa Publicznego ze szczególnym uwzględnieniem prawa technologii i ochrony środowiska na Uniwersytecie w Kassel/Niemcy, prof. dr Alexander Rosznagel, powiedział: "Wszystkie współczesne wyzwania dla ochrony danych, takie jak sieci społecznościowe, Big Data, wyszukiwarki, przetwarzanie w chmurze, wszechobecne przetwarzanie i inne aplikacje technologiczne są ignorowane przez tekst rozporządzenia". (Rosznagel, 2016)

Ponadto rozporządzenie zawierało ponad 70 klauzul otwierających, które umożliwiały państwom członkowskim utrzymanie istniejących przepisów o ochronie danych lub przyjęcie nowych. Skutkowałoby to różnymi przepisami we wszystkich państwach członkowskich. (Rosznagel, 2016)

W ekspertyzie profesora z listopada 2019 r. stwierdzono, że rozporządzenie UE zawiera wiele zbyt niejasnych przepisów, które nie są zgodne z celami wyższej ochrony konsumentów (Rosznagel/provet, 2019).

Według Wikipedii, członkowie Parlamentu Europejskiego skrytykowali silny lobbing ze strony przedstawicieli rządu USA i amerykańskich firm informatycznych. Obawiali się oni bardziej rygorystycznych zasad ochrony danych również w USA (Wikipedia, Ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Platforma internetowa LobbyPlag.eu (<https://lobbyplag.eu/governments>) wymienia "główne problemy" związane z RODO.

Referencje

Komisja Europejska, Ochrona danych w UE, https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en (data pobrania 31/01/2023)

Parlament Europejski i Rada Europejska, ogólne rozporządzenie o ochronie danych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1528874672298&uri=CELEX%3A32016R0679>

Datenschutz-Grundverordnung, https://de.wikipedia.org/wiki/Datenschutz-Grundverordnung#Debatte_%C3%BCber_die_DSGVO (pobrano 31/01/2023)

GDPR.EU, Kompletny przewodnik po zgodności z RODO, <https://gdpr.eu> (pobrano 31/01/2023)

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych, https://en.wikipedia.org/wiki/General_Data_Protection_Regulation#Reception (data dostępu: 04.05.2020)

LobbyPlag.eu, Major Issues, <https://lobbyplag.eu/governments/topics> (pobrano 31/01/2023)

Roßnagel, Alexander, Studie: EU-Datenschutz-Grundverordnung verfehlt alle Ziele - Kasseler Juristen entwirren Rechtslage, 2016, <https://web.archive.org/web/20171215221322/http://www.uni-kassel.de/uni/universitaet/pressekommunikation/neues-vom-campus/meldung/article/studie-eu-datenschutz-grundverordnung-verfehlt-alle-ziele-kasseler-juristen-entwirren-rechtslag.html> (retrieved 31/01/2023).

Roßnagel, Alexander / provet - Projektgruppe verfassungsverträgliche Technikgestaltung, Evaluation der Datenschutz-Grundverordnung aus Verbrauchersicht, 2019, https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2019/12/04/19-11-26_gutachten_evaluation_dsgvo.pdf (retrieved 31/01/2023)

Wall Street Journal, GDPR: Co to jest i jak może wpłynąć na Ciebie? <https://www.youtube.com/watch?v=j6wwBqfSk-o>
(pobrano 31/01/2023)

weltgewandt e.V. et al., Wiki on Empowering Digital Literacy in a Transforming World (<http://digiwiki.weltgewandt-ev.de>)

Słownik terminó

Roczna stopa procentowa to stopa procentowa za cały rok.

Roczna stopa oprocentowania to roczny koszt pożyczki, w tym opłaty.

Rachunek **czekowy/giro/transakcyjny/depozyt na żądanie/rachunek bieżący** to rachunek depozytowy prowadzony w banku, który umożliwia wypłaty gotówkowe, przelewy i wpłaty. Jest on dostępny na żądanie, tj. jest bardzo płynny.

Zasiłek rodzinny lub **dodatek na dziecko** to płatność dokonywana przez państwo na rzecz rodziców lub opiekunów dzieci. W niektórych krajach wysokość zasiłku rodzinnego zmienia się w zależności od dochodu lub liczby dzieci.

Rywalizacja to stan dążenia do odnoszenia większych sukcesów niż inni lub do zdobycia czegoś poprzez pokonanie innych.

Odsetki składane to odsetki od pożyczki obliczane zarówno od początkowo pożyczonej kwoty, jak i od skumulowanych odsetek z poprzednich okresów lub odsetek, które zarabiasz na odsetkach, gdy są stosowane do oszczędności.

Podatek dochodowy od osób prawnych to podatek nakładany na podlegający opodatkowaniu dochód lub kapitał korporacji

Scoring kredytowy to analiza statystyczna przeprowadzana przez bank lub inną instytucję finansową w celu ustalenia, czy osoba lub firma ubiegająca się o kredyt ma zdolność kredytową. W takiej analizie uwzględniane są dane osobowe, dane związane z wykonywanym zawodem, miejscem zamieszkania, korzystaniem z usług bankowych, kart kredytowych i ubezpieczeń. W niektórych krajach wyspecjalizowana instytucja jest odpowiedzialna za gromadzenie danych dotyczących zadłużenia konsumentów.

Zdolność kredytowa to zakres, w jakim pożyczkodawca określa, czy dana osoba jest godna otrzymania nowej pożyczki. W procesie tym brana jest pod uwagę historia spłat i ocena kredytowa.

Kryptowaluta to waluta cyfrowa, która nie opiera się na bankach i organach centralnych w celu weryfikacji transakcji, ale jest zdecentralizowana i zaszyfrowana, tj. zabezpieczona kryptografią / zaawansowanym kodowaniem. Kryptowaluty można uzyskać za pracę wykonaną na blockchainie, wydobyte lub kupione na giełdach kryptowalut. Pierwszą kryptowalutą był Bitcoin - założony w 2009 roku. Bitcoin pozostaje popularną kryptowalutą, która jest wykorzystywana głównie do inwestowania i handlu, czasami do wymiany walut. Jest więc bardziej aktywnym niż walutą.

DAX (skrót od **Deutscher Aktienindex**) to główny niemiecki indeks akcji. Mierzy on rozwój 40 największych i najbardziej płynnych spółek na niemieckiej giełdzie.

Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania regulują prawa podatkowe krajów, między którymi podatnicy dojeżdżają do pracy lub w których prowadzą działalność gospodarczą. W przypadku konkurencyjnych roszczeń podatkowych, umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania określa, który kraj może opodatkować, a który nie, aby uniknąć podwójnego opodatkowania.

Efektywna stopa procentowa / efektywna stopa procentowa / roczna równoważna stopa procentowa to rzeczywista stopa procentowa należna z tytułu odsetek od pożyczki

Wydajność to cecha polegająca na osiągnięciu jak największej ilości pracy lub zysku przy użyciu jak najmniejszego wysiłku, energii, pieniędzy lub innych zasobów.

Fundusz awaryjny to pieniądze przeznaczone na pokrycie wydatków związanych z naprawą urządzeń, remontem mieszkań, wydatkami związanymi z chorobą własną lub członków rodziny itp.

ETF (exchange-traded fund) to fundusz inwestycyjny, który jest przedmiotem obrotu na giełdach papierów wartościowych. Zazwyczaj ETF powiela wartość indeksów giełdowych, takich jak amerykański indeks S&P 500 lub niemiecki indeks DAX. Taki indeks zawiera spółki o wysokich wynikach, które spełniają określone kryteria wydajności. Ponieważ *fundusze ETF* dywersyfikują ryzyko na dużą liczbę spółek, są one stosunkowo mało ryzykowne w porównaniu z akcjami.

Akcyza jest podatkiem pośrednim, cłem nakładanym na wyprodukowane towary, które zostały wyprodukowane w kraju. Typowe podatki akcyzowe to podatki od paliwa, alkoholu i tytoniu.

Wydatki związane z dochodem to wszystkie koszty ponoszone podczas realizacji ścieżki zawodowej, takie jak koszty transportu, edukacji, biura, odzieży roboczej, podróży służbowych i inne.

Podatek dochodowy to podatek nakładany na osoby fizyczne lub firmy w zależności od ich dochodu lub zysku. Podatek dochodowy jest iloczynem stawki podatkowej i dochodu podlegającego opodatkowaniu.

Podatek od spadków to podatek nakładany przez niektóre stany na majątek i pieniądze nabyte w drodze darowizny lub spadku

Pożyczka ratalna jest udzielana, gdy decydujemy się na zakup produktu, na przykład pralki, i spłacamy go w ratach.

Odsetki to płatność, którą dłużnik jest winien pożyczkodawcy za udzielenie mu pożyczki. Pożyczkodawca ponosi ryzyko, udzielając pożyczki, a odsetki są nagrodą, którą otrzymuje za poniesienie tego ryzyka. Stopa procentowa to procent całkowitej kwoty pożyczki, którą należy spłacić bankowi wraz z pożyczką.

Podatek od wartości gruntu lub **podatek gruntowy** jest nakładany przez gminę na wartość rynkową gruntu niezależnie od tego, co się na nim znajduje.

Lokalny podatek od działalności gospodarczej jest pobierany przez lokalne miasto lub gminę i jest podatkiem od maszyn i narzędzi, tj. rzeczowego majątku trwałego.

Podatek od loterii i gier hazardowych to podatek płacony przez firmy, które posiadają licencję na organizację loterii i gier hazardowych, takich jak gry wideo, ruletka, gry w karty i kości, bingo i inne.

Kredyt hipoteczny to kredyt przeznaczony na sfinansowanie zakupu domu lub mieszkania.

Emerytura pracownicza to emerytura zależna od wynagrodzenia, która jest finansowana częściowo przez pracodawcę, a częściowo przez pracownika.

Kredyt w rachunku bieżącym to de facto pożyczka udzielana właścicielowi konta bankowego w przypadku przekroczenia salda na koncie. Podczas otwierania konta bank i klient decydują, czy klient chce skorzystać z kredytu w rachunku bieżącym i czy pozwala na to jego sytuacja finansowa. Później decyzja ta może zostać zmieniona na życzenie klienta.

Emerytura repartycyjna to system zabezpieczenia społecznego, w którym obecni emeryci są opłacani przez dzisiejszych pracowników.

Fundusz emerytalny to fundusz gromadzony ze składek pracodawców i pracowników, z którego wypłacane są emerytury.

Luka emerytalna to różnica między ostatnią pensją a pierwszą emeryturą. W wielu krajach emerytura jest znacznie niższa niż wynagrodzenie pracownika.

Podatek dochodowy od osób fizycznych jest podatkiem nakładanym na dochód netto i zyski kapitałowe indywidualnych podatników.

Podatek od majątku osobistego to podatek od ruchomości, takich jak samochody, maszyny, meble itp.

Niewypłacalność prywatna/osobista oznacza, że dana osoba nie jest w stanie spłacić swoich długów. Z wierzycielem zawierana jest wówczas osobista umowa o niewypłacalności.

Podatek progresywny to podatek, w którym stawka podatkowa zmienia się progresywnie, tj. wzrasta dla grup o wyższych dochodach.

Podatek od nieruchomości to roczny podatek, który właściciel nieruchomości musi zapłacić od jej wartości rynkowej. Godziwa wartość rynkowa nieruchomości jest mnożona przez procent określony przez gminę, w której znajduje się nieruchomość.

Realna stopa procentowa powstaje po odjęciu rocznej inflacji od nominalnej stopy procentowej.

Zwrot / zwrot finansowy to pieniądze zarobione na inwestycji po określonym czasie.

Emerytura Riester to uzupełniająca emerytura kapitałowa dostępna dla osób pobierających niemiecką emeryturę państwową. Została ona wprowadzona w 2002 r. i nazwana na cześć Waltera Riestera, byłego ministra pracy i spraw socjalnych. Rząd dotuje to dodatkowe prywatne świadczenie emerytalne - emeryturę Riester - ulgami podatkowymi w zależności od tego, czy dana osoba/rodzina ma dzieci i ile ich jest (175 euro jako dodatek podstawowy, 300 euro jako dodatek dodatkowy na dziecko). Ponadto składki kapitałowe w wysokości do 2100 euro rocznie są liczone jako wydatki specjalne w zeznaniu podatkowym.

Ryzyko to wymierna szansa na wystąpienie czegoś negatywnego.

Robo-doradcy są doradcami inwestycyjnymi opartymi na sztucznej inteligencji.

Rządy prawa odnoszą się do systemu lub sytuacji, w której arbitralne sprawowanie władzy jest ograniczone, a wszyscy obywatele i instytucje odpowiadają przed tymi samymi prawami.

Ubezpieczenie społeczne jest formą ubezpieczenia od ryzyka gospodarczego zapewnianego przez państwo. Obejmuje ono takie elementy jak ubezpieczenie zdrowotne, ubezpieczenie emerytalne i opiekuńcze, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia i inne. Roszczenia osób fizycznych w momencie wystąpienia ryzyka ekonomicznego w postaci bezrobocia lub niepełnosprawności będą zależały od ich składek na fundusz ubezpieczeń społecznych.

Klasa podatkowa jest jedną z sześciu kategorii, na które podzieleni są niemieccy podatnicy, w zależności od ich stanu cywilnego, dochodów współmałżonka, liczby dzieci oraz tego, czy mają jedno czy wiele źródeł dochodu.

Skale podatkowe są podstawą do obliczenia dokładnego podatku, który pracownicy muszą zapłacić od swoich dochodów. Podatek **od wartości dodanej (VAT)** jest podatkiem pośrednim od towarów i usług nakładanym na każdym etapie produkcji, dystrybucji lub sprzedaży konsumentowi.

Kwota wolna od podatku to poziom dochodu, od którego nie trzeba pobierać podatków. Kwota wolna od podatku lub ulga podatkowa jest przyznawana w celu zapewnienia utrzymania podatników lub osiągnięcia pewnych celów politycznych, takich jak poprawa demografii, skłonienie obywateli do wydawania lub oszczędzania więcej itp.

Stawka podatkowa to wartość procentowa, według której opodatkowany jest podatnik indywidualny lub spółka.

Instytucja finansowa to firma świadcząca usługi finansowe. Instytucja finansowa istnieje w celu zapewnienia szerokiej gamy produktów depozytowych, kredytowych i inwestycyjnych dla osób fizycznych, firm lub obu tych grup.

Samozatrudnienie to stan, w którym pracujesz dla siebie jako wolny strzelec lub właściciel firmy, a nie dla pracodawcy.

#FLIGHT

Financial Literacy for Investment, Growth,
Help and Teamwork

Więcej informacji o projekcie:
<https://flight-women.eu/>

Współfinansowane przez
Unię Europejską

Wsparcie Komisji Europejskiej przy tworzeniu niniejszej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie może być pociągana do odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w niej informacji.

Redystrybucja tej pracy i jej zawartości jako OER jest dozwolona. Prosimy o cytowanie w następujący sposób: "Financial Literacy for Investment, Growth, Help and Teamwork" by #FLIGHT project team, CC BY-SA 4.0

Więcej informacji na stronie: <https://flight-women.eu/>